

Bibliothèque numérique

medic@

MONTANO, Giambattista. Ioannis Baptistae Montani Veronensis, Medici et publici in Academia patavina olim professoris. Chirurgica consilia

Nuremberg : Ioannis Montanus, 1559.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?00389x03>

IOANNIS
BAPTISTÆ MONTANI
VERONENSIS,
MEDICI ET PUBLICI IN ACADE-
MIA PATAVINA OLIM PROFESSORIS

CHIRURGICA
CONSILIA.

NORIBERGÆ, IN OFFICINA IO-
annis Montani, & Vlrici Neuberi,

M. D. LIX.

CONSILIORVM INDEX ET ARGVMENTA.

De Ophiali & achoribus	Consilium	1.
De Achoribus seu tinea capitis antiqua.		2
De fistula in oculo, cum gonorrhœa, & suspitione morbi Gallici,		3
De lachrymali fistula,		4
De cataracta		5
De tumore duro maxillæ dextræ.		6
De Apostematibus cancrrosis in naribus,		7
De Apostemate maligno, polypo scilicet, ad cancrum accedente,		8
De narium ulceribus,		9
De gutturis struma.		10
De contusione brachij ex equo decidente.		11
De abscessu exulcerato mollificando & abstergendo.		12
De uulnere in brachio, tumefacto.		13
De brachio uulner, & omniū principalium membrorum influxu destituto,		14
De tuberculo circa thoracis regionem, in latere sinistro,		15
De uulneribus in pectore & in capite inflictis,		16
De eisdem uulneribus,		17
De cancro in mamillis.		18
De stranguria ex casu facta.		19
De ramice intestinali		20
De scirrho uteri.		21
De Ædemate Erysipelatoso in crure,		22
De Erysipellate phlegmonode in genu.		23
De contusione neruorum, uel distorsione in genu.		24
De utriusq; cruris contractione.		25
De dislocatione & contractione sinistri cruris, ac dextri ulcere.		26
De crurum ulcusculis ex nimia hepatis caliditate.		27
De ulceribus in pede & brachio, cum leui delirio.		28
De Ædemate in pede, urinæ stillicidio, & morbo Gallico.		29
De ulcere ac tumore in pede.		30
De uaria luxatione in pede.		31
De eadem pedis luxatione.		32
De pedis tumefactione.		33
De scabie à natiuitate contracta.		34
De scabie cum febre coniuncta.		35
De scabie post purgationem.		36
De scabie in puero.		37
De scabie humida cum pruritu.		38
De scabie post purgationem.		39
De scabie cum tinnitu aurium & hæmorrhoidibus.		40
De psora occupante uniuersum corpus.		41

HIERONYMI DON- ZELLINI AD LECTOREM, DE

huius partis ordine, admonitio.

In ijs morbis tractandis, qui manuum opera indigent ut curentur, duplex à nobis ratio atq; ordo institui potest; quorum prior naturæ est maxime consentaneus, scilicet, ut à tumoribus præter naturam, ad ulcera, quæ ex illis ferè originem ducunt; ab ijs ad uulnera progrediamur. Et in singulis generibus, à simplicibus ad composita & complicata, doctrinæ ordo procedat, Atq; hunc, authores multi, tam ueteres quàm recentiores (qui quidem probantur) secuti sunt; siue de omnibus simul, siue de singulis generibus seorsum disputarint. Alter uero non rerum naturam, sed discientium commodum ac faciliorem rerum inuentionem, spectat, Quem certe nos non iudicio ac uoluntate, sed necessitate potius quadam, hic instituere sumus compulsi. Nos enim nostra minime tractamus, sed aliena; in quæ iam facta cum inciderimus, ordinem qualemcunq; illis conciliare studuimus; qui ueluti Indicis loco, studiosum quo uellet, adducere facile posset, Nulla igitur aut in authore hæret culpa; qui non ideo hæc disputauit ut æderentur, aut in me, qui confusis rebus, legitimū naturæ ordinem indere minime potui; sed pro re nata, tuum tantum commodum atq; utilitatem spectans, quod potui feci, Eum enim ordinem mihi proposui, quem Galenus in libris de compositione medicamentorum *ἢ τῶν* seruauit, Quem cum hic uiderem studiosis commodiorem, quantum rei natura partebatur, secutus sum, Alioqui, prior ille, uniuersali horum morborum tractationi, posterior autem, particulari magis uidetur conuenire. Etsi enim tumores, ulcera ac uulnera, cuius humani corporis parti possint accidere; scopi tamen uniuersales in his curandis propositi, in partibus diuersis, magnam habent uarietatem. Aliter enim uerbi causa Erysypelas curatur, si sit in crure, quàm si in facie. Aliter tractatur ulcus in articulo atq; in musculo. Sunt præterea morbi ex ijs aliqui, partibus peculiare; ut narium polypos, unguium paronychia, inguinis ramex, crurum uarices, pedum calli. Ut ab horum tractatione, is ordo minime abhorreat. Sed autorem etiam primi nominis, hac in parte habeo, cuius merito uestigia sum imitatus, Paulum scilicet Æginetam, qui in sexto libro Chirurgiam docens, eundem hunc sibi seruandum duxit. Non est igitur ut quisquam me hic inconsulto aliquid fecisse putet, Atq; ideo te hic admonendum iudicaui, ne meum hoc consilium temere susceptum existimares; sed meam hanc qualemcunq; industriam ac diligentiam, æqui boniq; consuleres. Vale.

IOANNIS

IOANNIS BAPTISTAE

STÆ MONTANI VERONENSIS,

MEDICI ET PUBLICI IN ACADEMIA

Patauina olim professoris Consilia

Chirurgica.

De Ophiali & Achoribus

Consilium I.

Larissimi atq; doctissimi uiri, occurrit nobis nobilissimus adolescentulus, cum quibusdam dispositionibus præter naturam, quæ apparent sensui. Duo sensu deprehenduntur circa cutem, qui affectus cum sint contigui, tamen uidentur diuersi & contrarij. Primo est priuatio omnimoda capillorum: quæ siue sit alopecia, siue ophialis, siue caluitium, nunc non dicam, sed infra. Secundo est tumor quidam præter naturam, cum crustis & pustulis apparentibus. Est ibi raritas, & ideo etiam priuatio capillorum. Primo uidentur esse affectiones contrariæ. Defectus pilorum solet esse ex nimia siccitate. Crusta & *αχολες* pro-

ueniunt illi ex deprauatione humorum. Causæ igitur horum considerandæ. Primo, quo ad priuationem pilorum, dico hanc nullo modo esse posse ex siccitate, sed ex redundantia aliqua mali humoris: & ab eadem causa provenire has affectiones, scilicet à deprauatis humoribus. Nam pilorum conueniens materia, teste Galeno, & melius Aristotel. secundo lib. de generatione animalium, provenit ex humore adusto cum quadam pinguedine, & substantia aërea: ubi talis materia deficit, deficit etiam materia pro pilis. Hic illa materia non est talis, qualis esse debebat, sed corrupta & deprauata. Eodem loco dicit Aristoteles, quod pili sunt passio cutis, & requiritur etiam ad generationem pilorum temperamentum cutis: & ex superfluitatibus cutis tantummodo generantur pili, & non ex alia superfluitate: unde secundum cutim affectam afficiuntur pili. Ergo talis affectus est propter duo: Primo, quia ista materia non est idonea ad pilos generandos, sed corrupta. Secundo, propter locum non bonum, quia temperies cutis est ualde humida, quæ non potest producere pilos. Nam & nimia humiditas, & nimia siccitas prohibent generationem pilorum. Fortassis contraria etiam quædam affectio est in ipsis meatibus, nam & horum ratione sæpe non nascuntur pili: sed hoc non est manifestum, dicamus tantum de ijs quæ apparent.

Ergo hæcenus habemus intemperiem cutis, & materiam malam, ratione quorum uidentur duo contraria fieri. Primo, priuatio pilorum in parte commissuræ coronalis, ubi plurimæ fiunt transpirationes uaporum. Euaporato plurimo humido propter amplitudinem meatuum in illa parte capitis, non potest materia aggregari. Galenus probat uapores diuersos effectus facere pro crassitie, & materiae, & meatuum. Nam si possunt transpirare, nihil mali aut incommodi inde euenit in

aa 3 cute.

cutem. Sed si uel propter crassitiam, uel densitatem meatuum cutis non possunt transpirare, fit uel pruritus, uel scabies, uel *achores*. Ergo in illa parte futuræ coronalis ubi meatus sunt aperti, non potest illa materia detineri, sed transpirat, & nihil aliud incommodi facit, quàm priuationem pilorum: non tamen alopeciam facit, quia nulla ibi abrasio est cutis. Ophialis est cutis decorticatione cuticulæ, quia fit propter humores deprauatos. Alopecia etiam ex siccitate. Hic uidemus in hoc puero, ubi deficiunt pili, esse asperitatem; ergo est ab eadem causa, à qua fiunt crustæ. Nam ubi cranium est crassius & densius, ibi materia non potest transpirare, sed fiunt crustæ. Ideo circa posteriorem partem capitis apparent illæ pustulæ, & uidetur esse dispositio quædam proxima ad *achoras* & *tineam*. Ergo hæc duæ affectiones licet secundum sensum uideantur diuersæ, tamen ab eadem esse causa uidetur, scilicet humoribus deprauatis & intemperie cutis, quæ in hoc puero est maxima. Sed utrum illi humores deprauati ibi generentur, uel aliunde deueniant, inquirendum. Dico, utrumque potest contingere: potest enim aliquando fieri, quòd nihil patiente cute, tamen materia ad illam demandetur. Sed in hoc puero uideo ipsum optime esse dispositum quo ad habitum corporis, colorem, & omnes operationes: unde non uideo, unde debeant multiplicari humores tam deprauati. Nam si humores aliunde demandarentur, & in membris naturalibus, ut hepate, splene, uentriculo &c. esset quædam mala dispositio, tunc circa cutem apparerent maiora symptomata: & nihil est quòd magis attestetur dispositioni hepatis & lienis, quàm color, quem in hoc puero uideamus esse optimum, clarum & lucidum, propter spiritus bonos & lucidos quos habet. Unde non uideo, unde possit derivari humor ad cutem ex alijs partibus. Ergo dicendum, quòd membrum intemperie laborat: & tunc contingunt duo. Primum, quòd alimentum etiam bonum transmissum ad cutem corrumpitur, quia membrum est distemperatum, & calor eius proprius debilitatus, & humidum radicale consumptum, & ideo non potest pars illa exercere suas actiones naturales, ut expellere, concoquere, attrahere &c. quæ sunt propriæ cuiuscumque membro. Secundo contingit propter hoc, quòd scilicet sunt aliqua excrementa in uicinis partibus, quæ necessario generantur in corpore humano etiam optime disposito in omnibus quatuor coctionibus: & hæc semper expelluntur ad partes debiliores.

Ergo duo patitur incommoda hic puer, propter intemperiem cutis. Primo, quòd alimentum deueniens ad cutem, non potest confici: Secundo, quòd partes uicina pellunt sua excrementa ad cutem tanquam partem debiliorem, ut solet in corpore humano contingere. Ergo in ipsa cute est affectus, & est intemperies cum materia. Non dixi quòd in principio contigerit intemperies sine materia, sed quòd ex defluxu illius humoris elisus est calor proprius illius partis, propterea humidum radicale semicorruptum: Ergo habemus intemperiem propter humores, unde & habemus quare loco pilorum generentur crustæ.

Quid modo fuit in causa, quòd ad cutem magis transmissa est materia, quàm ad alias partes? Audio nutricem fuisse infectam, & generauisse pessimum lac, uel propter intemperiem aliquam naturalem, uel aliàs propter malum regimen, ut solet ista: unde incidit iste puer in febrem longam, quam habuit usque ad annum quartum. In ea ætate pueri solent habere maximam debilitatem capitis, unde etiam non possunt se bene erigere illo tempore, propter nimiam humiditatem, & etiam caput tunc temporis uideretur illis esse maius. Unde plurimæ ægri tudines capitis tunc temporis illis accidunt, ut sunt epilepsia &c. Et quia membrum imbecillū, natura defatigata longa ægri tudine, fecit crissim circa quartum annū: nam quartus annus est criticus morborum chronicorum. Et sic materia transmissa ad caput. Non tamen adeo fuit imbecillum caput, ut materia reciperetur ad cerebrum, sed natura istius pueri existens fortis & ualida, expulit ad cutem partem ignobiliorem, & ubi semel incepit occupare cutem, mansit ibi et ambibita est: & sic subsecuta est ophialis in una parte, et crustæ in altera parte, ut uidetur.

Habemus

Habemus ergo causas propinquas & remotas huius affectus, & non contingit ratione alicuius membri principalis, ut solet plerumque accidere in his fluxibus. Quibus ita suppositis, apparet statim quid possim iudicare de eventu huius ægritudinis. Credo quod possit curari. Aegritudo est tantum in parte, & non habet radicem, nec in cerebro, nec in partibus naturalibus, quamvis possit quidem cerebro communicari nocumentum aliis quod propter vicinitatem, sed tamen non insigne: quoniam illud membrum est sanum, cuius operationes sunt sanæ. Sed in hoc puero operationes cerebri sunt sanæ, ut apparet, ergo & cerebrum non est affectum. Sed tamen non facile poterit curari, quia intemperies illa est fixa & confirmata, & habitus iam factus, qui est difficile remouibilis à subiecto in quo est, ut & logici dicunt: durauit à quarto anno usque ad 14. Sunt ergo decem anni: sed tamen potest curari. Natura rei indicat nobis curationem conuenientem. Nos scimus, quod ubicunque est aliquid præter naturam in loco, medicus debet attendere an hoc pendeat ab alio, an non. Si ab alio, illud erit curandum: si minus, accedendum ad locum. In hoc puero nullum membrum est deprauatum, & ideo non credo esse opus curatione membrorum mandantium. Et ita tollimus totam illam historiam. Ideo credo quod non multum debemus laborare circa euacuationem. Bene uerum est quod tutius & sine dispendio erit, quod totum corpus antea euacuetur, sed non multis euacuationibus, quia corpus est bene præparatum. Ergo euacuetur alio quo modo, & præcipue cum simus in uere, in quo etiam sana corpora purgari solent. Leniatur ergo uenter cum cassia & hiera. Infrigidetur corpus, & ideo syrupi sint non admodum eleuati in caliditate, nec ita incisui. Nam illi humores sunt salii, quod testantur crustæ, quæ non fiunt nisi ab humoribus calidis & adustis. Ideo autem non nego esse pituitam etiam, sed tamen dico quod etiam adustos humores habet, præcipue cum sit calidi hepatis, ut apparet, & temperatura declinet ad calidum & siccum, & fortasse nutritrix generauit in illo humores calidos, & solent bibere uina calida, & fortasse etiam habuit malos & corruptos humores: & utinam sciremus etiam aliquid de hoc, Deus nouit. Ergo darem ego syrupum de Cichorea, uel de endiuia. Vel ita facerem: darem syrupum de cichorea & loco aquarum, serum lactis caprini darem: hæc facerent apertionem, absterisionem, & etiam infrigidarent: & credo hoc genus syruporum esse optimum pro hoc puero. Pro pharmaco darem agaricum cum cassia, quod est medicamentum conuenientissimum, & potest educere omnes humores. Factis euacuationibus omnis spes mea (ut ingenue dicam) esset circa localia, & rectificarem intemperiem cutis. Calor est elisus & suffocatus, & tollendi sunt humores prauis. Primo igitur amouendi humores qui sunt in ipsa cute, scilicet exiccantibus. Secundo confortarem cutim, ne amplius reciperet excrementa membrorum, & conficeret proprium suum alimentum. Confortatur autem calor cum moderate calefacientibus. Remoueantur humores illi mali abstergentibus & exiccantibus. Chirurgus fricet locum uel cum pannis asperis, uel cum squilla: sed cum pannis asperis condensantur meatus: frictio cum squilla est mitior, & maxime conferret. Et postea fiant lotiones quæ subtilius penetrant, & magis in profundum. Adderem & sulphur, sed cum lixiuo acri, in quo esset nitrum & sulphur: in principio enim non est statim utendum astringentibus. Postea facerem etiam linimenta abstergentia, ut est oleum amygdal. amararum, cum iride, centaurio minori & maiori, & Gentiana, pane porcino, item clematitide altera, & aristolochia rotunda. Factis absterisionibus, leniter exiccandum & confortandum, & tunc deuenire possumus ad illa quæ recipiunt alumen, & etiam calchantum, si opus esset maiore exiccatione. Factis mundificationibus credo quod pili per se generabuntur. Sed si non oriantur, confortarem locum, & nihil magis expediens ad hanc rem quam linimentum factum ex oleo amygdal. dulcium, ladano, & capillis Veneris puluerifatis, & ponatur super locum: nam plurimum facit ad pilorum generationem, & ad tollendum quicquid est circa radices pilorum. Oleum amygd. dulcium humectat cutem, si forte ex medicamentis

superioribus nimis exiccata esset. Et hæc sunt mutanda prout uidebitur, & affectio mutabitur. Victus sit exquisitus, quia hic maximam partem curæ sibi uendicat. Sic puto emendari posse, Deo uolente, hoc uitium.

De Achoribus seu Tinea capitis antiqua, post purgatum corpus & uaria ab alijs Medicis adhibita remedia,

Consilium II.

Primo abstineat à lacticijs, passilibus carnis antiquis, acibus palustribus, rebus frictis in sartagine, leguminibus, herbis crudis, uino dulci & crasso, & à uino nigro & turbido, à satietate & multitudine ciborum, post cibum à studio & exercitio pleno existente stomacho. Hæc ubi iste fecerit, sumat pilulas singulis septimanis semel, aut etiam bis si oportuerit, num. 3. hora una ante coenam, quarum descriptio est talis:

℞. Succum fumiterræ

Boraginis

Chamadryos

ana ʒ 2.

Myrobalanorum chebulorum

Indorum

Citrinorum

ana ʒ 4.

Ellebori nigri

ʒ 2.

Agarici electi

ʒ 4.

Aloës

ʒ 6.

Epithymi

Foliorum fenæ

Polypodij

ana ʒ 1.

Puluerizentur omnia, & permisceantur cum succis, & permittantur exiccari, & postea cum syrupo de fumo terræ fiat magdaleon: de quo formentur pilulæ pro singulis drachmis, tres, sumendæ ut supra. Item tondeantur capilli usque ad cutem, postea utatur lotionem infra scripta saltem semel in septimana:

℞. Lixiuij dulcis quantum sufficit pro una uice, in quo decoquantur,

Aristolochiæ rotundæ

Panis porcini

ana ʒ s.

Gentianæ

Rheupontici

ana ʒ 3.

Centaurij maioris

ʒ 2.

Decoquantur omnia ad consumptionem tertiæ partis lixiuij, & cum eo lauetur caput, & exiccentur, semel aut bis in septimana. Deinde inungatur caput oleo infra scripto magistrali:

℞. Ireos

℞. Ireos	ʒ	℞.
Squillæ	ʒ	℞.
Centaurij minoris	ʒ	℞.
Myrtillorum	ʒ	℞.
Garyophyllorum	ʒ	℞. ʒ.
Olei amygdalarum amararum	℔	℞.

Ponantur omnia simul in uase uitreo bene obturato, & bulliant in balneo Mariæ lento igne per horas sex, postea seruetur oleum in Sole, remouendo ipsum tempore nubilo & in nocte, & hoc oleo illiniatur caput quotidie in introitu lecti, & post lotionem ordinatam à nobis.

Ad simplex œdema, in frontis parte superiore, uersus uerticem,

Euacuato corpore, & ordinata uictus ratione, fiat fomentum ex decocto chamomillæ in aqua salsa, quo foueatur locus affectus, spongia in eo madefacta. Deinde unguatur oleo chamæmelino & anethino.

De fistula in oculo, cum gonorrhœa, & suspicionem morbi Gallici: pro iuene Ferrariensi.

Consilium III.

IVVENIS uiginti annorum singulis ferè duobus mensibus aut tribus laborat gonorrhœa, & urinæ magna difficultate. Et patitur duas fistulas, diuersarum naturarum, in utroque oculo. Ante duos annos laborauit affectione capitis, quam uulgo tineam uocant, & dicit, quod ex anno decimo ætatis inciderit in gonorrhœam. Vfus est Venere ante tempus. Ex naribus eijcit materiam uiscidam, & foetentem: ita ut, & ipse & adsidentes odorem percipiant. Per screatum, excrementa purulenta, & potius uiridia. Hæc sunt symptomata. Deliquit in omnibus sex rebus non naturalibus. Est enim mercator. De fistulis oculorum est magis sollicitus, ideo de illis primo dicemus. In sinistro oculo fistula habet cavitatem intrinsecam, uix foris uidetur: cum comprimit, copiose aqua exit. In altero oculo est etiam cum cavitare, sed foramen seu orificium magis manifestum habet. Bis est curatus, & rursus redijt malum. Scire autem debetis, sicut Clariss. D. D. norunt, quo modo cavitare & sinus conueniant essentialiter, licet figura differant. Sinus, uel fistula, est solutio continui, in quibus est durities præternaturalis, quæ facit curationem difficilem, & interdum omnino non recipit, sed in figura differunt. Nam sinus in latum & profundum, fistula in longum, & angustum protruditur, sicut tubæ. Nam ob hanc similitudinem fistula dicitur, & hac ratione difficilioris curæ sunt ambo. Vtrū modo hic sint fistulæ, uel sinus, non possum determinare: quia non uidi, nec possunt uideri. In sinistro credo esse fistulam, quia longior est, ut ex compressione etiam prope partes remotiores apparet. Sed eadem est curatio. Quare de nomine non sum sollicitus, sed de cura, quæ semper longa est, ubicunq; fuerit. Et hic difficilior etiam, ratione loci nobilissimi, operationum nobilium, & pærsibilitatis.

Estq;

Estq; in loco conspicuo, ubi facit deformationem non recte curata. Ideo merito sum sollicitus. Si ergo uolumus curare, oportet scire naturam, & causas annexas, quae fouent, & impediunt rectam curationem: quia ad locum accedere non possumus, nisi remotis illis causis. Perpeffus est gonorrhoeam. Est pessima ea, ratione signi mali, & ratione causae, quia natura habebat membra relaxata, praecipue uasa spermatica: & uirtutem tam retentiuam debilem, quam expulsiuam corruptam. Ac propter debilitatem illorum locorum, reliqua membra solent eo mittere sua excrementa. Per uiam causae, quia exiccat ille fluxus, & facit ariditatem, Subtrahitur enim alimentum membris spermaticis, quae semine nutriuntur, ut & Galenus refert. Ideo arescunt corpora, quae diu eo fluxu laborant, & perueniunt ad tabem. Hic incepit ab anno decimo, & singulis tribus mensibus bis tandem patitur, quod signum est, non solum calorem naturalem, sed omnes uirtutes esse debiles. Deinde mercatores ab externis causis multa coguntur pati, & peccauit in Venere, qua ad exhauriendum corpus, & debilitandum nihil magis facit. Ita caput quoq; quod ex defluxu seminis maxime debilitatur, redditum fuit imbecillius. Et perpeffus est ulcera adeo magna, ut Medici dixerint esse tineam, uel achores Galeni, quae Arabibus Saphati dicuntur. Sunt autem ulcera emanantia in capite, quae diuersas causas, pituitam falfam, & putrefactam habent, & interdum aliquid etiam ex alijs humoribus, & uariae sunt horum species. Nam melicerides dicuntur, cum effluit melleus humor. Steomata, cum materia seuo est similis: Atheromata, cum puliculae. Semper autem habent dominium pituitae, quoquo modo putrefactae. Et habet adhuc uestigia in capite attestantia malitiam humorum. Nunc quaeritur, cum habeamus causam fouentem fistulas, uidelicet uirtutes omnes affectas, quae multiplicat excrementa, & praecipue pituitam, quae admixta est cum bile, in iuene habente hepar calidum, cum qua putrescens fit deterior, mordax, erodens partes in quibus figitur: Et magna imbecillitas capitis, multiplicantis excrementa: quaeritur inquam an non adlint alia, quae augeant, ut Morbus Gallicus: Ego de hoc non ausim affirmare, cum non habeam signa. Quod concubuerit cum mulieribus infestis, coniectura est: sed non est necessarium. Est tantum signum. Adiuuus est decocto ligni. Verum neque id signum est necessarium. Adiuuus est, non quia laborauit morbo Gallico, sed quia lignum sua uirtute exiccat, & roborat membra. Et quia dietam uictusq; rationem meliorem habuit. Ceciderunt pili, hoc signum approximat quidem ad rem: sed quia eo tempore ceciderunt pili, quo passus est tineam, non est mirum, cum sit propria passio, sequens illum morbum, ob corruptionem alimenti. Ideo quoque hoc signum non est necessarium. Sed potest contingere, ut perpeffus sit, & etiam nunc patiat. Nam multi incurrunt in eum morbum, etiam sine bubonibus, & ulceribus in uirga, & multis talibus occurrunt, qui propter hanc causam nolebant habere, & tamen habebant, ac potu ligni sanauit eos. Ideo nec affirmare certo, nec negare ausim. In curatione tamen non abhorrerem a decocto ligni, siue habeat, siue non, nihil impedit. Omni enim modo exiccando iuuabit eum, & membra confortabit. Ad curam igitur. Fistulae morbus factus, non fiens, & fluxus habet causas fouentes, quae continuo subministrant materiam. Ideo oportet intercipere fluxum, & tollere materiam, ac postea curare fistulas, quae si non fuerint curatae, etiam sublata materia, disfluat optimum oculi alimentum. Sed corpus primo curandum, quia uirtutes habet imbecilles, ideo praecipue utendum bona uictus ratione. Ac praecipue attendendum, ut curetur gonorrhoea, quae corpus extenuat. Id astringentibus post euacuationem fiet, postea caput, ne redundet excrementis, lotionibus, cum Maiorana & Sena roborabitur. Utatur deinde masticatorijs, non caputpurgijs, uidelicet Mastiche & Pipere. His factis, deueniendum a Chirurgo ad fistulas. In quibus occurrit caro, uidelicet callositas, toto genere praeter naturam, ea remouenda, sed hoc

fieri

fieri non potest, nisi prius aperiatur sinus, ut medicamenta operari possint, postea iniicienda exiccantia, & erodentia callositatem: mediocriter tamen, quia locus nobis. Habemus autem pro hoc Diachalcididem celebratam à Galeno. Item unguentum Indum sacrum. Sed hæc sunt officia Chirurgi, in quæ non decet nos intrmittere. Fiat igitur exquisita euacuatio, & detur decoctum ligni.

De lachrymali fistula.

Consilium III.

VBI CONFIRMATA EST QVEMADMODYM hanc esse audio, per sequisi annum, nunquam aliter remoueri uidi, nisi per cauteria commodissime applicata ab aliquo prudentissimo Chirurgo. Et quamuis innumera prope obseruauerim ab excellentis. Medicis, omnia tamen semper frustra fuere tentata. Dixerim igitur hanc puellam prius esse purgandam, deinde adhibendum esse cauterium, cum auro uel ære, omisso ferro. Ex ferro enim fit maior adustio, & profundior cicatrix. De fluxu saniei ab aure stante fistula, nullo pacto tentarim curationem. Est enim tanquam auersio quædam, qua suppressa, forte & totus oculus in deteriorem aliquem affectum incideret, proinde auris interea dimittatur.

DE CATARRACTA.

Consilium V.

MORBUS est peculiaris uni membro. Est primo querendum, quid sit quo ad nomen. Secundo, in quo loco sit. Tertio, quæ sit natura huius morbi, quia indicationes sumuntur præcipue à natura ipsius membri, in quo morbus est, & à natura morbi. Quantum ad nomen igitur, appellatur descensus aquæ, siue aqua, seu catarracta, quia factum sit aliquid circa oculi partes, sed est barbara uox, græci *υδαρρα*, uocant, quasi suffusionem, infunditur enim quidam humor ad talem locum, locus, ubi inuenitur ista aqua, impedit uisum, ergo oportet, ut sit in proximo instrumento uisus, non in coniunctiua, quia cerneretur, non in cornea, quia non impediretur uisus. Ergo uel in neruis opticis est obstructio, uel in primo instrumento uisus crySTALLINO, quando diminuitur uel offuscatur, aut aliquid tale, uel est in humore uitreo, uel est in aqueo humore, uel in foramine uueæ. Inter corneam & pupillam est locus proprius descensus aquæ. Quod si esset in opticis, nihil aliquis uideret, si in alijs esset, nihil etiam cerneretur, sed apparet ista aqua: & qui operantur, penetrant coniunctiuam, & cum perueniant ad corneam, apparet acus per corneam, & uertunt acum, & remouent istam aquam, obstruitur illud foramen, & fit uel diminutio uisus, uel destructio. Et hæc tantum de loco affecto. Morbus non est mala complexio, quia non ob caliditatem &c. sed est morbus in compositione, in eo genere, qui dicitur in uia. Vitium enim est in compositione, circa formationem & hoc uel circa figuram, superficiem, cavitatem, meatum, magnitudinem, numerum, situm. Est ergo morbus in compositione, in uia seu meatu. Locus eius est ultimum foramen inter corneam, & uueam. Materia morbi est uiscosa frigida, aliquando autem ibi non est permanens, quia ascendit à stomacho, & fit ibi quasi nubes, ratione uaporum: sed non durat tale malum, & tales curantur cum Hieræ, dicit Gale. Aliquando uero est essentialis ibi humor, & habet firmam sedem, & talis est casus noster, quia hic est per essentialiam, non per consensum.

Materia

Materia enim est pituitosa, uiscosa, & crassior, & est ibi per essentiam. Talis materia tripliciter diuersificatur, uel secundum quantitatem, uel secundum substantiam, uel secundum colorem. Sed in quantitate, quandoq; ita multa, ut occupet totum oculum, quandoq; partem superiorem, quandoq; inferiorem. Aliquando uariatur secundum modum substantiæ, uel quia ista aqua crassa, uel tenuis, uel aquosa. Quandoq; secundum colorem, quia interdum coloris albi est, & clari, ut margarita orientalis, uel fusci uel lucidi, uel est tendens ad flauedinem, uel citrinus color est tendens ad luteum. Si secundum quantitatem, ex forma apparet. Si in medio erit tantum, uidebit omnia, quasi esset foramen in medio, si est in uno angulo, tum ex ista parte manum oppositam non uidebit. Si est inferius, uidebit tum superius, & contra si tenuis est, facile mouetur sursum & deorsum clauso altero oculo, ex quocunq; etiam adueniente motu. Si est crassa, non mouetur, & est pessimum signum. Colores uidentur facile. Quæ est pauca materia, est melior; & quæ tenuis; non debet tamen esse nimis tenuis, quod ita non potest deponi cum acu: neque nimis crassa, quæ est alba, est melior, reliquæ habent partes terreas, & adustas, maxime si ad fuscèdinem declinant. Quæ est cærulea, est melior. Vbi est catarracta, ita, ut nihil uideatur, nec manus, nec lux, casus est desperatus. Si ex mediocri motu mouetur, sed non diuellitur à loco prorsus, ibi tunc est matura. In casu nostro macula uidetur in loco dicto, occupat totum foramen, habet uel nullum, uel paruum motum, colorem tendentem ad fuscum. Miseret me eius, quia est pauper, & uix curabitur. Quid faciendum? hic est materia & obstructio, ergo aperiendone indiget, indicatione sumpta à morbo, ideo abstergendum, uel aperiendum. Si aperire uolueris, destruetur pupilla, & indurabitur, si adhibebitur abstergium, corrosionem faciet, quare cum abstergentibus & aperiensibus nihil poteritis operari. Si enim leuia erunt medicamenta, nihil facient, si fortia, destruent oculum. Ergo ad acum confugiendum, si debet fieri operatio. Sed corpus prius purgari oportet bene, & est hic uir, Alexander nomine, in hac parte peritus, & tempus optimum est operandi, quia luna in oppositione, & incipit declinare, & huius est ratio Physica, non Mathematica, quia humores tunc maxime ad superficiem deuenient, & tota materia tunc bene ad ultimum foraminis deuenit. Quare optime remouebitur, & remota non crescet, etiam iste humor, quod facile fieret alio tempore inconuenienti, ut si luna crescente deponeretur, esset periculum, ne ascenderet rursus. Quare melius tempus est, quando luna est in oppositione, sed incipit decrefcere, & tempus sit medium inter calorem & frigus. Post depositionem experimentatores ouum cum croco apponunt, sed crocus est maturatiuum, uolunt maturare, ubi nihil est maturandum. Oportet reperiensibus uti, ouum totum cum uitello solum adhibeatis, quia reprimit, & sedat dolorem, & accipiatis pillulas Cocciarum 3 4. fiantq; pillulæ quinq; cum aqua foeniculi. Dicunt illum esse rusticum, tamen uix efficiunt pillulæ istæ tantum, quantum in delicato casia. Postea dandus syrupus hic:

℞. Succii rosarum

Rutæ

Foeniculi ana 3 6.

Sacchari q.s. fiat syrupus, de quo detur singulis diebus.

3 2.

Aquæ foeniculi 3 3.

per octo dies aut longius.

De tumore

De tumore duro maxillæ dextræ,
Consilium sextum.

IN hoc iuvene consideranda est ægritudo, in loco particulari, quæ statis temporibus, non semper contingit, sed habet periodos: Circa maxillam dextram tumor dilatatur à mento ad aures, atq; inter hæc membra medium locum occupat. Audimus primo, antea cum fuit aliqua durities in dextra parte faciei, chirurgum tentasse maturare, ita attraxit materiam, & facta est inflammatio in loco, & cum uidebatur illi suppuratio, incidit, & effluxit sanies. Fuit igitur hoc initium, & post hanc duritiem ita curatam ad ulcus devenit, ita ut certis temporibus in eo fiant crustæ, quæ decidunt adhibitis medicamentis. Nunquam tamen liber est, & etiam nunc fit crusta certis temporibus ac periodis, itaq; cogitur consulere Medicos. Sunt autem tres anni, cum fui Teruisij, & uidi in ea maxilla magnum tumorem, & considerauit, & percunctatus de percunctandis, dixi esse propter caliditatem hepatis, ut deinceps ostendam. Et narrauit mihi cauterium sibi factum esse in brachio, quod ego non damno, etsi in crure maluissim. Exhibui medicamenta disuertentia, & refrigerantia. Medici uerò noluerunt ea, quæ iussi facere, inde semper incidit in deteriores affectiones. Nunc accessit ad E. V. & fuit aliquo modo curatus, sed non plene liberatus. Ideò rursum quærit curationem, ac petit sibi provideri, ne incidat in talia. Video autem quòd habeat ulcus cum eschara, ubi eschara non prouenit à causa externa, sed interna, uidelicet humore acris, & calido inducente escharam, inflammatur locus ille, & fit inflammatio purpurei coloris, quæ tendit ad rubedinem. Et ita ex colore, & ex crusta iudico materiam esse calidam. Talis materia igitur calida est, & adusta, & quia ea defluit, certe defluit ab aliquo termino. Proponuntur duo membra, à quibus potest defluere: ut caput, à quo potest defluere ad maxillam, uel possunt ascendere uapores ab inferioribus per uenas, ergo potest esse à superiori, uidelicet à capite, uel ab inferioribus, ut ab hepate. Quod hic mandat, an utrumq;: Ego non possum determinare id, quod non indicetur ab aliqua ratione. Percunctatus sum, nunquid antea habuerit defluxum à capite, aut apostemata circa Adenas: Nihil dixit prorsus se habuisse, nonnunquam aiebat se cataractum habuisse. Sed ex interrogatione diligenti non potui rimari, & in coniecturam rationabilem deuenire, quòd sit caput læsum. Nam illud membrum, cuius actiones sanæ, læsum non est, neq; cognoscimus membrum læsum, nisi eius operationes læsæ, siue istæ uitentur, ut sit morbus uel dispositio morbosa. Nec inuenio ista, quæ sensui appareant. Cum igitur non sit in capite læsio, accessi ad alia, & quia omnes humores generantur in hepate, considerauit illud. Video in eo colorem subnigrum, amplitudinem uenarum, habet pilos multos in capite, est in alijs partibus sine pilis propter ætatem, est satis musculosus, circa superiora magis quam inferiora. Quæ signa sunt hepatis calidi, nam tales habent sanguinem calidum, qui magis nutrit partes superiores: Est igitur habitus calidi, & hepatis calidi. Cum igitur hepar calidum plus generat de bile, & humore adusto, sanguis duplex est, uidelicet pituitosus, cum non sit perfecta concoctio, & deinde superaffatus. In hoc igitur iuvene cum hepar sit calidum, in quo generantur quatuor humores, iuxta gradum hepatis plus de calido, uel adusto generatur. Contra, si frigidum, plus de pituitoso, & aquoso humore generatur. Ad tale hepar accesserunt causæ extrinsecæ, quæ id potuerunt præstare, ut fierent ægritudines: Est uenator, exercitatur, incalescit in sole, utitur etiam uinis potentibus, quod inflammat adolescentes. Utitur etiam cibarijs calidis. Habemus hæcenus membrum, quod mandat excrementa sua ad illam partem, habemus terminum à quo fluit illa materia, & terminum ad quem, & quod fluit ad dextrum, quia natura seruat, ut sit rectitudinem in fluxu. Vnde Medici cum uolunt auertere, seruant quoq; eam rectitudinem. Defluit igitur materia ab hepate, uel sub forma uaporis, uel humoris, uel utroq; modo. Cur igitur fluxit ad maxillam dextram, non ad brachium? Merito id

b b

factum,

factum, quia apparuit durities circa locum illum, & fuit male curata. Cur fuit sibi pustula? Hoc est, ac si quæras, cur in hac parte uulneratus? quia erat illic commoditas uulnerandi, & ita sibi materia delata sursum. Audiuius etiam, quod male fuerit curatus, habuit duritiem quandam, tentata fuit maturatio, talia calefaciunt locum, & relaxant, sunt enim calida & humida. Vnde Galenus prohibet, dum materia defluit, ne applicentur maturantia. Et est hoc pessimum, præparant enim locum relaxando ad fluxum. Cumque ita fuerit curatus ab inflammatione, debilitatur locus, & ita paratus fuit, ut fieret imbecillior, & excrementa ad imbecilliores partes mandantur, facta est imbecilla pars ob malam curationem, ob longam ægritudinem, & ita aggregata materia, quam natura expellere tentat. Ac audimus, quod hoc anno peius ualuit, & inflammatio augetur & minuitur, iuxta collectionem materiæ. Accidentia iam sunt nota. Video duritiem, quæ uidetur esse per totam maxillam, ubi erat eschara. Quæ causa duritiei est? Credo, quod sit materia adusta, quæ permansit in loco, nam cum applicamus resoluentia, resoluuntur tenues partes facile, & crassa permanent, quod facile alteratur, tollitur, terrestre permanet, idcirco difficulter dissoluitur. Est hic inflammatio, uideo foramina, quæ arguunt materiam fluere ad illum locum, quæ est acris, corrodens, calida. Et ita credo, quod est materia calida, cuius gradus multi sunt. Si est adusta, petit cutim, epidermin, & fit herpes, & quando magis adusta, fit herpes miliaris, & quanto plus acquirit adustionis, tanto minus serpit: sed magis erodit. Hæc materia non est ita in extremo, quæ posset facere herpetem phagædenicum, & ita tenuis non est, ut serpat. Quomodo igitur appellanda, uel lichen uel impetigo? Sed cum habeamus naturam eius, de nomine, non ita sum sollicitus. Potest fieri, quod sit lichen, quia Celsus dicit lichenem occupare locum circa mentum. De nomine itaque dicam nihil amplius, cum de re, & natura nobis constet. Paucis procedam, quia erat curatus, habet chirurgos tantum sollicitos, ne incidat in talia, quæritur qua arte procedere debemus, ne in talia incurrat. Faciam Prognosticum. Quando deueniet ad maiorem ætatem, fiet adustio humorum quoque maior, & nisi sibi cauebit, incidet in morbum aliquem malum, ut cancrum phagædenicum. Natura morbi indicat, quid faciendum. Est membrum mandans calidum, generat humores adustos, qui euacuandi. Ne generentur contempora hepar, & membrum, ne recipiat, corroborata. Duæ igitur indicationes, una propter membrum mandans, altera propter recipiens. Ego procederem ita: Exquisite purgato corpore, quod optime factum est, ab Excellentissimo Frisimelica, curarem, ne generarentur amplius humores adusti. Ad aliud uero, ad alterationem: quod hepar plus æquo calidum debet alterari, proponitur aqua Veronenlis Calderiana, quia habet uim refrigerandi, & ultra hoc etiam corroborat: eam uellem exhiberi extra & intra. Audio illum habere tumorem lienis, non mirum, quod eum habeat, quia abundat humoribus adustis. Quare prodest ei ferrum, & electuarium de scoria ferri, quod tollit obstructions lienis. Et laudo, ut singulis annis utatur his balneis. Temporibus intermedijs uti uellem eum saccharo rosaceo. Fugiat exercitia ualida, & uinum forte ne bibat, & a cibis calidis abstineat, ac alias res alterantes deuitet. Exterius unguentum rosatum Mesues, & alia possunt adhiberi. Est unum, quod hepar non facile potest alterari, ne generet humores adustos. Volo, ut fiat cauterium in crure, quia in omni auersione, ubi terminus à quo & ad quem, non debemus, retrahere per eundem impetum humorem, fluit ab hepate, & uolumus retrahere ad brachium: non retrahes, imò attrahes. Sed tu uolens retrahere, retrahes ad crus, & impedies impetum humoris. Hoc antea quoque laudauimus, & nunc dico, uerum idem repetendo, quod omnino faciendum est cauterium in crure, quia proderit, sicut nocet illud in brachio. Quare id in brachio factum consolidetur. Habeat quoque etiam uictus rationem. Circa locum læsum, quia percipit influxum, laudo succum Solatri, cum oleo rosato completo, ut in plumbeo mortario, pistillo plumbeo ducatur, hoc etenim repercutiet, & constringet locum ne recipiat, & inflammationem tollet, id quod erit ad præseruandum bonum.

De Aposte

De Apofteematibus cancris in naribus
pro Nobili Germano.

Confilium VII.

VT possit conseruari atq; etiam præseruari sua dominatio, oportet ut habeat rationem diligentissimam circa omnes res non naturales, & primo circa aërem, cū fere tota causa suæ ægritudinis sit uitio cerebri, quantum fieri potest, euitabit omnes excessus aëris, tam calidos quàm frigidos: unde uentos tam australes, quàm boreales effugiet, & moram sub sole. Quòd si cogatur equitare uel flantibus uentis, uel sub sole, curabit omni artificio, ut muniat caput ab omni offensa. Cauebit à pluuijs, & ne aliquid habeat in capite humidum, neq; capillos madidos, sed confestim si pluuijs se casu obiecerit, exiccabit caput calidis linteis. Et eadem ratione uitabit loca humida & terrena, & nocturnum aërem, uel noctu apertis fenestris dormire. Cauebit à meridiano somno. Surget diluculo, atq; excretis superfluitatibus consuētis, exercebit corpus, & negocia sua peraget. Post prandium studebit quiescere, neq; scribendo, aut aliquid ubi mentis labor accesserit agendo, se defatigabit. Conabitur iucunde uiuere, atq; omnes animi molestias euitabit. Bis tantum in die comedet, neq; bibet intra prandium & cœnam. Dum equitat, parce prandebit, uberius cœnabit, & hoc erit commune quotiescunq; post prandium aliquod magnum exercitium sit facturus. In reliquis temporibus par erit prandium & cœna, & neutrum ad satietatem. Ciborum electio talis erit. Carnes iuuenes omnes edat, præter agnorum paruorum & porcellorum: à porcis tamen siue iuuenes, siue senes fuerint (meo consilio) omnino abstinebit. Vitulinæ, castratorum iuuenum, leporum, hœdorum, auium omnium campestrium quæ non degunt in aquis, pullorum omnium, conueniunt. A piscibus cuiuscunq; generis quantum fieri potest abstinebit; ab omnibus rebus frictis in sartagine, à lacticijs, præcipue caseo antiquo, ab omnibus oleribus, præsertim syluestribus, ab ouis duris: recentia uerò mollia, si in cinere calido uel in aqua decoquantur, utiliter sumi possunt. Hæc fere ratio uitæ erit illi præscripta. Quantum uerò ad medicinas attinet, bis singulis annis ipsum purgandum consulo, autumno inquam & uere, neq; omnino præmittendum, donec omnino morbus extinctus fuerit. Purgatio erit huiusmodi:

℞. Floris cassiæ. ʒ ʒ

Specierum hieræ simplicis. ʒ ʒ

Cum zuccharo fiat bolus. Item:

℞. Syrupi de fumo terræ simplicis.

Acetosi simplicis ana ʒ ʒ

Aquæ endiuicæ. ʒ 4.

Misce pro uno, & sic pro quinq;. Deinde uerò:

℞. Confectionis Hamech ʒ 4.

Syrupi rosati solutiui ʒ 4.

Misce, & fiat potio danda in aurora cum custodia. Post hanc medicinam laudat autumno quidem sumat meos syropos de elleboro, quorum descriptio in tractatu nostro de morbo Gallico habetur. Vere autem post cassiam assumptam, & unum aut alterum syrupum, mittet sanguinem e uena communi dextri brachij, extrahendo circa uncias quatuor sanguinis: sed postea non sumat syropos de elleboro. Hæc erit

bb 2 purgas

purgatio . In temporibus uero intermedijs, ut continuo disertatur materia, laudo uel
semel in septimana saltem sumat unam pilulam ex descriptione infra scripta:

℞. Agarici electi.	3	2.
Aloes optimæ.	3	4.
Rheubarbari electi	3	3.
Cinnamomi.		
Garyophyllorum.		
Spicæ.	ana	3 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea cum succo rosarum puro
aspergantur, & dimittantur exiccari, atq; ita iteretur septies . Postea cum melle rosato
fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ singulis uicibus numero tres pro dragma una : ex
quibus sumat unam per horam ante cœnam, sine custodia, semel in septimana. Deins
de permittet sua cauteria in brachijs, sicut sunt, aperta; imò si adhuc his omnibus per
actis materia descenderet, laudo ut cauteria etiam multiplicentur, & duo fiant circa
pulpam & partem carnosam utriusq; spatulæ. Circa uerò locum nasi, ego nollem trans
sire unguentum infra scriptum, si quandoq; ulcus aliquod emergeret, uel persevera
rent reliquæ antiquorum. Descriptio unguenti talis est:

℞. Tutia optime præparatæ	3	1.
Succi solatri	} depuratorum ana	3 2.
Succi plantag.		
Olei rosati completi.	3	3.

Atteratur tutia diligentissime in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo: pos
tea paulatim addantur succi, & oleum rosatum, semper magis ac magis confricando
cum dicto pistillo per totum diem; ultimo addatur modicum ceræ liquefactæ, & fiat
linimentum pro loco. In singulis septimanis fiat capitis ablutio talis:

℞. Lixiuij dulcis quantum sufficit pro una uice,		
atq; in eo decoquatur agarici,	3	1.
Rosarum.		
Maiozanæ,		
Betonicæ	ana	man. 1.

Et cum hoc lixiuio, & aliquo sapone aromatico abluat caput.

De Apostemate maligno, polypo scilicet in nari
bus, ad cancerum accedente,

Consilium VIII.

Asus. Nobilis hic annorum triginta, toto reliquo uitæ suæ spacio sanus,
& que ad sibi uidetur optimæ constitutionis, sub annum ætatis duode
cimum, incidit in fluxum sanguinis narium, sine aliqua causa extrinseca
notabili. Nil enim in uictus ratione mutauerat, nisi quod uino ute
retur paulo meraciore, non ultra modum tamen, sanguis effluens, sicut
& quæ hodie effluunt, ei frigidiora uidentur, is fluxus cum diu duraret, ac quotidie
etiam augeri uideretur, ac postmodum cum se in Italiam contulisset, in tantum ac
cresce

crefceret, ut quotidie tribus uel etiam quatuor uicibus sanguis e naribus flueret, sine aliquo tamen capitis dolore, eò molestia perduxit hominem, ut cum 9. annis contine- nis per eam corporis partem natura se exonerasset, ipse contrarium plane conare- tur, & cum fluxum ui sistere intenderet, consuluit Vrbinum, qui tunc Patavij primus erat, sub annum ætatis 21. qui etsi omnino dissuaderet, & hæc incommoda quæ inte- rim secuta sunt, omnia prædiceret, precibus tamen eo perductus est, ut exhibitis me- dicinis per os, & aperta uena sine localibus sanguinem sisteret. Ipse paulò post bene secum putans agi, sine aliqua uectus ratione uixit. Sanguis autem qui per nares efflue- re solitus erat, cū illic impediretur, alias quæsiuit uias. Ac primo aures infestans, mea- tusq; illos obstruens, sensum auditus per sex ferme menses plurimum impediuit: ten- tavit & oculos, nihil tamen neq; hic neq; illic effluxit. Ultimo usitatam suam uiam aggressus per fauces, & per os partim effluxit, partim in naribus resedit & conge- latus est: ita ut cum ui digitis inde eruere conaretur, nares eo pacto quo apparet, defor- maret. Hoc ad quinque annos post illam suppressionem sanguinis factum est: in quo toto tempore nulla adhibuit remedia alia, nisi quòd uenas interdum aperuit (sub lin- gua etiam quandoq; id ter uel quater in anno) & corpus medicorum consilio aliquo- ties leniter purgauit. Iam quartus annus agitur, ex quo sanguis ille, qui narium meatus (sicut dictum est) obstruxerat, nescio quo pacto colliquatus est, & ipse ad hunc deflu- xum humiditatis cuiusdam continuum deuenit, ex quo primum alæ narium ruptæ, & deinde apostemata, quæ sub naribus apparent, orta sunt. Continue enim fluit & eum molestat, nisi pannis lineis nares obstruat. In hoc tempore à Chirurgis uarie uexatus est, semel potus ligni illi exhibitus est, bis suffumigia duodenis septimanis pertulit, ali- quoties etiam pulueribus erodentibus succurrere apostematibus uoluit: Nihil profecit tamen, sed potius fluxum augeri & ualidior em reddi, malumq; latius serpere sensit, ci- borum delectum nullum unquam habuit, nisi quòd carne porcina abstinuit. Vino satis grandi, non nimis tamen immoderate usus est, in somno & reliquo totius corporis habitu nihil plane sentiens incommodi. Montanus dixit fluxum illum à causa extrin- seca uiolenta scilicet sanguinis obstructione ortū: ac Vrbanū dupliciter peccasse: non solum quòd fluxum represserit, sed quòd eo represso fluxu, nullum regimen uitæ or- dinarit, nec alias diuersiones fecerit. Esse apostema illud polypum completum ex ma- teria adusta melancholica maligna, accedere ad cancrum ulcerosum. Victus ratione exquisitiore uti uoluit, abstinere à carnibus antiquis & salitis, bubulis etiam & porci- nis, ab omni genere piscium, à caseo & lacticiis omnibus, à frictis in sartagine, legu- minibus, & omnibus herbis, comedere tamen carnes uitulinas, hœdinas, pulli iuue- nis, far quoq; bene coctum, iura pulli & gallinarum, oua recentia, forbilia, non dura nec fricta. Vinum bibere tenue, album, pauciferum, pro euacuatione corporis, lenitis- uum dedit. ℞. Electuarij linitiu ʒ 12. Bene operatum est, & tinnitum aurium quem aliquot diebus senserat, remouit. Syrupus.

℞. Syrupi de fumo terræ. ana ʒ ʒ.
 Syrupi de pomis simpl. ana ʒ ʒ.
 Syrupi Sabor Regis ʒ ʒ.
 Aquæ borraginis. ʒ ʒ. Misce pro uno & sic pro alijs.
 Post tertium Syrupum, extractus sanguis e basilica dextri lateris, ad ʒ 7. sanguis nig- ger melancholicus & pituitosus ualde, post quintum syrupum dedit hanc purgationē:
 ℞. castæ nouiter extractæ ʒ 1.
 Agarici præparati. ʒ 2.
 Mis. cum zaccaro, bene eduxit, ita ut ad sensum etiam materiam ex capite descende- re sentiret. Post sanguinis missionem & purgationem uoluit, ut nares & locum aposte- matis inungeret ter in die, tali linimento:
 ℞. Succī folatri purificati ʒ 3.
 Olei rosati puri completi ʒ 4.
 Malaxentur omnia simul in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo, donec crasses- fiat. Idēq;
 bb ʒ fiat.

fiat. Idem per plurimum tempus, & per 4. horas faciendum, donec linimenti spissitudine assequatur, quo inungat alas narium intra & extra, & ipsum apostema cum penina ter in die, sicut dictum. Hoc unguentum sanum visum est ei, & lenire dolorem fluxionis, & ipsum apostema mollescere. Post purgationem die sequenti usus est ante prandium & coenam 3 s. zaccari rosati, sequenti die decoctionem suam ex helleboro exhibuit, cum sacchari sufficienti quantitate syrupizatam, & in sero lactis caprini, quod calores nimium metuerit, octo uicibus, non sex, ut alioqui solent, totum accepit beneque successit: eduxit enim 7. uel 8. uicibus per diem, sine molestia & lassitudine aliqua, materias nigras & melancholicas. Post hos assumptos syrupos alumen adiectum experiri uoluit in loco affecto, ut uideret, si quae remedia fortiora ferre posset, sed id non ita statim succedere uidebatur. Itaque post absolutos syrupos ad operam manualemente accedendum statuit, dum corpus purgatum esset. Vocatus Chirurgus, omnia experientia duxit, antequam ad ignita cauteria accederet, quod malignitas ulcers supradicti unguento remota esset, ita ut causticis facile cessurum uideretur. Propter suspicionem igitur morbi gallici, quod eo illi laborasse, nec bene curatum esse, Vuula ablata & signa ulcerum (haec sanata) in faucibus ostenderent, uoluit ut ligni potum assumeret, id factum iuxta ordinationem Montani. Chirurgus postea loco unguenti applicauit emplastrum diachalcitis, & aliquot diebus post, pulueres quos arbitramur ex Mercurio sublimato esse. Sed uidebatur res uergere in deterius. Ideo Montani consilio Venetias abiit ad ueterem Chirurgum Treuisanum, is statim pro secundo decocto aliam illi aquam bibendam exhibuit, ex decocto certarum radicum, quam etiam inspergebat naribus primo, deinde aperuit eas aqua erodente, intincta in illa bombice, & imposta quatuor uel quinque uicibus, apertas deinde sanauit emplastro diapompholigos, ad discessum cauteria fecit in utroque brachio, prope posteriorem partem humeri, ut diuersio magis per opposita fieret; quia uero tumor sub naribus erat, pulueribus erodentibus, & unguentis dictis erodere nolebat. Ultimo aduersit are ignito, & postea subito cerussam coctam adhibuit, ad prohibendam inflammationem, deinde unguento diapompholigos sanauit. Rubedinem uero relictam unguento masticino sustulit. Ultimo canaliculos plumbeos fieri curauit, quos naribus imponeret, ne meatus iterum obstruerentur, & uel similia uel deteriora causarent symptomata. Ita ex parte restitutum dimisit.

Pro quodam Polono narium ulceribus laborante.

Consilium IX.

℞. Tutiae preparatae ʒ. i.

Olei rosati

Succi solani ana ʒ. 2.

Ponantur simul in mortario plumbeo, & malaxentur cum pistillo plumbeo, tam diu, donec habeant consistentiam conuenientem. Postea cum modico cerae liquefactae fiat unguentum molle, & seruetur ad usum.

Aliud.

℞. Sacchari lib. i.

Salis communis ℥. s.

Aluminis rochae ʒ. i.

Misce & distillantur in Alembico.

Guttula una immissa in pustulam, exiccat, sanat & incarnat.

Ad ambustionem faciei.

℞. Corticum interiorum sambuci

Olei rosati completi ana ʒ. s.

Cerussae ʒ. s.

Misce & cum modica cera fiat linimentum.

Pro firmo

Pro struma gutturis, Consilium X.

Irca rationem uictus, uitetur aqua cruda, frigida, cibi crassi, & uiscidi, utatur aqua cocta, aut uino paucifero. Octauo quoque die, id est, quater in mense accipiat Agarici preparati 3 l. s. uel 3 2. in forma pillulari, sub decubitu, modo uesperis incenatus dormiat, primis octo diebus a principio, lambendo mane, sumat mellis rosati 3 1. uel 2. postea loco huius, oximellis Scillitici tantandem per quindecim dies. Exterius uero applicet linimentum tale:

- ℞. Ammoniaci
- Bdelliij
- Hyfopi humidæ ana 3 1.
- Adipis porcinæ eiusdem anni 3 2.
- Croci 3 2.

Dissoluantur gummi in aceto, deinde reliqua misceantur secundum artem, & cum modico ceræ fiat linimentum. Ac cum uoluerit locum abluere, utatur ad hoc uino albo.

Ad idem aliud remedium.

Fiat fomentum in loco, cum decocto chamomillæ, anethi, & radicum altheæ, spongia in eo madefacta. Deinde inungatur unguento Dialthea, & applicetur lana succida, & hoc bis in die. Deinde:

- ℞. Agarici preparati
- Rhabarbari electi ana 3 2.
- Garyophyllorum
- Nucis Moschatæ
- Zingiberis ana 3 2.

Puluerizentur, deinde misceantur & fiat magdaleon, de quo pro singula 3. fiant pillulæ tres, quas sumat bis in septimana, hora una ante coenam.

Ad contusionem brachij per casum cum equo.

Consilium XI.

Commendator Cypri, cursu equorum cum Duce Urbini, priore de Roma & alijs, certans ad S. Antonium, forte fortuna cum suo equo tanto impetu, in alium quendam irruit, ut uterque cum equo prosterneretur, & ipse Commendator cum suo in brachium cecidit, ita tamen, ut nec fractum esset quicquam, nec loco suo remotum, ob metum tamen & subitum timorem, nec mouere poterat commode sursum neque deorsum, nec animo presententi admodum erat. Montanus uocatus, intellecta forma, quomodo cecidisset cum equo in latus, & uiso brachio, non inuenit alicuius periculi signum, sed brachium ei ad omnes partes torquere nitentur, quod satis prospere successit, & quia animo cõturbaro erat, nec satis presententi, iussit, ut aquam rosarum arte mixtam, illi olfaciendâ propinarent, statim etiam exhibuit clystere commune, ex oleo & melle rosato, in brachio exterius supra radium & cubitum apparebat paruus tumor, quem cum tangeremus, maximo afficiebatur dolore, eum locum Montanus hac fouis decoctione:

- ℞. Absinthij M. 1.
- Furfurum subtilis, M. 6.
- Adipis anseris 3 1.
- Olei rosarum 3 3.

Misce & decoquantur in s. q. aquæ. Humerum & totum collum, in quo etiam dolores patiebatur ex casu, unxit hoc oleo:

- ℞. Olei rosati completi, olei de absinthio ana 3 1.

b b 4 Iussit &

Inſit & incidi uenam baſilicam ex latere oppoſito ſiniſtri brachij, & extrahi ſanguinis ꝑ ꝑ. cibum conceſiſit eo ueſperi panatellam ex brodio caponum, & contuſum pulli eiufdem. Voluit enim in principio liberalius nutrire ægrum, ut ſi opus eſſet in ſtatu facilius de cibo ſubtrahere poſſet, potum dedit aquam coctam cum zaccaro, & in ea oximel.

Contra modernos, qui principio nimium detrahunt, & ita debilitant ægrum, ut in ſtatu poſtea cum defecerint ex inedia uires cum ſummo interdum periculo nutrire liberalius cogantur, eo tempore quo cum morbo maxime natura occupata, cibo non onerari debebat. Sequenti die hora una ante prandium, ſumere iuſſit hunc bolum;

ꝑ. Floris caſiæ 3 10.

Rubeæ tinctorum puluerizate 3 6.

Miſce, & fiat bolus. Hoc ſeruato regimine euasit.

Ad abſceſſum exulceratum mollificandum & abſtergendum.

Conſilium XII.

ꝑ. Haſypi cerati deſcriptione Philagri 3 10.

Extendatur &c. aut ſic:

ꝑ. Diachylon ſiue gummi.	} ana	3 2.
Dialtheæ.		
Myrrhæ.		
Bdellij.		

Cum modico ceræ, renouetur ceratum, & extendatur in corio perforato in medio, & applicetur loco, ne attingat os abſceſſus.

Item ꝑ. Mellis roſati.

Terebinthinæ. ana 3 8.

Farinæ hordei mundæ 3 2.

Miſce, & ſingulis uicibus addatur modicum uitelli oui, & ponatur in filamentis, & imponatur in Apoſtemate pro digeſtione.

Ad uulnus in brachio tumefactum.

Conſilium XIII.

Brachium quidam habuit tumidum, quod muſculus exterior læſus fuerat ex icſtu. Aderat nonnihil materiæ, & præterea duo ulcera ſaniſa. Montanus pro reſolutione illius materiæ hoc adhibuit.

ꝑ. Radices conſolidæ maioris. N 3.

Bulliant in uino claro minime auſtero, cum modico melle roſato. Deinde facta diligenti expreſſione & colatura.

ꝑ. Farinæ fabæ & hordei. ana M. 1.

Miſce cum colatura & tumori apponatur.

Erat is tumor in articulatione ulnæ cum humero, ita quod illius articulationis motus omnes amiſerat: extensionem, reflexionem, & in circulum ductionem.

De brachio

De brachio uulnerato, & omnium principalium
membrorum influxu destituto,

Consilium XIII.

Historia clara est, & satis constat quod multiplex sit læsio in illo brachio, & quidem tot modis quot sunt principia. Primo est principium sensus & motus. Secundo, principium uirtutis uitalis. Tertio, principium uirtutis nutritiæ. Et quodlibet horum principiorum habet suos riuulos. Primò sunt nerui, per quos deriuatur uirtus sensitua & motiua; per arterias defertur calor & spiritus: per uenas uis nutritiua ab hepate. Hi tres riuuli sunt aliqua ex parte læsi, & secundum huius læsionis proportionem est affectus. Arteria fuit incisa & neruus. Et nos ex quadam necessitate consequentiæ concludimus, licet medici id nobis non indicent, quod etiam uenæ sint læsæ. Hinc sequitur quod non nutritur, quia uenæ non deferunt sanguinem, & percipit etiam perpetuam frigiditatem in isto brachio. Motus læditur propter neruos: sensus etiam. Hæc est res quæ sensui patet. Sed illud est dubium, utrum hi riuuli, scilicet nerui, arteriæ & uenæ, ita sint incisi, ut nulla planè sit continuïtas: an sint ex parte incisi illi riuuli, an planè non sint incisi, sed potius propter materiam influxam sint obturati? Ego incipiam ab arteria & uena. Oportet credere historiæ. Omitto puncturam illam factam ex uulnere: sed quia fecerunt incisionem magnam, & cauterium etiam adhibuerunt Medici illi pro sanguine sistendo, quod cauterium adurit uenam, & obducit callum, & sic constringitur: ergo probabile ualde, quod illa uena separata sit in totum: & quia ignis excicat, & hinc uena facta breuior, & sic non potest bene continuari, quia ad hoc ut continuentur & consolidentur, requiruntur duo, ut sint molles, & ut se inuicem contingant. Sed hic sunt duo: Primo, ignis qui adu'sit, & fecit partem duriores. Et secundo etiam breuiorem: & sic & propter duritiem, & propter breuitatem non potuerunt hæc continuari, & sic non est liber transitus sanguinis & spiritus ad partes inferiores. Et ita credo, quod illæ uenæ & arteriæ sunt incisæ, & habeant cicatricem non facile consolidabilem. Vtrum sint omnino interceptæ & separatae secundum totum, & quod partes planè distent, & factus sit callus tam in parte superiori quàm inferiori? Ego non possum certo dicere, sed credo quod plane sint discissæ, & hoc ex coniecturis meis dico. Quo ad neruos est facta læsio. Motus reuolutionis in manu & erectionis est impeditus, & nonnullorum digitorum: & credo, quod omnes illæ læsiones non sint æquales, & non omnes ex uulnere. Nam illi nerui qui sunt incisi ex uulnere, non recipiunt curationem, & non possunt consolidari: & cum sit uulnus in una parte, non credo, quod omnes nerui sint æqualiter læsi, sed factio uulnere, debilitatur locus, & ita affluit materia; & recipitur etiam in neruis, & propter frigiditatem & crassitudinem illa materia non facile resoluitur, & sic facta est obstructio. Et non solum hæc læsio est ex uulnere, est etiam læsio in sensituiis neruis, & etiam motiuis, & sic credo illam læsionem neruorum esse ualde diuersam, & non solum ex uulnere. In superiori parte etiam non habuit motum: nunc autem incipit mouere humerum, cum antea non potuerit, quia materia affluxit ad illam partem. Vnde saepe euenit, quod uulnerato pede fit bubo, propter interceptionem materiæ. Ergo nunc mouet humerum propter medicamenta quæ adhibita sunt. Ergo quantum est incisum, est incurabile, & quo ad neruos, & quo ad uenas & arterias. Qui uerò sunt obstructi & refrigerati propter affluxum materiæ, hi poterunt curari, & maxime cum antea fuerit catarrhus: non enim potuit mouere humerum, quem iam mouet. Quantum ad torturam oris sum anceps, an aliquid sit incisum: audio tamen, quod continue melius habuit, & sic credo quod etiam materia defluxit ad illum locum. Sed quod est incisum non curatur, quod tamen certo non scio.

De cura.

De cura. Omnino tentet resolutionem, & non potest sequi nocumentum, si recte fiat ea resolutio. Utatur perpetuo resolutentibus, sed misceat cum mollientibus, ne quod subtile est resoluatur, & pars gypsea relinquatur. Utatur ergo his inuicem. Mollientia sint calida & sicca in secundo gradu, quia materia est crassa, ut crocus, bdellium, myrrha. Emolliatur cum pinguedinibus & oleis, ut oleo amygdal. dulcium & chamamelino: item lapide pyrite, quod Gallenus dicit esse magicum. Vtrum lutum Sancti Bartholomæi conueniat & foueæ illæ: Placerent, sed oportet considerare quod ad illa ualida resolutentia egemus multa præparatione corporis, & est corpus cacochymum, & hoc tempus ineptissimū est pro purgationibus, & maxime in corpore cholericis, ut istud est. Ergo balneum differatur usq; ad Septembrem, & quia corpus non est præparatum, opportunum tempus expectetur. Interim tamen aliqua cerata uel emplastra applicentur, ut est oxycroceum illud, quod ponatur supra totum brachium, & singulis quindecim diebus remoueatur. Hoc consului in quodam iuuenepuper, qui amiserat motum in brachio, & nunc optime incipit se habere, & mouere brachium.

De Tuberculo circa Thoracis regionem lateris sinistri, pro generoso Domino à Stubenbergo Germano.

Consilium XV.

Tuberculum uel eminentiam illustrissimi domini circa thoracis regionem tam in posteriore quam in anteriori parte existentem in latere sinistro, sicut esse non puto, propter luxationem alicuius uertebrae uel ossis in thorace, ita credo fieri non posse sine aliquo leui motu eorundem ossium à proprio situ, quem pararthrasin Græci appellare consueuerunt. Indicio est maxima durities in parte eminente apparens, quæ à nulla scirrhii specie produci posset. Cum ex ea uerò nulla adhuc actio impediatur sensibili nocumento, ideo præseruatione potius indiget quam curatione. Præseruabitur igitur primo cum recta uictus ratione, deinde cum medicamentis commode applicatis. Quantum ad uictus rationem attinet, non erit in primis contemnenda aëris dispositio: nam & maximum frigus, & ingens calor, æqualiter contrarijs rationibus nocere possunt. Vitabit etiam usum balneorum aquarum calidarum, & diutinam moram in uaporarijs nimium calefactis. Utetur moderato exercitio, præcipue inferiorum partium, deambulando commode: etiam brachium dextrum exercebit cum ense, aut aliquo tali instrumento. Luctam fugiet, & omnia exercitia, in quibus uolenter brachia utraq; & thorax concutitur: saltus etiam ab alto, & equitationes equorum robustorum, qui totum corpus ualde concutiant: absoni etiam clamores & cantus nō modice nocebunt: lectio, tū etiam locutio temperata proderit. Nocte dormiet sublimi capite, in dextrum potius latus quam sinistrum. Cauebit à ualida tussi & sternutationibus, quæ si illi occurrerint, omni studio sedabit. Circa cibum & potum, primum cauebit ab omni uino dulci & crasso, uel turbido: propterea & mustū maxime euitabit. Abstinebit à fructibus, præcipue uuis, & pomis, & castaneis, ab auibus palustribus, à radicibus, sicut daucis, rapis, coëpis, allijs, & denicq; ab omnibus quæ flatum plurimum pituitamq; crassam generant. Ideo & fungos effugiet, & omnia leguminum genera. Vnico obsonio contentus erit. Bis tantum in die comedat, neq; inter cœnam & prandium potabit, comotationes tanquam pestem effugiet. Quantum uero ad medicinam attinet, laudo ut bis in anno corpus purget, poteritq; huiusmodi esse purgatio:

Spes

℞. Specierum hieræ simplicis. 3 2.
 Floris calsiæ 3 10.

Cum zuccharo fiat bolus, sumendus in aurora, uel tribus horis ante prandium.

℞. Oxymellis squillitici.

Syrupi de cichorea Nicoliana 3 2.

Aquæ Marubij 3 4.

Misce pro uno, & sic pro septem. Quibus ebibitis sumas pharmacum, quod habet:

℞. Confectionis hamech. 3 4.

Syrupi rosati soluthi. 3 4.

Cum aqua betonice fiat potus breuis, sumendus in aurora cum custodia.

Hæc purgatio & in mense Martio, & Autumno post medium Septembrem singulis annis repetenda erit. Temporibus uero intermedijs utetur zuccharo rosato ceo quam frequenter poterit, ante prandium, ad semunciam. Quod si interim alius astricta fuerit, lenietur commodissime cum terebinthina Cypria, de qua sumat tribus horis ante prandium pondus duarum drachmarum. Loco uero eminenti tam antea rursus quam posterius applicabit cerotum de betonica, uel de gumma Helemi, uel utrunq; simul æquis portionibus confectum, sine quo neque interdiu manebit. Optimum præterea erit, si supra applicatum cerotum fascia ligetur, quæ ita locum dolentem astringat, ut non inde tamen impediatur motus thoracis, uel augmentum, aut alimenti transitus prohibeatur. Hæc si diligenter obseruauerit, spero suam Dominationem præseruandam fore à maiori incommodo, & illud quoq; quo nunc uexasur, esse remouendum, cum laude optimi Dei, cuius nomen sit benedictum in sæcula.

Ad Scirrhum in pectoris parte anteriori iuxta Xiphoides.

Foueat decocto maluæ, betonice, Ireos, hyssopi, Chamæmeli, & apponatur unguentum de Aesypo ex descriptione Philagri.

Pro Domino Andrea Polono in pectore, eius uero fratre in capite uulneratis.

Consilium XVI.

Vlnus Domini Andreae erat inter secundam & tertiam costam uersus concuum pectoris. Idem non amplum ualde. Propter dolorem tamen, quem circa os pectoris sentire se dicebat, profundius uidebatur, nec multum sanguinis effluerat: ita ut adhuc locus sanguine repletus uideretur, qui arte eliciendus & extrahendus esset. Montagnana & alter Chirurgus, ac item Phrisimelica, pulmonem uulneratum esse arbitrabantur, idem colligebant ex sanguine spumoso, ac quia manus ad uulnus applicata, sentiebat aërem egredi. Fratris uero uulnera in capite per se periculosa non erant, nisi quod sanguinis maxima copia effluerat, ita ut restingui quasi non posset, faciei color permutaretur, & pulsus etiam appareret admodum debilis, suppresso tamen sanguinis fluxu, redibat uirtus, ita ut statim omnes sperarent melius.

D. Mone

D. Montanus: Clarissimi Doctores, profecto uulnus istud est consideratu dignum, penetrat ad cauitatem pectoris, sed non est clarum, utrum penetret ad pulmonem: apparet sanguis spumofus, hoc fit in omni uulnere pectoris. Ex cōtinua enim expiratione & inspiratione fit sanguis spumofus, uidemus exire aërem, quod ipsum etiam usitatum est, in omni uulnere ad cauitatem pectoris transeunte. Nec difficultas anhelitus arguit necessario uulneratum esse pulmonem. Impeditur enim spiratio statim cum uel musculus aliquis, uel aliud membrum faciens ad motum Diaphragmatis & pectoris leditur. Cum autem pulmo uulnus uel ulcus simplex habet, non fit difficultas anhelitus, & hic præcipue dolor circa uulnus facit, ut ob eam causam non ita dilatetur pectus, & quia per uulnus expiratur aër, ideo anhelitus est diminutus. Vtrum igitur sit uulnus in pulmone an non, non nego neq; affirmo. Sed potius uidetur quod no, quia uulnus est circa secundam costam, quousq; non extenditur pulmo. Sed ista sunt coniectura, processu temporis uidebimus ueritatem, sanguis est circa diaphragma, quod ne congeletur uidendum est, & cum hodie accessi, nullum animaduertere potui pulsus, adeo ut ipse etiam uulnus letale crederem. Videndum igitur si quid sanguinis ibi remansit, ut incidatur & expellatur. Quod ad medicinas attinet, Hippocrates & Galenus in uulneribus pectoris ab omnibus refringentibus cauendum scribunt, præterquam ab oximelite. Nam illud solum non exasperat pulmonem, ideo eo hodie cōtentus essem, & quoad cibum, iudico sufficere hodie panatellam. De altero qui in capite uulneratus est, quoniam sanguinis fluxus est restinctus, melius sperabimus: cum præsertim uulnera ex sese non letalia esse intelligamus. Venam non incidendam iudico, quia plurimum sanguinis effluxit, cibabitur quoq; panatella, impositum est clystere pro diuersione utriq; & quia Andreas sitiēbat admodum, ordinatus potus ex hordeo & saccharo, & oximelite, & rubea tinctorum, quæ sanguinem concretum excerneret: iussus etiam in eodem latere recumbere, ut sanguis ex uulnere effluere posset, quod & factum.

Pro eodem, Consilium XVII.

D. Montanus improbat bolum Armenū, quia exicca ret cū astrictione.

Vinta Iunij, quæ quinta etiam erat dies accepti uulneris, corripuerat eum ingens tussis, expuerat sanguinem usq; ad 6. 3 & amplius, & aperto uulnere inde etiam aliquid effluerat. D. Phrigimelica exhibuerat castam, ut leniret aluum duriorem, addiderat aliquid boli Armeni ad excicandum pulmonem, quem uulneratum arbitrabatur, eò quod sanguis qui effluerat ex pulmone ex parte uiuidus & spumofus esset: adiecerat etiam aliquid rubæ tinctorum, si quis adhuc restaret sanguis grumofus aut congelatus. Postera die uocati ad Collegium Montanus & Phrigimelica à Chirurgis, & consulti, an esset incidendum uulnus, & paulo amplius aperiendum, & uterq; Chirurgus arguebat quòd sic, propterea quòd metuerent, ne si materia retenta, non posset libere exire, generaret inflammationem, & quidem id faciendum cito antequam dilabatur uirtus. Phrigimel. etsi pulmonem arbitraretur læsum, noluit tamen admittere ulteriorem incisionem, quod orificium satis amplum ad immittendas tentas uideretur, & esset periculum de dolore in illis partibus sensibilibus admodum, ne is attraheret materiam, & causaret inflammationem nouam. D. Montanus ita ratiocinabatur: Duo nobis proponuntur quærenda: quæ dispositio sit uulneris intrinsecus, seu quo terminetur, & quale ac quantum sit extrinsecus, id est, de principio & fine quærimus, & utrunq; nos dubios facit, & in cura & in prognostico. Nondum determinare possum, an ueniat ad substantiam pulmonis an non, cum uideam & satis etiam explorarint Chirurgi, uulnus per transversas partes inflitum à dextra uersus sinistram, non recta à parte anteriori pectoris ad posteriorem, quod satis apparet ex impositione tentæ, & idem uulnus ad secundam costam est ualde ædito & alto loco: ideo suspicor pulmonem non esse læsum. Deinde si læsus esset pulmo, læsus esset superior locus, ac esset uulnus

uulnus profundum in eo, & saeuissima sequerentur accidentia, ac inflammatio etiam ex qualibet leui causa, quia pulmo, propter multam suam humiditatem (siue substantia sic ea sit siue excrementalis & aduentitia, ut dubitat Auicenna) in eo existentē, aptissimus est ad putredinē, ut in multis locis testatur Gal. Item 5. Met. dicit Gal. quod ex parua uena rupta in pulmone, tantū sit periculi ab inflammatione, ut post triduum nēminē uiderit curatū. Quomodo igitur hic uulnerato pulmone tanto uulnere potuisset perdurare tam diu: est hodie quintus dies cōpletus, & non apparet inflammatio facta post uulnus. Quod autem exeat sanguis ex uulnere, nō est mirum, est uulneratus musculus, in quo uenae sunt semper, quae una laeduntur, & nihil frequentius, quam ex uulnere sanguinem fluere. Quod autem sanguis ille spumofus uideatur, non mirum est, uidetis aërem ingredi per uulnus tanta copia, ut egrediens iterum extinguat candelas, huic cum permiscetur sanguis, fit spumofus cum tali agitatione excernatur. Quod autem per tussim exeat, fit, quia transit ad pulmonem, & illud solum est quod metuo, ne sanguis ille erodat illam exteriorem pelliculam pulmonis, & ad substantiam pulmonis perueniat, & in ea remaneat, ac tandem putrescat, ac ita sequatur phthisis, maxime in iuvene humido & pingui, in quo abundat materia, & meatus sunt angusti. Credo igitur pulmonem non uulneratum, sed sanguinem ex laesis partibus ad eum defluere, & postea per tussim expelli, nec habeo signum adhuc, substantialiter laesum esse pulmonem, ostendens. Cum igitur terminetur uulnus ad pulmonem, ut credo, indigemus maxime exiccantibus & abstergentibus sine astrictione, quia totum periculum ei est à sanguine, qui non potest exire, & congelari facile retentus poterit, quem cum rebus astringentibus faciemus crassiores, & minus obedientem: consolidabimus etiam locum citius quam oportet, cauerem itaque ab astringentibus, & adhiberem potius abstergentia, quae essent subtilis substantiae, & exiccarent unā, quo prohiberent putrefactionem in membro alioqui humido, ea tamen tenuis substantiae esse uelim, & minime erodentia, ne excitarent tussim. Vterer igitur aqua fontis, mixta cum uino albo tenuissimo, quia tale est leuis substantiae, & habet uim penetrandi, nec ita potens est, ut calefaciat, cum tenue sit & dilutum etiam. In eo coquerem hordeum, quod abstergit & exiccatur, sed sine erosione & adstrictione. Adderem rosas in aliqua quantitate, quia Galenus lib. tertio de simplicium facultatibus, capite de rosis, dicit eas habere astrictionem lenem, scilicet in primo gradu, quae non erodit, nec astringit nimium, sed adiuuat penetrationem & exiccatur. Vellem etiam ponere aliquid de Beatonica, quae exiccatur & corroborat membra, & pectori conuenit. Adderem & rubeam tinctorum, sed in modica quantitate, si quis restaret sanguis grumofus, ut eliceretur, huic decocto adderem zucarum, quod abstergit, ipsum etiam zucarum candi rosatum, quod quia abstergit sine omni erosione, etiam oculorum collyrijs utile est, & hoc decoctum iniicerem in locum uulneratum.

Nunc de altero, uidelicet de principio uulneris, & an uideatur dilatandum esse, ut uterque Chirurgus arbitratur, & quidem primus ratione ipsius uulneris, non recta procedentis ad cavitatem pectoris, sed per sinum seu angulum quendam id faciendum existimat. Alter uero, qui secundo loco dixit eum sinum non esse ex natura uulneris, sed putat penetrationem factam inter musculum & musculum, uel ex putredine media, quae ad ea loca fluxerit, uel etiam ob magnum eum & uiolentum motum tussis, quod ualde fit uerisimile, eò maxime, quod primo rectitudinem percepit cum filo, nunc uero non, sed quicquid sit ea cavitatis, in profundo est sub musculo, quaeritur an sit incidendū orificium: ego credo quod non. Primo, quia si fiet apertio uulneris erit magnum periculum cum pauca utilitate, quia utilitas tantum ea est, ut natura habeat commodiorem exitum, habetis orificium satis amplum, pro tentis imponendis, & exitum sanguinis etiam satis pro re & opportunitate copiosum: & materia, si quae inter musculos defluxit, medicamentis concoqui & educi potest, & si fieri incisio de-

c c

bet, erit

bet, erit ea aut superficialis, & in cute tantum, quæ nihil proderit, quia angulus ille in profundo est, aut profunda erit incisio, hæc non erit sine periculo, & abscindetis musculos, quod absq; dubio motui nocebit. Deinde sum cum excellentissimo Doctore, qui dixit rem fieri non posse sine grauissimo dolore, quia membra sunt ualde sensibilis. Dolor uocabit materiam ex corpore abundante humoribus ad partem affectam, sequetur inflammatio, tussis, ac tandem putredo etiam ex sanguine illo retento & in crassato. Tertio, in quarta die, quæ est indicatrix septimæ, peius habuit: orta tussis, & effluxit sanguis, ideo dimitterem eum usq; ad septimam, & non potest etiam fieri ante septimam, ideo donec ea transiret, starem interim in istis. Curatus est sine ulteriori incisione, & quidem integre.

De muliere cancro laborante in mamillis.

Consilium XVIII.

Causa ex Chirurgo. Agitur secundus annus, quod laborauit Apostematibus in mamillis duris & melancholicis, quod ostendunt uenæ magnæ, humore melanch. refertæ, & color & dolor etiam cancerositate ostendit, & locus etiam, quia in mamilla solent esse melancholica & cancrosa. Causæ uidentur duæ: Primitiua, usæ est uestimentis duris, circa eas partes, thoracibus scilicet illis solitis, qui causarunt dolorem, ratione cuius attractus est sanguis ille melancholicus. Non habebat postea menstrua, & erat sterilis, unde facile potuit abundare sanguine melancholico. Cura mirabilis uidetur. Prima uia esset: cum inustione mamillæ totius, sed ea non est rationabilis Chirurgi, sed carnificis. Alia est cura, qua possumus progredi ordinato regimine rerum non naturalium & euacuato corpore, quia apostema nec profundum, neq; malignum, nec fordidum, ego consolidatione procederem, & postea uterer unguento de palma, & consolidante Galeni, uel etiam linimento simplici. Ad reliqua apostemata desensiuiter uterer, ex oleo rosaceo, bolo armeno, & pauco aceto. Contra dolorem acciperem linimentum cum succo solatri, aut semperuiuæ.

Phrisemelica: Sermo clarissimi Doctoris, breuis quidem, sed refertus sententijs, ut ferè dixerit omnia. Vnde ego potius confirmando & dilatando quædam dicam, quàm innouando. Historia hæc est: Narratur, quod cum coniuncta erat uiro, nunquam prægnans erat, & tamen habebat menstrua debita, postea uidua per sex annos desierunt menstrua. Agit iam annum sexagesimum, nec mirum si in quinquagesimo tertio, aut quinquagesimo quarto desierunt menstrua, ante annum usæ est uestimentis durioribus, pressa mamilla, accersit humores in tribus diuersis locis, qui nunc in tumores magnos excreuerunt. Heri effluebat sanguis, & sentit defluxum à capite ad illos tumores, nec percipit dolores, etiam si comprimuntur digitis tumores illi, temperatura totius corporis calida & humida. Venæ latæ, optimi sensus, & ingenij, & membra principalia conueniunt. Dispositiones præter naturam tres partitur, quæ in quo genere ponendæ, & quæ earum causæ quærendum. Tumores sunt duri. Valde igitur crediderim, prius scirrhum fuisse, nunc cancrum. Sunt enim quidam scirrhi, qui facile in cancrum conuertuntur, ut scirrhi ex melancholia, qui uero ex pituita, nunquam in cancrum deueniunt, sed potius indurantur in lapidem. Quod autem fuerit scirrhus ex duritie & priuatione sensus colligo. Quod autem cancer ex tumore duro & uenis, latis & apparentibus 38. Aphorif. 5. & in libro de tumoribus præter naturam, color etiam liuidus attestatur humorem melancholicum.

In quo

In quo genere cancri, an ulcerati? dico quòd unus est ulceratus, alij duo non. Vnus in mamilla, alius sub ala, tertius prope caput. Mamillam facile incurrere in cancrum manifestum est, quia rarior est & imbecilla, non habet uirtutem aliquam expulsiuam, & multas recipit superfluitates. Causa efficiens fit maxime ab humore melancholico crasso, cum leni adustione. Non enim potest esse magna adustio, cum non percipiat magnos dolores. Quod autem sit humor melancholicus testantur uenae crassiores, liuidae, repletæ sanguine crasso, tendente ad nigredinem, non rubeo, & facile effluit sanguis ex ulcere & alijs partibus. Vnde profluit sanguis ad eas partes: Potest ab omnibus membris eo manare, sed maxime à capite eum defluxum sentit. Caput calidum & humidum, & supercalefactum unguentis, quibus utuntur ad capillos. Crediderim tamen etiam aliorum membrorum uitio manare illuc. Hepar calidum & siccum facit sanguinem crassiorem, nigriorem & inutilem magis, eo se exonerans, mittit ad loca imbecilliora, abundant & reliqua membra superfluitatibus, nunquam concepit, & aliquot iam annis non est purgata. Licet enim sit sexaginta annorum, tamen ut Aristoteles inquit, de historia animalium, etiam cum desinunt conueniente tempore, tamen abundant superfluitatibus. Habuit etiam superiori anno febrim, in qua non purgata, nec missus sanguis. Hæc omnia auxerunt superfluitates in corpore & excrementa: sed quia non erat locus aliquis debilior, ad quem transmitterentur, non apparebat tumor. Postea accessit contusio in loco raro & imbecilli, ideo ortus dolor, & superfluitates eò missæ. Hæc sunt res præter naturam quæ remouendæ, superfluitates euacuandæ. Sed hic uidetur, quòd non possit commode: materia enim crassa est, quæ res percipi non potest, digeri uerò aut resolui multo minus, nec ad alias partes facile diuertere. Nec uidetur aperiendus, non poterimus nec abstergere, nec exiccare, nec curare ulcus, quia iecur est male affectum: semper mittit eo humorem adustum melancholicum, & inimicum naturæ. Paulus in quarto, capite 1. ex sententia Aretei. Si igitur erit modus aliquis curandi erit is, quem dixit Chirurgus doctissimus, integra curatio institui non potest, ne acceleremus mortem. Quid igitur faciendum? Quia morbus est qui curari non potest, uidendum ne ingrauescat, et ut sit mitis, quantum fieri potest, & cum operationibus tam bonis quam potest, ne fiant symptomata grauiora, & dolores maiores. Primo agendum, ne augeatur dolor: remouenda causa defluxus materiæ ad locum, euacuando materiam in loco iam existentem: Idem perpetuo, si defluxus prohiberi non potest. Primo totum euacuarem, præmitterem cassiam uel mannam, aut aliud Pharmacum lenius, decoctum epithymi. Post secarem saphenam eiusdem lateris: non pro euocandis menstruis, quia tempus non est, sed pro diuersione materiæ, & mitterem copiose, quia assuetata est, & abundat multo sanguine. Post deuenirem ad coctionem materiæ, cum polypodio, & respicerem ad capitis roborationem. Syrupum rosato denique euacuarem, cum decocto epithymi, & si alia ferret, decocto hellebore cum Reubarbaro uel confecto Hamech, uel pillulis cochij cum hellebore. Secundo prohiberem, ne generaretur plus materiæ: euacuato corpore iam in Vere, tempore idoneo, instituerem uiuendi rationem: uictum attenuantem, uinum non nigrum, nec forte, carnes laudabiles, ut caueret omnia quæ generarent melancholiam. Quòd si uictus ratio non sufficeret, superueniente autumno, iterum purgarem: singulis etiam mensibus uterer lenioribus. Tertio roborarem membra trochiscis de uiperis, & locum affectum ne reciperet, ulcus uerò non negligerem, uterer reprimentibus & remittentibus calorem, & malam qualitatem ulceris & doloris, ut unguento ex calce lota, & oleo rosato, dum dolores uehementiores, uterer roborantibus locum non relaxantibus. Metallica optima exiccantia: unguentum ex thucia, cadmia lota. A calidioribus cauerem, ne traherem materiam ad locum, ex quo tandem sequeretur mors: caput curarem, ne transmitteret. Materiam diriuerem caput purgans per nares, masticatorijs per palatum: sanguifugæ sanguinem tenuiorem euacuant, & non cras-

fiorem, quo nos hic molestamur. MONTANVS: Confiare primum de natura morbi oportet: si uolumus curare morbum, incipiendum est ab his quæ apparent sensui. Est enim Medicus artifex sensitivus, ex sensu iudicans ea quæ latent. Quod ad sensum attinet, apparent tres abscessus, non unius materiæ solum. Sed unus & idem etiam morbus diuersam habet materiam, ut patet ex his quæ apparent. Abscessus qui est prope collum, ad latus sinistrum, est albus, sine uena accedente, est minimus sensus, & est durior duritiæ renitente. Nihil dolet ibi, nec nigredinem habet, sed est albus colore naturali. Ergo scirrhus est dependens à pituita. Nam 5. libro de simplicibus & decimo quarto Methodi & alibi, per albedinem distinguit Galenus scirrhum à phlegmate ortum, à scirrho melancholico, per sensum ab apostemate, & per duritiem ab abscessibus alijs. Et ratione loci est circa tendinem & finem musculi, qui locus est determinatus scirrhis ex pituita. Ille igitur est simplex scirrhus, dependens à sola pituita crassa. Cum igitur hunc omnino separatim ab humore melancholico iudicem, & sint variaz eius species, prius naturam & rationem huius considerabo. Credo medium esse inter curabiles & non curabiles, ut bene Galenus ait: Cum scirrhus ad summam peruenit duritiem, non potest curari. Et dat signum, quoties prorsus caret sensu non dolore solum. Tum enim tanta durities non potest curari. Sicut apparebit infra in indicationibus curandi. Videtur igitur medicis, quod non penitus caret sensu cum tangitur, sed obtusum non ita acutum, sicut in partibus propinquis habet. Sicut igitur mediam naturam habet, ita medium etiam iudicium. Et quantum habet de duritiæ, tantum de cura non est sperandum. Hoc de gradu scirrhii & de essentia. Est autem pituita crassa & acida. Galenus libro secundo de facultatibus naturalibus, & de atra bile. Vitrea pituita cum crassescit, & ob moram longam resolutis partibus subtilibus peruenit ad eam formam, quæ gypsea dicitur ab Auicenna: hi scirrhii non curantur. Sed ad eum nondum uenit hæc mulier, nondum est enim tanta durities, & ut dicit Galenus libro quinto simpli. Omnis scirrhus pendet à materia frigidissima & crassissima. Ergo semper à pituita uel melancholia. Materia autem descendit à capite, sicut etiam sentit defluxum. In capite generatur catarrhus à frigore. Hic igitur scirrhus sicut in colore & essentia ab alijs est diuersus, ita & in membris & causis mandantibus alius est. Et fuit etiam ultimus qui coepit post alios. Cur autem multiplicatur humor phlegmaticus in capite? Primo, ætas sexaginta annorum & sexus frigidior: ætas in qua redundant excrementa pituitosa, & pars ultimi senij, in qua manifeste calor extinguitur 5. aph. accedit ad climactericum maiorem, ex quo paucissimi euadunt propter senectutem. Tertio, regio in qua habitat, sunt plurimæ paludes & aer crassus & putridus, qui generat excrementa & multiplicat catarrhum: habuit etiam cerebrum calidum, ut bene discurrit D. 13. tanta igitur maior est affectus, cum fit mutatio in contrarium, etiam ratione caliditatis hepatis 3. de locis affectis. Qui hepar calidum habent, subiecti sunt maxime catarrho: quia multi uapores generantur, qui cum ascendunt, non possunt concoqui à capite, Cum calor ille naturalis extinctus sit, qui concoquebat prius. Transmittit igitur ad locum imbecillum: sicut ad pedes, quandoq; à toto corpore defluit, cum pedes dolent, ut Galenus pulchre docet. Quia autem locus circa glandes etiam est debilis, ideo firmata ibi materia crassa fecit alium scirrhum, qui ultimus est: antea descendebat ad locum affectum. Habetis causam materiale & efficientem, membrum mandans & recipiens, quæ item sit causa corporalis & primitua huius scirrhii. Sunt modo alij duo, unus uersus iuncturam brachij sinistri, inter uertebam brachij seu adiutoris, qui habet signa à priori diuersa, color liuidus, ut in libro de atra bile, uere indicat atram bile, habet ite uenas circumquaq; repletas, ut assimiletur brachijs cancri, inde enim similitudo accipitur. Tumor corpus dicitur: Venæ uero cancri brachia. Ica color distinguit cancrum à scirrho, qui à pituita pendet, & dolore non tantum distinguitur à scirrho, qui à pituita pendet, sed etiam à scirrho melancholico, ille enim non habet uenas istas nec dolores.

Duo

Scirrhus
quando in
curabilis.

Duo igitur habet propria cancer, dolorem & uenas illas, quæ non sunt in scirrho melancholico, qui ipse etiam est ab humore nigro, sed sine dolore & uenis, & benignior, quia est ex simplici fece sanguinis sine aduisione. In cancro est humor melancholicus, adustus aliquantulum, & supercalefactus, cuius ratione redditur crassior seorsim ipso. Ideo apparent uenæ, ut ostendit Galenus 6. apho. quia sanguis currens ad abscessum propter multam crassitudinem non potest exire uenas, sed hæret in uia & obstruitur, sicut aqua lutosa per angustum defluens, impingitur. Ideo turgent & apparent uenæ, quia humor crassior est quam in scirrho, ibi enim tenuis transit uenas, & uenit ad tumorem usque. Hic crassior, quia propter supercalefactionem exhalant partes subtiliores. Ideo non potest penetrare, ut materia ex solo succo melancholico collecta sit, sed ex aliqua etiam pituita. Habet enim permixta signa, primo quia nec is dolor hic est, qui in cancro solet esse. Is enim ubi tangitur, est dolor insignis, hic uero est sensus obtusus circa aliquas partes. Secundo, color etiam non est prorsus niger, sed circa radices albus. Tertio, in summo color liuidus est, ibi minor dolor & calor etiam seu feruor quidam, qui circa radicem non apparet, & hodie addebat aliud, quod illum dolorem sentit in superficie tantum, non in profundo, & cum sanguis aliquis effluit, cessat. Est ergo mixtus ex humore melancholico & pituita, nec est una atque eadem res simplex. Imo credo, quod etiam aliquid sit de inflammatione, quia calor ibi est, & sanguine exeunte cessat dolor. Est ergo sanguis ibi, qui facit inflammationem seu phlegmonem. Idcirco etiam de 3. abscessu, qui in mamilla, dixerim, is quo ad humorem melancholicum longe mitior. Venæ non ita sunt repletæ atro sanguine, sunt minores & obscuræ. Accedit is etiam ad naturam canceri, sed non tam ualde, ut ille ad spatulam. Ergo multum habet de bile ruffa, inde fecit ulcus in superficie, non cum magno dolore, & curabitur facile ab excellentijs uestris. Hi sunt illi duo compositi abscessus. Atque hæc est materia illorum. Vnde autem in muliere ista tantum humoris melancholici sit collectum, nunc est uidendum: Totum corpus calidum & siccum est, non peperit, & causa sterilitatis fuit caliditas, adurens semen, cum haberet menstrua commoda, & uir esset idoneus. Apparet & ex colore pilorum, & alijs calor magnus. Talia corpora frigida & sicca fiunt in ultima ætate, propter aduisionem sanguinis sunt retenta menstrua, unde aliqua materia & excrementa aggregata. Præcessit febris, quæ ipsa quoque aduisione sanguinem, non missus est sanguis cum esset assueta, non purgata est. Multæ sunt causæ primitiæ & corporeæ, quæ omnia facile materiam adustam generare poterunt, ex qua canceri uel scirrho cancerosi oriuntur, egit in aëre crasso, qui etiam pituitam & humorem melancholicum multiplicat in corpore idoneo, quia prohibet euaporationem & diffusionem uaporum adustorum, qui retinentur postea in uenis. Ideo qui in aëre crasso habitant, ut Ferrarienses & Mantuani, quia uapores sicci non diffiantur, nec expurgatur sanguis à melancholia, adusti sunt, & redundant melancholia, ob crassitatem aëris. His ita habentibus natura morbi satis percepta est. Prognosticum. Abscessus pituitosus non difficulter curari poterit, si adhibeatur diligentia, reliquis duobus non adhibenda cura, nisi quatenus prohibeamus, ne fiant deteriores. Vt & Hippocrates inquit in Apho. Cancer curatus citius interimit, id est, minus curari debent, non ut plane dimittantur, sed debemus prohibere, ne fiant deteriores, & producere ætatem ægri quantum possibile est. Cura. Incipio ab eo quem existimo posse curari, autore Galeno, cum abscessus pendent à pituita, si uenit ad ultimam duritiem, ut sit factus sicut lapis, non potest curari: quia si debet curari, cum materia collecta propter resolutionem sit indurata, & postea congelata, indiget colliuatione à calido, & mollitione ab humido. Hæc duæ sunt indicationes in scirrho. Sed hoc præcipue obseruandum est, ne ex colliuatione fiat adustio, & quia in alio scirrho materia ita indurata est, ut colliuationem non toleret, nec euacuationem, ergo non potest curari. Sicut lateres cocti non possunt dissolui, nec in aqua nec in igne: ita scirrus induratus non potest dissolui, nec à calido colliquari, nec ab humido molli. Curari igitur non potest.

Ferraria.
Mantua.

Hipp. aph.
de cancro.

Cura scirri
ubi pituita
tosi.

Scirrus in
duratus cu
rari non
potest.

potest, qui extreme induratus est, sed quia hic scirrhus sensum adhuc habet, non ergo est extreme induratus, potest colliquari adhuc uel camomilla uel femine lini & mucilagine, uel senugræco, uel Ammoniaco aut croco, quæ colliquant sine calefactione maxima. Sic primus scirrhus curabitur. Sed alij duo scirrhj, duo habet maxima, sunt duri, ut sit maxima difficultas in colliquatione, & adest materia melancholica, cui non adhibenda calefactio. Non enim colliquatur humor melancholicus, cum sit materia terreftris, non congelatur, sed exiccatur, sicut terra. Frustra igitur colliquamus melancholicam adustam. Deinde aliud est incommodum, cum sit aptus ad adustionem, quando applicamus calida, deteriore facimus, & fiunt ulcera. In hoc enim differt ea nec occultus ab ulcerato, quod hic humorem melancholicum adustum habet, ille mitius. Ideo Hippocrates inquit: Cancrj occulti non curantur. Incisionem necessario sequitur inflammatio, quæ adurit humores, & accedit collectio materiæ. Unde sit deterior dispositio: Nec potest aliquid applicari, quia omnia deteriora faciunt calida applicata, qualia sunt omnia colliquantia, digerentia, resoluentia, omnia magis adustum reddent humorem melancholicum, ita ex cancro simplici ulcerosus fiet, & interficiet mulierem. Non igitur attingendus, cum nec resoluentia, nec maturantia, nec digerentia, nec incidentia, nec colliquantia conueniant. Quid igitur faciendum? Primo cauendum est, ne humor augeatur, & ut ille euacuetur, qui iam actu est ad cancerum. Nam & Galenus dicit se sæpe curasse cancrs occultos, sola euacuatione. Optimum igitur esset eam euacuari purgantibus, sed quia in eo loco facile incalescunt materiæ, & periculum est, ne fiat ulcus, quia materia non potest diffilari: ideo prouidendum est loco in frigidantibus sine constipatione: qualia essent frigida, non astringentia admodum. Astringentia enim cauenda sunt. Ideo nec bolum Armenum, nec succum arnoglossæ, id est, plantaginis laudo, licet frigida sint, quia astringunt & obstruunt meatus cutis. Acciperem succum solatri cum oleo rosato, quod præfert Galenus. Refrigerat enim & non astringit, quia substantia est aquea, arnoglossa ualde astringit, oleum rosaceum non astringit, ut & Galenus 3. simplicium docet, est ita lenis adstrictio, ut propter eam facilius penetret, non obstruit meatus, refrigerat locum, & non permittit inflammari, & penetrat ad profundum. Ut igitur concludam, euacuemus eam sapissimè, & bis in anno semper exquilitè, usq; ad perfectissimam euacuationem, temporibus intermedium sæpe leniter, habeat rationem uictus: optima sunt, uinū album clarum, non acidū, carnes & cibaria boni alimenti, generantia bonū sanguinem, oryza cū lacte amygdalino, pitana, oua recentia, far, condrus: euacuetur primo missione sanguinis ab eodem latere, quia reئتitudō obseruanda est. Auicenna & Galenus in methodo. Sed utrum a basilica an a Saphena? si tantum diuertere sine euacuatione uolumus, melius a Saphena, sed si etiam euacuare, a basilica melius. Venæ illæ habent ramos distinctos a ramis, qui ueniunt ad caput. Ita igitur facietis deriuationem optimam, & simul etiam euacuabitis: sed quia abundat sanguis, optimum foret a Saphena incipere, & postea descendere ad basilicam, & hoc facerem, cum præsertim ipsa petat. Inciperem a lenitio, a calsiā cū speciebus hieræ simp. euacuat materiam adustā, & corroborat uentriculum, nec calefacit, sed refrigerat potius. Postmodum syrups dentur refrigerantes, propter feruorem sanguinis, & incidentes propter phlegma. Syrupus rosarum, acetosæ simp. de succo endiuia, cū aquis endiuia, aut alijs destillatis, quæ refrigerant. Nō dārem decoctā, factā digestionē euacuarem cum confectiōe Hamech, pillulis aggregatiuis, sed semper adderem 3. l. aut 3. s. uel etiam integram 3. hellebori nigri. Vd optimum fortasse erit euacuare eam cū syrupo magistrali cum helleboro, euacuat enim melancholicum humorem maxima copia, & sine molestia. Estq; sine dubio optimus singulis mensibus. Quantum ad localia Galenus nunquam utitur succo arnoglossæ, nisi ubi cancer est ulceratus: ubi est ulcus cum materia multa, adhibendum diapont pholigos, quia exiccat, conueniret etiam bolus Armenus, & succus arnoglossæ, & reliqua exiccantia & constipantia: cum uero non est cancer ulceratus, non sunt adhibenda, quia exulcerarēt, & facerent, ne diffilaretur materia. In scirrho pituitoso uteretur primo

primo fouentibus locum, mollientibus & resoluentibus, decocto tepido ex floribus camomillæ, & lilijis albis, postea linirem cū pinguedine porci, & oleo amygdalarū dulcium, postea linimentum facerem ex bdellio ammoniaco, & facerem fomenta ex pyritide lapide, uel alijs. Postea singulis annis mense Iulio iuberem accedere ad aquas salderianas Veronenses, ut eas biberet aliquot diebus, quia refrigerant corpus, & præcipue hepar.

De stranguria ex casu facta.

Consilium XIX.

Vidam ex alto cadens in asserem pedibus expansis, eo modo, quo equorum sellas conscendimus, partes inguinis uicini læserat, & præcipue collum uesicæ, ita ut in urinando quandam difficultatem sentiret, & sæpius singulis horis ferè, tum noctu, tum interdum mingere cogeretur, nec tamen posset libere, sed guttatim propemodum emitteret, ac dolores ingentes circa uesicæ collum & uicinas partes sentiret, mingebat interdum pus, & omnino metuebat apostema, Montanus rogatus, hæc ordinauit: Primo cibus suus erit talis: semper pro ferculo suo utetur pitana hordeacea cum zaccaro. Deinde comedat oua recentia tremula, simul cum suo albumine, poterit etiam carnes comedere uel puli uel auium paruarū, abstinebit omnino à cibis falsis, piscibus, caseo, & leguminibus & carnibus antiquis. Bibet uinum album, subtile, dilutum cum aqua multa siue decocta cum zaccaro, semper ante cibum mane, & sero per horam comedet ʒ i. zaccari rosati. Item bis in die ante prandium & cœnam sedebit in decocto infra scripto actu calido, suauiter & sine labore.

- ʒ. Rosarum rubearum M 4.
- Radicum consolidæ maioris ʒ 4.
- Radicum althææ ana ʒ 6.
- Radicum maluarum ana ʒ 6.
- Florum camomillæ ana M 3.
- Anethi ana M 3.
- Saluæ ana M 3.
- Betonicæ ana M 3.
- Rosmarini ana M 5.

Decoquantur omnia simul in aqua & uino æqualiter commixtis, cum consumptione tertiæ partis. Deinde se ungat circa collum uesicæ, inter anum & testes, & inuen, & totam pubem, oleo infra scripto:

- ʒ. Olei camomillini, rosarum,
- Liliorum alborum ana ʒ 2.
- Vini albi optimi lb 1.
- Lumbricorum terrestrium lb 6.

Abluantur lumbrici in uino bono duabus aut tribus ablutionibus. Deinde decoquantur in prædictis oleis, cum prædicto uino aromatico, usq; ad consumptionem uini, & cum oleo inungantur loca supra dicta.

- Item ʒ. Reubarbari optimi ʒ 8.
- Garyophilorum ʒ 10.

- Deinde ʒ. Mellis rosati ʒ 1.
- Aquæ consolidæ ʒ 3.

Misceantur omnia simul cum prædicto Reubarbaro puluerizato, & detur in potu singulis diebus actu calidū, hora syrupi circa auroram. Item, si non habet beneficiū aliter, utatur clysteribus cū decocto fursurū, malua & consolidæ, addito oleo cōmuni & mellis

rosati ꝛ ꝛ. Item quiescat, molliter sedeat, & nunquam super re dura. Vel maneat in lecto molli quiescendo, donec dolor urgeat. Vbi hæc fecerit, & adhuc dolor perseverauerit, laudo ut mane bibat unum cyathum lactis recenter mulsi ex ouibus, simul cum ꝛ 2. zaccari, uel tantum 1. ꝛ penidiarum, quod erit melius.

Ad ramicem intestinale,

Consilium XX.

ET locus & modus tumoris, & materia exiens, quæ proculdubio intestinum est, manifestissime indicant uerum esse ramicem intestinale, non ex apertione, sed ex ruptura peritonæi. Propterea cura perfecta non est tentanda, quam omnino fieri non posse arbitramur, præcipue cum tam diu perseverauerit. Sed quæ cura adhiberi potest, ne in deterius decidat, & ut consueta negocia tranligat, talem esse iudicauerim: Primo, ut perpetuo se abdicet ab aëre frigidiore, circa partes illas affectas, & à frigore pedum, quanquam etiam totius corporis quantum fieri potest: euitetq; & niues & pluias, quæ uel caput uel alias corporis partes humectent & refrigerent. Caueat à quocunq; ualido motu, ab equitatione equorum tollatim, uel incommode ambulantiū, & à sella duriore & aspera, & à staphis longius productis, & ne equitet post cibum & potum, illud enim pessimum est. Caueat à coitu præcipue intento, à retentione anhelitus, & nimia compressione uentris, à clamore & uociferatione, à fistularum sono, & præcipue earum, quæ uulgo corneta dicuntur, ab occasione tussis & sternutationis magnæ. Effugiat compositiones & commestiones, sitq; pauci uictus, bisq; tantum in die comedat & bibat, in prandio scilicet & cœna. Cibaria sint simplicia unius generis, minime flatuosa, sed boni nutrimenti. Pessima sunt omnia lacticia, pisces, legumina, olera, allia, cœpe, acetaria, & huiusmodi, pastilia & res frictæ in sartagine, castaneæ, & tandem omnia quæ flatuosa sunt, ac uina dulcia ac crassa, & noua, turbida, quale mustum est. Caueat à fructibus, præcipue uuis & pomis cuiuscunq; generis, caueat à potu aquæ, & præcipue si admisceatur cum uino, habeat quotidie beneficium alui, neq; hoc dimittat, quantum fieri potest: quod si quandoq; deficiat, suppleat uel cum clysteri communi, uel cum pillula una, aloes simpl. ad ꝛ 1. sumpta per horam unam, ante cœnam. Vel cum Terabinthina ad pondus ꝛ 1. sumpta tribus horis ante prandium. Utatur sæpe pillulis de hiera simpl. scilicet ter. uel 4. in mense, sitq; pondus ꝛ 1. hora una ante cœnâ. Descriptio autem pillul. talis est: ꝛ. Cinamomi, croci, cubearum, masticis, asari, spicæ, ana ꝛ 2. aloes optimi ꝛ 1 s. puluerizentur per se. Aut uero ter in mense fumat pinguis, ac purissimæ resinæ larinæ ꝛ s. cum ꝛ 1. specierum hieræ. Faciendo boldum cum zucharo, fumat autem tribus horis ante prandium. Quantum uero ad extrinsecas & localia attinet: primo tumorem rupturæ leniat blande singulis diebus, fouendo cum oleo anethino. Postea ubi ex recta ratione uictus, purgationibus & linimento retrocesserit intestinum ad interiores partes, quemadmodum consuevit, tunc apponat ceratum firmissime adhærens loco, & conficitur uulgo apud aromatarios, & appellatur ceratum de pelle arietina, uel ceratum quod uulgo dicitur pro crepatis. Deinde supponat ligaturam ab optimo artifice, ita compositam, ut & firmissime adstringat & sustineat, & minimum aut nullum excitet dolorem, sitq; mollissima & lenissima tactu, quantum fieri potest. Ea figuram hemisphærij habeat, ut planum eius sit extrinsecus, conuexum intrinsecus supra rupturam. Sitq; illa conuexitas sensim rotunda, nec multum protuberans, ne nimia compressione fiat dolor. Fit autem istud Hemisphærium mastigando chartam communem, & figurando modo prædicto, eam die ac nocte loco affixam tenebit, singulis autem quibusq; 15. diebus, aut saltem tribus septimanis, ceratum innouabit. Hæc sunt quæ ad possibilem curam mihi præcipue præstare uidentur. Cerati descriptio hæc est:

ꝛ. Lithæ

℞. Lithargyrii auri			
Lapidis hæmathitis			
Sanguinis draconis			
Boli Armeni			
Masticis			
Armoniaci	ana	3 s.	
Mumiæ			
Galbani			
Thuris			
Coffi.			
Lumbricorum terrestriu			
Picis naualis			
Colophoniz	ana	3 l.	
Cære albæ, rubæ.			
Radicum consolidæ maioris, mediæ, minoris	ana	3 3.	
Rosarum, Myrræ, Aloes.	ana	6. 15.	
Pilæ marinæ combustæ			
Gallæ contusæ, Balanstorum			
Aristolochiæ rotundæ	ana	3 6.	
Visci quercini	ana	3 2.	
Sanguinis hominis ruffi	℥	1. minus quarta.	

Conficiantur hoc modo: Accipe pellem unam hœdinam, uel arietinam, cum octo
 nibus pilis suis, & decoquantur quasi bulliendo per totum diem, donec tota liquefacta
 sit, & fiat ut colla, & parum uel nihil de aqua ibi remaneat. Deinde accipe ex illa aqua
 ℥. i. optime cum panno colatam, & addè cum ea uiscum quercinum, & in olla noua
 lento igne fac liquefieri & bullire, & cum baculo semper & continue ducas. Deinde
 lumbricos terrestris post cæram & picem addas. Deinde addè Therebinth. 3 2. po-
 stea addè reliqua, & liquefacta omnia ad lentum ignem, cum baculo ducantur, do-
 nec gutta eius super marmoreum lapidem, uel cultellum oleo perunctum coaguletur,
 postquam refrigeratum est, bene malaxetur.

Ad scirrhum matricis, pro puella uirgine,

Consilium XXI.

Rimo balneum ordinauit ex decocto anethi, camomillæ, radicum altheæ
 & artemisiæ, in quo federet usq; ad umbilicum. Deinde totum locum ab
 umbilico infra inungeret sequenti unguento:

℞. Hyfopi humidæ			
Adipis anseris	ana	3 1.	
Olei amygd. dul.		3 5.	
Cum modico cære fiat linimentum, pro tota parte sub umbilico, applicet deinde cerotum hoc:	℞. Diachylon sine gummi		
	Dialtheæ	ana	3 1.
Cum modico cære, fiat cerotum. Item semel in septimana sumat tres pillulas ex infra scriptis:	℞. Bdellij		
	Myrræ		
	Aloes optimæ	ana	3 2.
	Croci		3 1.
	rosarum rubearum		3 1.
Cum melle rosato fiant pillulæ, pro singula dragma tres. Præ omnibus utatur be- ne ratione uictus.			

Ad œdæ

Ad œdema Erysielatofum in crure,
Consilium XXII.

Rimo circa rationem uictus, caueat à uino potenti. Sed utatur paucifero albo & claro, ex quo etiam parce bibat. Caueat ab omnibus aromatis, à leguminibus cuiuscumq; generis, à carnibus salis, à cæpis, alijs & huiusmodi. Caueat præterea à caseo, præsertim antiquo, à piscibus, & ab his quæ frixantur in sartagine. Utatur uitulina carne, pullacea, & omnibus carnibus iunioribus, ferculis, qualis est oriza, condrus, hordeum, non scribat, non recumbat, non cogitet molesta aliqua post prandium, necq; post cœnam, non ingrediatur lectum, nisi duabus ad minus horis post cibum. Quæret quotidie habere beneficium alui, euitet nocturnum aërem, & caueat à somno meridiano. Vbi hæc facta fuerint, per totam hanc hyemem usq; ad uer, sit contentus infra scriptis remedijs. Primo accipiat mane horis tribus ante prandium bis, aut saltem semel in septimana, infra scriptum bolus:

℞. Diacatholicon	℥ 1.
Reubarbari electi) 2.
Cum saccharo fiat bolus.	

Item utatur quotidie una hora ante prandium ℥ s. zaccari rosati optimi. Crus affectum lauetur lotione infra scripta, ante cœnam:

℞. Rosarum siccarum	M 3.
Hordei	M 6.
Rasuræ uel limaturæ cupressi, quæ cadit cum ferra secatur	℥ 6.
Saluiæ	M 4

Decoquantur omnia in situlis duabus aquæ, donec maneat situla una, & cum hoc decocto lauet crus affectum.

De Erysielate phlegmonode in genu,
Consilium XXIII.

Ancillæ cuidam crus circa genu ultro citroq; intumescebat, cum dolore intensissimo, & non tam cum rubore perspicuo, quàm flauitie conspiciatur: tactui renitebatur. Quia uerò Erysielas ex bile est, principio non uenæ sectionem, sed purgationem admittit, ut autor est Galenus 13. Method. Potuisset tamen & sanguis detrahi, quia phlegmone, huic adiuncta erat; tamen in hoc uti maluit purgatione Montanus, & ordinauit:

℞. Diacatholiconis	℥ 6.
Electuarij de succo rosarum.	℥ 2.

Cum zuccharo fiat bolus. His copiose admodum purgatur totum corpus, post præcepit inflammationi succum semperuuii apponi, cuius proprium est repellere & digerere.

Ad contusionem neruorum, uel distorsionem in genu,
Consilium XXIII.

Quidam in casu ex scalis neruos læserat circa iuncturam radij, cum femore, ita ut cordas musculorum, & ligamenta, quæ eo loco plurima sunt, læsa uiderentur. Montanus iussit, ut oleo Anethino inungerent, & Chasmæmelino, quod magis penetraret, nec uerebatur inflammationē, quòd nulla circa locum rubedo appareret. Post aliquot dies cum propter frigus (ut ars

(ut arbitror) nec dolores prorsus sedarentur, nec pede commodè uteretur, iussit, ut saungeret oleo de Hyperico, quod habent communiter in pharmacopolijs.

De utriusq; cruris contractione.

Consilium XXV.

Hæc est historia rei, sed summa fastigia rei sequar. Vnum est summum & præcipuum quod habet hæc nobilissima Domina, & hoc considerabimus diligenter, & reliqua omnia sibi inuicem succedent ex hoc rectè considerato. Primum est, quòd habet contractionem in utroq; crure, quòd non possunt se extendere. Item habet imbecillitatem, quòd non potest se sustinere, & manere in illo situ. Et ita sunt hæc duo, imbecillitas & illa contractio. Accedit tertium, & est diminutio sensus circa crura: & dicit, quòd si quis tangit illam in crure, uidetur sibi quòd tangat rem alienam, & non suam carnem. Hæc tria sunt consideranda, secundum suas formas & causas. Quo ad contractionem, quaritur in quo genere morbi sit collocanda. Habet quidem hæc contractio complexionem corruptam, sed principaliter affectio est in compositione, & uitiata est præcipue figura scilicet ipsius nerui; cum enim debeat esse longus, est decurtatus, & ita amittit propriam formam. Et cum in longitudine corrupta, sint uitia, quæ ad quantitatem pertinent, & etiam ad figuram, cum est correpta & abbreviata chorda, ita quòd nihil est amissum de substantia, non possumus dicere, quòd sit uitium in quantitate, sed in figura, quia neruus est decurtatus. Secundò, imbecillitas sensus est actio læsa. Huius autem symptomatis causam, id est, morbum oportet inquirere. Huius actionis læsæ ratio formalis est ipsa frigiditas, quia sensus est diminutus; diminutio autem fit à frigido, corruptio autem à calido. Tertiò, imbecillitas uirtutis sustentatiuæ, quemadmodum est naturale officium in ambulando, est etiam actio læsa, & habet suam ægritudinem. Reducenda igitur ad idem, scilicet ad frigiditatem, secundum principium supra dictum, quòd omnes actiones diminuuntur à frigido. Ergo illa frigiditas facit, quòd uirtus illa motiua & sensitiua non potest deuenire ad locum, siue spiritus, siue uirtus transmititur, de quo nunc non disputabimus. Ergo hæc sunt essentiæ & causæ formales huius morbi. Nunc uidendæ causæ & coniunctæ seu propinquæ, & remotæ horum morborum, & tunc statim apparebunt indicationes curatiuæ: hæc enim sumuntur à natura rectè agnita & percepta per suas causas. Causam propinquam contractionis crediderim ergo, quòd sit aliqua materia frigida, quæ per longum tempus in loco frigido crassifacata est & indurata, ut & hoc mane diximus, quia materia illa secundum diuersitatem locorum & efficientium uarie afficitur. Nam quando hæc materia deuenit ad medium musculi, facit abscessus: si ad caput musculi, facit conuulsionem seu spasmus; quando autem deuenit ad chordas ultra musculum, non facit acutum dolorem, nec conuulsionem, & motus illos spasmosos, quia sensus in chorda non est ita acutus: sunt enim chordæ ordinatæ à natura ad motus fortissimos obeundos, ideo habent ligamenta plurima, & habent etiam chordæ neruos obtusioris sensus. Et hinc nerui ad motum conditi, sunt magis frigidi & duriores quàm nerui sensitui, qui minus à medio declinant. Et ideo materiæ deuenientes ad chordas, faciunt quidè deprauatam figuram, sed non motus conuulsiuos, & sic fit quasi quidam abscessus in chordis. Nam primo imbibitur materia pituitosa, quæ in principio est subtilis, sed propter frigiditatem loci congelatur; si enim materia in intestiuis existens ita congelatur ut fiat quasi tophus & crystallus, quanto magis in chordis tam frigidis poterit talis materia indurari & congelari: Nam illa induratio, & congelatio tam à frigido quàm à calido fieri potest, ut sæpe iam dictum est, & hoc obseruasse multum refert ad curationem. Materia ergo illa ad chordas ueniens fuit indurata & congelata, & inde chordæ illæ sunt factæ breuiores, sicut & in citharis chordæ, cum imbibuntur aliquo humido, corripuntur, & etiã franguntur.

guntur. Ita fit & chordis in humano corpore. Cum ergo chordæ corripuntur, contrahunt membrum, quia chordæ terminantur ad ipsa ossa, ut illa moueant, & sic etiam fit contractio ossis ad suum principium, quia chordæ intrinsecæ ab illo humore imbibito sunt factæ breuiorés. Hæc est causa proxima, & coniuncta illius contractionis sustentatiuæ. Proxima autem causa imbecillitatis illius sensus, & uirtutis sensitiuæ, est eadem illa materia frigida. Nam Galeno 5. loc. aff. teste, cum materia illa deuenit ad nervos cutaneos, impeditur sensus, & non motus: & contra euenit cum opposito modo contingit. Hæc autem materia propter suam multitudinem non solum in chordis est, sed etiam deuenit ad nervos deferentes cuti sensum, & inde uirtus sensitiua debilitatur ab eadem causa frigida & humida, secundum diuersas partes. Et hoc quantum ad causas formales & materiales proximas. Sed quæ sunt causæ remotæ, quæ fouent has causas propinquas? Et hic est ingens chorus, & uidentur omnia membra conspirasse in perniciem huius mulieris. Audiuí, quòd hæc mulier, antequàm traderetur marito, fuit sanissíma & boni habitus, & nullam plane habuit ægritudinem aut læsionem, nisi quòd in brachio aliquando habuit abscessus, qui per se euanuerunt: unde ego potius iudicauerim eius sanitatem, & bonam corporis constitutionem, quàm aliquam infirmitatem, quia abundauit plurimo sanguine, nam expulit superfluum: & hoc patet ex eo, quia facile materia illa resoluebatur: ideo non fuisse materiam illam malignam, sed laudabilem; aliàs non tam statim recessisset talis abscessus. Nullum itaq; membrum in ea fuit læsum, quia nulla operatio fuit læsa, sed optime exercere potuit omnes. Et ideo non possum dicere, nec cerebrum, nec uentriculum, nec ullum aliud membrum in ea affectum fuisse. Postea autem tradita uiro secundum omnem dimensionem magno & robusto, & fuit puella tredecim annorum, quæ adhuc crescebat, (Arist. uoluit puellas non debere nubere ante decimum octauum annũ, & adolentes ante uigésimũ octauum) Cum ergo in illa ætate crescente emiserit semen, cum ipsa adhuc indigeret illo semine ad proprium nutrimentum, & fuit coacta illud, quòd sibi erat necessarium, excernere, & etiam concepit, unde est infrigidatum corpus, quia fœtus attraxit sanguinem pro sui nutritione, & etiam post abortum non est bene purgata: non ergo mirum, si uterus affectus est, & totum corpus exinanitum. Et ideo illam habere membra parua, quasi non peruenire potuerit ad perfectam magnitudinem. Hinc igitur maxime uterus est affectus, & hinc habet fluxum menstruorum alborum, & uarias etiam post abortum habuit ægritudines. Vtero autem consentire & uentriculum & cerebrum, notum est excellentijs uestris. Nam & œsophagus, & os uentriculi, & cor, conuelluntur & afficiuntur propter uterum; nam uterus consentit cordi, & propter multas arterias, & etiam mediante ore uentriculi. Et sic credo ego, quòd principalis affectio est uteri uitium, quia uterus primo læsus est, antequàm alia membra afficerentur, ut supra dictum est, & maxime cum in febre secaretur ei uena, & punctus est neruus, unde secutus est spasmus, & conuulsio in brachio: & conuulsio quidem curata est, sed neruus non est curatus, permansit enim imbecillitas illius nerui, ita quòd adhuc in omni plenilunio & nouilunio (quia tum luna dominatur humoribus, & in his temporibus maximæ fiunt mutationes) fit illa contractio, ex motione scilicet humorum, quæ fit in his temporibus ad illum locum debilem. Et hic diligentissime erit unum attendendum: num etiam sensus interior labefactetur. Et audio tum ex fratre eius, tum ex alijs, quòd circa finem conuulsionis accidit ei abalienatio, & deperditio sensus: id quòd ego diligenter noto, & est etiam notandum: & dico hic nullo pacto posse esse epilepsiam, quia epilepsia est spasmus uniuersalis corporis, & ita differt à spasmò, quia est motus uniuersalis, & facit uniuersalem contractionem, & non in aliqua parte: sicut & apoplexia est in toto, paralyssis in parte: proportionantur enim sibi hæc. Ergo cum hic sit contractio tantum unius membri, scilicet brachij, & non totius corporis, & in epilepsia in principio amittitur sensus, in fine autem redit sensus, propter obstructionem quæ pedetentim resoluatur: in hoc autem casu in fine fit deperditio sensus, ergo dico, quòd non potest esse epilepsia. Et
ego sæpe

ego saepe uidi, & puto etiam uos hoc obseruasse, quod omnes qui patiebantur spasmos ex uulneribus, quod delirabant in fine, & amittunt sensum cerebri, propter magnum consensum illius membri cum cerebro. Fit autem hæc deperditio sensus in fine, quia deterrantur, & fit aliqua resolutio spirituum, & sic amittitur sensus in fine. Si esset epilepsia, magis deberet fieri in principio, quia tunc obstructio maior: ergo credo quod sit mera contractio & conuulsio. Sunt ne aliæ causæ & remotæ illius contractionis in cruribus etiam? Dico quod est & cerebrum & uentriculus, & sic totum corpus refrigeratum, unde pituita in uentriculo multiplicatur propter frigiditatem. Item cerebrum generat pituitam & catarrhum propter frigiditatem. Et quia antea fuit calidum & siccum cerebrum, nunc autem frigidum & siccum est, & ideo parum dormit: & diximus saepe, quod cerebrum frigidum & siccum facit maxime catarrhos, si quid aliud. Et sic uidetis quemadmodum omnia membra naturalia conspirant in hoc, & facta est non solum mala complexio hic, sed etiam compositio uitiosa: nam est ibi tumor & tensio circa hypochondria, & sic non mirum fieri hæc symptomata. Et sic uidetis quomodo ratione eorum quæ supra proposuimus, omnia dicenda erant, & causæ propinquæ & remotæ. Nihil dicam de medicationibus malis, quibus hæc mulier afflicta est. De prognostico. Dico quod difficilis erit cura. Hippoc. de morbis mulierum dicit: quod menstrua alba ultra sex menses non curantur, quia totum corpus in his in frigidatur, & tabidæ fiunt, & nunquam habent sanguinem, & facies earum apparet semper plena quodam mucositate, & oculi sunt his concaui, & uidentur habere quendam circulum nigrum, propter paucitatem spirituum & boni sanguinis. Item cerebrum & uentriculus sunt affecta. Et sic uidetis in qua difficultate simus. Quo ad curam, intentio principalis est, ut possit seipsam erigere & ambulare: ideo illa contractio erit remouenda: sed hoc fieri non potest, nisi remoueantur materiæ & causæ propinquæ. Hæc autem non remouebuntur, nisi prius remotæ remoueantur, id est, mala complexio membrorum. Ergo sunt alteranda membra, & etiam totum. Hoc autem fieri non potest, nisi prius euacuetur totum. Et secundum resolutionem sequitur, quod ab illo incipiendum, quod ultimo inuentum est. Primo ergo euacuanda materia pituitosa, & prius incidatur & abstergetur & præparetur, ut cum syrupo ex aceto forti, & alijs incidentibus & calfacientibus, ut Byzantius. quo miror cur medici nostri non utantur. Euacuatio potest fieri cum agarico, & alijs in quibus ingreditur agaricum, ut pilulæ cochineæ, aggregatiuæ, confect. Flamech, hiera Logadij, hiera Archigenis, prout est parata. Euacuato capite, si uidebitis quod materia deueniat à capite, quamuis ego non quærerem multam euacuationem capitis, ne magis exiccarem caput, & sic maiores inducerem uigilias, igitur non multum laborarem circa caput, ut ingenue fatear, & puto etiam caput non esse ualde affectum. Et licet aliquæ destillationes defluant per nares, tamen credo quod hoc potius fiat per consensum inferiorum partium, quam quod sit ibi multa materia, & quod generetur ibi multa materia ratione cerebri. Tandem tingantur membra inferiora cum aquis Apponitanis, quia calefaciunt et exiccant. Item abluantur hoc balneo: & si timemus superfluam resolutionem, interdum apponatur aliquod molliens, ut adipes, non cum diaquilon, quia sunt in eo quædam gummata, quæ nimis sunt fortia. Accipite oleum amygdal. dulcium, uel butyrum recens: hæc enim non sunt inueterata, ut de his possimus esse certi. Item laudo lutum magis quam foueas: quia quo materia est densior, eo magis influit & hæret magis: sicut etiam amara magis aperiunt quam aëria, tamen propter motum, alias magis aëria aperirent, quia calidiora.

IOANNIS BAPTISTAE MONTANI
De dislocatione & contractione sinistri cruris, ac dextri ulcere,
Consilium XXVI.

Licet patiat in utroque crure, nihilominus quia sinistrum longe magis est affectum, & trahere uidetur ad se totam curationem, ideo de eo prius agemus. Circa sinistrum crus uidemus duo: primo contractionem neruorum & chordarum, secundo quandam dislocationem leuem fibulae circa partem exteriorē cruris. Difficultas circa fontem huius morbi est, qui indicat totam curationem, ideo natura morbi inquirenda, quia ab hoc pendet omnis indicatio agendi. Natura autem morbi cognoscitur per suas causas proximas, ut omnia alia: nam natura consistit in materia & forma uniuscuiusque rei. Videmus dislocationem & contractionem: quaeritur, utrum contractio proueniat à dislocatione, an contra dislocatio à contractione, uel an utrumque seorsum se habeat, ita ut nec dislocatio sit causa contractionis, nec contra. Dicam quod sentio. Credo non esse necessariam consequentiam, ut sit facta contractio ob hoc, quia os sit dislocatum: quia uidemus saepe ossa esse dislocata, & non esse contracta, sed habere situm membri in linea recta: & hoc saepissime uidemus. Deinde uidemus etiam saepe fieri contractionem sine aliqua dislocatione ossis. Ergo non uidetur sequi necessario alterum ad alterum, sed sunt separata, & habent proprias causas: sunt tamen ita, quod facile alterum consequatur ad alterum. Quod autem non fuerit facta dislocatio à contractione in hoc casu, uidetur ex hoc, quia habuit brachium contractum, non tamen dislocatum fuit. Ideo cum contractio fuerit in brachio sine dislocatione, credendum quod in crure etiam fuerit contractio facta sine dislocatione. Et si est dicendum, alterum esse causam alterius, potius dicerem contractionem causam esse dislocationis, quae est in parte extrinseca. Et huius rei habeo coniecturam hanc: nam contractio incepit in brachio eiusdem lateris, & dislocatio est in partibus exterioribus. Materiae autem semper exteriorem partem occupant, cum descendunt à superioribus ad inferiores musculos & chordas, ut etiam in sciatica uidemus: nam in hac semper est dolor in exteriori parte, inde etiam dicitur uena sciatica illa quae est in parte exteriori. Sed si fit descensus in interioribus partibus, & interiora membra afficiuntur, semper decumbit nocentum ad partem intrinsecam, ut in affectibus uicini uentris semper partes interiores offenduntur. Et ita si alterum esset dicendum esse causam alterius, tunc dico quod potius contractio illa quae facta est in chordis musculorum extrinsecis, remouerit os illud fibulae à proprio suo situ. Cum enim chordae alligentur ossibus mediantibus ligamentis, quando retrahitur chorda, simul retrahitur etiam quod adhæret: si adhæret os & trahitur chorda, ergo & os trahitur ad eundem situm. Et cum contractio fuerit in parte exteriori magis, & os quoque luxatum est in parte exteriori, dicerem ego contractionem causam fuisse, ut etiam facta fuerit dislocatio. Non tamen nego quod ex dislocatione ossis distorquentur omnia uasa, & fiat obliquatio neruorum, & sic per consequens aliqua contractio, sed tamen ea est exigua. Ista autem contractio quae hic est, plurima sane est & maxima, & non potest esse ex sola dislocatione ossis, quae admodum exiguam facit contractionem. Et ex his concludo & credo, contractionem hanc non pendere ex dislocatione. Et sic habemus morbum. Causa. Contrahuntur muscoli, quia aliquid est in capite musculorum, ubi maximus est sensus, & ideo fit acutissimus dolor à quacunque uel inflammatione uel alteratione temperaturæ, siue exiccetur, siue humectentur nimium illi muscoli, siue mordicentur: unde fiunt tres illae species spasmi, quamuis Galenus non uideatur ponere nisi duas, tamen *σπασμὸς τῆς τροφῆς* tertium spasmodum ponit ex mordicatione rei acris sine materia, quem uocant non proportionatum ad materiam. Fiunt igitur spasmi ex tribus istis causis: est enim uel materia contrahens caput musculi, & implens, & extendens, aut quia exiccetur, aut quia mordicetur à re mordente, ut à ueneno &c. Non credo membrum contrahi ab aliquo istorum, & ideo potius dicerem, quod hæc conuulsio quae fit ab his tribus causis, facienda

quendam motum, estq; cum motu quodam præter uoluntatem. Hic autē in hoc nostro casu nullus est motus, ergo nō potest dici spasmus uel conuulsio, quæ est quidam motus deprauatus, & à re præter naturam factus. Ergo quia nō habet formam spasmī, non est dicendus spasmus hic affectus. Hic est contractio quædā, & sæpe contrahuntur membra sine spasmō, quando scilicet non in capite musculi, sed in chordis est materia pituitosa, quæ abbreviat chordam, & induratur ibi materia, unde non possit extendi chorda, sed fit breuior, & tendit ad suū principium. Non autē est tantus dolor, quia chorda non est tam magnæ sensibilitatis ut neruus; plura enim habet ligamenta quàm neruus, & ideo non ita sentit ut caput masculi, & etiam, quia iam facta est intemperies, & est in habitu, ideo non fit amplius dolor, quia materia iam est quieta, & infixata, ac imbibita, ideo fit illa contractio sine motu & dolore: & cum chorda ita contrahitur, contrahitur etiam os, & non potest fieri linea recta. Et tales contractiones sæpe contingunt etiam in alijs partibus corporis, ut in collo: & plures uidi qui haberent tales contractiones per totum tempus uitæ suæ, sine omni dolore. Credo igitur quod hæc contractio est facta in crure propter humorem frigidum pituitosum descendentem ad illam partem: & non est mirū, quia fuit & catarrhus primo ad partes gutturis, secundo descendit ad brachium, tertio ad crura, quia grauis est proprium descendere, & factus ibi tumor & contractio, qua nunc laborat. Successit dislocatio, siue à contractione chordarum extrinsecarum, siue habeat causam propriam: nam dum descendit materia, relaxat, & in iuncturis facit luxationes & lubricationes, & ligamenta etiam imbibuntur illo humore, & ipsa etiā relaxantur, & hinc fit illa lubricatio. Cum enim antea ibi sit pituita tanta, quanta requiritur pro motu faciliter obeundo, si hæc pituita sit nimis multa, relaxantur illæ iuncturæ, & maxime si succus crudus aduenerit. Vnde illi, in quibus redundat pituita circa partes, ex sola lubricatione pedis, incidunt in dislocationes maximas. Ego noui nobilem matronam Venetijs, quæ ex solo casu in terram dislocauit ossa genu & totum crus: est pituitosa & pinguis mulier, & redundans humiditatib. Et hæc est causa, materia est indurata, & congelata pituita in illis partibus. Induratur autem pituita uel propter frigus comprimens & congelans, uel propter caliditatem resoluentem & excoquentem. Ego magis credo materiam hic induratam esse propter frigus congelans, quia materia est in frigido loco, scilicet iuncturis & chordis, ideo materia est exiccata & indurata à frigido, & non à calido: & hoc prescire plurimum confert ad curationē. Et credo quod hic uir habeat hunc morbum planè disproportionatum suæ materiæ & naturali temperamento: est carnosus, habet amplas uenas, musculos robustos & magnos, & ita credo quod habeat insignē caliditatem hepatis, & sic nec ratione temperaturæ, nec ratione uitæ, quia habuit plurima exercitia, potuit aggregare pituitā multam: usum enim uictu exiccante in nauī, ut pane bis cocto, uino fortissimo, quib. solent uti in nauib. quia diutius durant, & sic potius generati humores adusti quàm frigidi. In altero crure habet ulcera, & hoc est proportionatū suæ naturæ & cōplexioni, quia est color niger, & ulcus est subnigricans, habens crustā exiccata, quia ex adustis humoribus. Et hæc ulcera & intemperies occupauit partem dextram seu crus dextrū, cum tamen, si ab extrinsecis causis habuisset ortum hæc exulceratio, potius in parte sinistra esse deberat: quia ibi erant cōpedes, & dolor attrahens, & membrū debilius. Sed quia membrū mandans est in parte dextra, scilicet hepar generans hos humores adustos et acres, ideo est illa exulceratio facta in crure dextro, propter sitū membri mandantis, & symbolū cum hepate. An possit curari: Vbi materia est indurata, & facta tanquam lapis, & in loco frigido, scilicet iuncturis, difficile resoluitur & non bene patitur emolliationem aut resolutionem. Locus est frigidus, profundus, materia inobedientissima, casus nō facilis: credo tamen quod aliquid poterit inchoari. Sed cum quibus? Intentio principalis est, ut resoluatur illa materia in illis partibus contenta, & alterare membra: & hæc esset uera curatio. Sed hoc non potest fieri, nisi alia primo fiant. Nam resolutio magis indurabunt materiam extrahendo omne illud quod est tenue & humidum: ideo primo erit materia illa humectanda cum calefacientibus, quia congelatio facta à

dd 2 frigidō.

frigido. Resoluentia enim adhibita ante mollificationē, magis petrificabunt materiā, & fient deinde tanquā lateres, qui nec à calido nec à frigido resoluuntur. Ergo secunda surgit intentio, scilicet mollificatio. Sed hæc duo nō possunt fieri, nisi habeamus corpus mundū: nisi enim hoc fiat, plus demandabitur ad partem læsam, quā resoluamus & mollificemus: resoluentia enim plus attrahent, & mollificantia plus preparabunt, & ita plus affluet quā resoluatur. Sunt itaq; quatuor intentiones in hoc casu, & quod ultimo inuentū est in resolutione, primū erit in executione. Primo ergo exquisite euacuetur ab uniuerso corpore humor maxime peccans, pituitosus scilicet, quem humorē magis timemus. Hoc autē non possumus, nisi præmissis concoquentib. Quæritur, an conueniat syrupus acetosus, & alij confecti ex aceto. Videtur enim quod non, quia acetū nocet neruis ex duplici causa, & quia mordicat, & propter complexionē suam, quia est frigidū. Dico quod acetosa illa nō perueniunt ad locū affectū. Mesue dicit: quod syrupus acetosus facit penetrare medicinas ad ea loca, ad quæ aliās non penetrarent. Et Gal. 3. dicit: quod si nerui sunt uulnerati, & in profundo, quod tum cum alijs medicamentis admiscendū sit acetum, quia iuuabit penetrationem aliorū medicamentorū: & dicit ibi Gal. quod acetum amittit in transitu uires suas acres, antequā accedat ad neruos. Dico igitur, si acetū amittit uires suas in tam paruo transitu, multo magis amittet uires si per os sumatur: longa enim est uia per uentriculū, hepatis &c. antequā ad neruos perueniat, & sæpe mutatur & alteratur: & ideo possumus uti aceto in affectionibus neruorū, & syrupus acetosus optime conuenit. Et utinā syrupi nostri essent magis acetosi quā sunt, sunt enim ferē dulces plus quā acetosi. Cōmiscerem mel ros. cum syrupo acetoso, qui conuenit & uentriculo, & impedit mel ne corrosionē faciat acetū 3 i. mellis ros. & 3 i. acetosi syrupi cum decocto betonicae & luæ, propter neruos. Pro euacuatione darem agaricū, & in quibus ingreditur agaricum, ut pilule cochia, aggregatiua, trahunt enim à iuncturis. Diaphœnicon nō exhiberem, quia non est in eo nisi turbit & scammonia, & in eo est nulla uis ad humorē pituitosum: nihil enim operatur turbit, nisi ei addatur scammonia, & tandem turbat. Ego aliquando uolui facere periculum, & exhibui ipsius turbit etiam correcti cum zinzibere & sine zinzibere, 3 3. & etiam 3 4. in uarijs corporibus, & nihil eduxit, sed tantū fecit conturbationes. Mesue dicit, turbit albi gummosi: ubi habebimus hoc: nostrum est siccum, & merum lignum, & abhorreo ab hoc. Pilula magis essent conuenientes. Darem agarici preparati 3 2. cum casia: item confec. hamech. Et purgetur bis, ter, & sapius, si opus fuerit.

Quo ad localia, primo est molliendum, quia materia est congelata à frigore, ut supra dictum est, non à calore, ideo potest recipere curā. Si à calido esset materia indurata & petrificata, non posset curari. Ergo primo molliatur materia, cū moderato calore colliquante, & non resolvente: quod colliquatū est, oportet moderate resolvere: & hæc per uices applicentur, excedatq; potius mollificatio ipsam resolutionē quā contra: & hæc permisceantur: magis tamen placet mihi quod seorsum hæc applicentur, & uincant semper mollificantia: nam uitium in resolutione est incurabile. Et placet mihi quod semper usus est pinguedine humana, quæ moderata est, non resoluūt, sed mollificat tantum, & bene factum est. Primo procederem cum mollificantibus primi gradus, postea cum mollificantibus secundi gradus. Myrrha, ammoniacū, hyssopus humida, crocus &c. sunt mollifiantia in secundo gradu: & in his sæpe erramus, quia non possumus metiri quantitatem: & hæc antiquata, efficiuntur resoluentia, & acquirunt calorem: ideo tutius est ut permaneamus in mollificantibus primi gradus, ut est adeps porcinius, oleum chamaemelinum: decoctum althææ, malua, liquiritia, sem. lini, fœnugræci. Hæc ferē accedunt ad secundum gradum. Primo fiat decoctum ex camomilla, malua, althæa, liquiritia, & fomentetur locus cum spongia, postea illiniatur cum oleis istis. Ad penetrationem posset apponi modicum croci, & lana humida molliiri locus per sex dies: postea per unum diem facerem resolutionem, ut cum pyrite lapide, quod Gal. dicit esse magicum quiddam: & sic longe maior erit mollificatio quā resolutio. Loco pyritis accipiatur lapis molaris. Si uellet tentare balnea S. Barthol. optime conuenirent. Montagnana scribit

scribit de quodam Cardinale, qui erat totus contractus, & quandiu fuit in hoc balneo, extendebat omnia membra, & tandem curatus est. Et nos habuimus hic puellam Dalmatam 18. annorum, quæ tota contracta fuit, & sanata est perfecte, & iam nupsit uiro. In altero crure utatur primò alterantib, locum. Primò fiant abstergentia ulcus ex latho, hordeo, plantagine & balaustijs: decoquerem hæc in aqua fabrorū ferrariorum, uel alia aqua, & facerem lotionem cruris & ulceris: post lotionem exiccarem locum, & acciperem postea succum solatri contritum in mortario plumbeo cū pistillo plumbeo, donec fieret solidior, & facerem linimentum, & linirem crus. Remota mala tempera- tura accederem ad sanandum ulcus, & adhiberem unguentum de tutia, quo nihil est præstantius in materijs adustis.

Ad crurum ulcuscula ex nimia caliditate hepatis,

Consilium XXVII.

PHarmacopola Anconitanus, singulo mense Martio patiebatur ulcuscula in cruribus ex nimia caliditate hepatis. Vfus erat uinis potentibus aromatis & fructibus à cunis. Montanus: Utatur paulatim refrigerantibus, ut brodij pulli scutellam unam quotidie sumat, humectabit & remittet calorem hepatis: loco aquæ thermarum R. aquæ lactis caprini ʒ 50. Syrupi acetosi simpli. multæ acetositatis ʒ 3. Misc. & ebulliant simul. Deinde bibat mane postquam exiuerit è lecto, et postquam fuerit expurgatus ab omni superfluitate: et sumat paulatim de ambulando per horam integram, deinde tardius prandeat ad minus post horas 4. & ita perseueret per dies 15. Sed ante assumptionem prædicti seri, sumat floris calsiæ ʒ 10. & post ultimam potionem repetat eandem calsiam, hora ante prandium. Item postquam accepit prædictum serum, fiat phlebotomia basilicæ dextri lateris, euacuando usq; ad ʒ 8. uel 10. sanguinis. Item perseueret post purgationem istam, inungere totam regionem hepatis & lumbos secundum longitudinem unguento rosaceo Mesue recenti eiusdem anni. Item per totum annum utatur confectione ex æqualibus partibus zuccari rosati & uiolati, & sit dosis ʒ s. hora una ante prandium. Et quanto frequentius assumet tanto melius. Item utatur semel tantum in septimana Reubar. electo, ita ut mastice ipsum & deglutiat ad pondus ʒ 2. Item istam eandem purgationem præscriptam, cum sero lactis sumat etiam in autumo, hoc est bis semper in anno. Præterquam quod non phlebotomabitur nisi in uere. His peractis laudo etiam ad maiorem præseruationem suam, ut circa mensem Iulij uel principium Augusti, sumat aquas balneorum frigidiorum. Sicut sunt balnea de Luca, balnea de calderio in agro Veronensi, uel consimilia quæ sunt frigida & ferrea.

De quodam nobili iuvene patiente ulcera in pede, & brachio, cum leui delirio,

Consilium XXVIII.

IN hoc casu difficili nõ tantum ad curationem, sed etiam ad cognitionem, utar compendio, ita tamen, ut nihil omittam necessarium, imminet enim extremum periculum. Dispositiones naturales, quoad temperaturam, mores, consuetudinem, proprietates indiuiduales uix possum scire, quia non noui hunc, nisi in hac ægritudine. An igitur sint æqualia uel inæqualia membra, nihil possum asserere, sed poterimus sine illis curationem instituere. Certum est, quòd quando incepit fluxio, apparuit circa pedem sinistrum abscessus sine colore, neq; durus, neque cum inflammatione, sed tumor insignis non protuberans, sed ueluti demissus & dispersus. Hic abscessus ubi erupit, exiuit sanguis, & degenerauit in plurima ulcera parua, quæ deueniunt ad unum commune, & tunc in eodem tempore aduenit in brachio similiter, & omnia erant generis eiusdem. Octauus iam mensis

dd 3 agitur

agitur post primū abscessum, qui erat in talo. Accessit tandem dolor capitis, & postea sopor, siue id fuerit ratione materiæ intrinsicæ, siue etiam ab applicatione soporiferi. Aliquando dormit, aliquando etiam plurimum uigilat. Deuenit præterea ad quoddam delirium. Non recte memoratur, nec imaginatur, nec cognoscit, illæ enim actiones corruptæ sunt. Hæc sunt symptomata, quæ apparent in hoc ægro. Urinæ crocæ, tinctæ, indicantes maximum dolorem in aliqua parte corporis. Bilis autem tales urinas facit, cuius hic insigne dominum apparet in alui excrementis. Apparet etiam pituita. Videmus autem, quod si quis aggrediatur curam horum ulcerum, & exiccat in uno loco, in altero iterum erumpere, & erosiones fieri, ubi abscessus fuerint incisi. Sunt & in corpore alia impedimenta, quæ indicant difficultatem curationis. Virtus debilis est, & habitudo corporis, quæ nihil est aliud, quàm pellis, & ossa. Istis igitur omnibus ita præsuppositis, inuenienda est curandi ratio. Habemus unum fundamentum Galeni & Hippo. ubi in singulis partibus apparet læsio, uel in hac, uel in illa sit nocuumentum aliquod necessarium est, ea originem habere ab aliquo principio uniuersali. Tria autem principia sunt: cerebrum, id, ubi læditur, læduntur uirtutes principales, & reliquæ actiones, quæ ad motum & sensum faciunt. Corde læso inficiuntur spiritus, & uita perit, hepate læso fit mala sanguificatio, & omnia excrementa coctionem corrumpunt. Hic excrementa omnia habet corruptissima. Supponamus igitur, quod omnes eiusmodi abscessus habeant communem originem, malam dispositionem in hepate, quæ est origo, & radix totius huius morbi. Qualem igitur dicemus esse hanc ægritudinem? Est intemperies mala, etiam cum solutione continui. Videmus urinas attestantes de bile, & nimia caliditate, excrementa alui de pituita plurima: ergo ex temperatura mala hepatis generantur humores deprauati, qui faciunt huiusmodi abscessus in diuersis partibus. Dubitauit, nunquid hic esset suspicio morbi Gallici: habet enim originem suam in hepate, generatur humor melancholicus, & humores adusti habent similia ulcera, & in eodem interdum ulcere omne genus est humorum, qui generantur in hepate ob malam istam infectionem. Vidi etiam quendam, quem ex solo dolore capitis deprehendi morbo Gallico laborare, cum nullum aliud esset signum. Et in hoc iuvene suspicor aliquid tale. Sed supponamus etiam non esse morbum Gallicum, quia non satis constat, dum enim fiunt uariæ alterationes, contingit ut uenena generentur talia, quæ nullo pacto possint nominari: quando pútruerunt ob uarias alterationes, quæ fiunt etiam ex uarijs temperaturis nostris, satis est hoc constare, quod talia procedunt, tanquam propaggines, à mala hepatis temperatura. Quare certum est quod euacuatio huius corporis poterit quidem aliquid facere, sed non curare integrè. Quantum igitur ad morbum, est intemperies hepatis cum imbecillitate subiecti, & ariditate totius corporis, postea adest febris, quæ facit calorem præternaturalem, & inflammat sanguinem alioqui inflammabilem. Sed est dubium, quod in singulis abscessibus humor est sub forma sanguinis. Nam ubi sanguis deuenit ad aliquem locum, & facit abscessum, est tumor insignis cum calore uehementi, dolore summo, & sensu pulsationis in profundo, & magna etiam tensione membri. Hic nullum tale signum apparet, & tamen exit sanguis. Et mirum est, quod sanguis tam diu extra uenas existens, non putrescat, cum dicat Auicenna, sanguinem extra uenas effluxum necessario putrescere. Ego uero id de sectione credo, quando fertur sanguis extra uenas, & mouetur in loco conueniente putredini, quod putrescat necessario, non autem tam cito in concavo corporis. Cura. Sunt fluxiones, in quibus reperitur primo membrum recipiens: & in hoc corpore omnia membra sunt debilia, materia quæ abundat: uia præterea ob longam fluxionem præparata: mandans est hepar, id præcipue respiciendum, membro recipienti, si aliquod nobile, succurrendum, reliqua prout nunc relinquemus. Habemus ægritudinem insignem, & uirtutem debilem quod apparet ex signis allatis: est enim sine carne, & membrum solidis, ex quo in ancipiti sumus, si non succurremus, morietur: si uero succurremus, parum proficere possumus. Symp. quod nunc urget, est delirium, cum tamē satis dormiat. Ad id uterem auersionibus, facerem frictions deorsum. Circa ulcera, omnia eodem modo curabuntur, si prius sublata sit causa, ad quam nihil melius poterimus facere, quam exhibere decoctum ligni, quod exiccat, & singulariter respicit hepar. Bene pur

gatus est, quare statim accederē ad syrupos, pro quibus lignū decoquerem in aqua En-
diuis, ut facile penetrēt, nec nimis calefaciat. Ulcera post modū curabuntur, qua ratio-
ne curata sunt hactenus. Erat quidam in eodē casu, & ulcera curabantur hoc modo, ut
uno sanato, in tribus alijs locis resularēt alia, et ille tandē curatus est solo decocto ligni.

De Polono patiente œdemata in pede, urinæ stillicidium, &
morbum Gallicum. Consilium XXIX.

Larissimi Doctores, Illustris, Dominus cōuocauit nos propter quosdam
suos morbos, qui distinguuntur ab actionibus læsis. Tunc enim est mor-
bus, cum est actio læsa, & si plures operationes læsæ sunt, plures sunt mor-
bi. Videndum igitur, quænam sint actiones læsæ, & quotuplices, & tunc
inueniemus morbos, quibus repertis inquiremus causas: postea accede-
mus ad curationem. Operationes læsæ in hoc Domino duæ sunt in genere quidem:
animales & naturales. Naturales uerò læduntur multipliciter: primum uirtus nutriti-
ua particularis in certis membris, ut in pede dextro & sinistro apparent œdemata, quæ
inducant incoctionem, quia nutriuntur illæ partes ex sanguine corrupto, imò non ex
sanguine, quia hepar non sanguificat recte, ut apparet in ambitu totius corporis. Ac
ita apparet uirtus nutritiua in pede læsa. Excrementa etiam indicant operationes læ-
sas, à quibus uirtutem naturalem nutritiuam dijudicamus. Urinæ plurimum recedunt
à naturali conditione: cum enim membra sint naturaliter calida, tamen ita sunt deco-
loratæ, atq; albæ, sicut lac. Atq; hoc indicat magnam incoctionem in membris natu-
ralibus. Præterea ex magna alui constipatione hoc cognoscemus. Nam 2. Prognost.
ubi excrementa citius uel tardius egeruntur, expresse significatur diminutio caloris in
membris naturalibus, & coctionis priuatio. Est uero urinæ emissio partim naturalis,
partim uoluntaria, quæ fit per musculos uesicæ, cum modò emittatur urina cum ardo-
re, & sit stillicidium circa illam excretionem: Videmus actionem naturalem impedi-
tam, excretiuam scilicet: quæ dupliciter læsa est. Primo diminuta, quia non excernit,
quando & quantum oportet. Secundo corrupta, quia egerit cum dolore, & habet ar-
dorem in emissione, & non quantum oportet exit, sed stillatim. Actiones uerò ani-
males dupliciter sunt læsæ, sensitua & motiua: Sensitua læsa est, quia in sensu tactus,
in digito pedis dextri percipit dolorem, in humeris, itē & brachijs, læditur etiam circa
motū, nam urina emittitur non nisi cū maxima difficultate, quia musculi nō ita mouen-
tur, sicut oportet, postea non potest ambulare libere, non potest erigi. Omitto iā dolo-
rem renū, quia huiusmodi actiones læsæ sunt ab iisdem causis. Et hæ sunt operationes
læsæ, quæ proueniūt ab aliquo morbo, qui inquirendus. Incipiamus ab œdemate quod
est in pede. Morbus est in triplici differentia, uel est à mala intemperie, uel in cōposi-
tione, uel in solutione cōtinui. Hoc œdema prouenit à mala intemperie, quæ est per afe-
fluxū materiæ frigidæ & humidæ, pituitosæ scilicet facientis affectū, qui est tumor præ-
ter naturā, qui quandoq; est morbus in cōpositione, scilicet cum impedit membrū or-
ganice, quandoq; est in temperatura morbus, quando nō impedit membrū simpliciter.
Hic est in temperatura tantū, quia non impedit membrū à proprio motu, sed est tēpe-
ratura frigida & humida. An modo talis intēperies sit ibi per cōsensum, aut per essen-
tiā, scilicet, si in ipsis tibijs sit quædam intēperies, ut ibi etiā non posset confici bonus
sanguis: an uerò sanguis malus aut talis materia profluat ab alio mēbro, an uerò sit ab
utroq;: Audiuimus, quòd illustris D. nō habuit semper illud œdema, quia ubi nō labo-
rat, tūc non habet, ubi autē laborat aut equitat, statim crescit: unde certū est quòd aliud
de mandetur, & omnino dictū est, quòd mandetur ab hepate, quod habet diminutam
operationē in sanguificatione, et mandat talē materiam, ac facit pedē intumescere. Bene
crediderim, quòd, cū perseuerauerit hic fluxus, et assuefactum sit membrū nutriri tali
sanguine, et à materia frigida membrū seipso frigidius redditū, facile tandē in eam tē-
peraturā incidisse. Ad alias actiones læsas accedo. Urinæ albæ & decoloratæ, cū pluri-
ma materia pituitosa, et simili puri, tamen nō percepit odorē aliquem, unde pituitā ma-
gis puto: quia ubi uirtus sanguificans frustratur à suo fine, multiplicat pituitā, & deuenit

ad uenas, ac uias urinales, quæ latæ sunt, facile tingitur urina, per admixtionem pituitæ. Albedo enim urina duplex est, quædam priuatiua, quæ ob frigiditatem contingit, quædam positiua, quando mixta est cum humore, aut re alba. Constipata alius fit ob eandem causam, quia enim pituitæ plurimum generatur, & in intestinis uiscida & crassa nunc abundat, retinet feces, quia miscetur & facit, sicut si aliquis componeret parietem ex luto uiscofo, & duro. Alia etiam causa est, quia pituita plurima in intestinis existens obtundit bilem, quæ necessario debebat excitare intestina ad excretionem, ea fit propter frigiditatem & humiditatem in hepate non naturalem (qua nunc laborat) sed acquisitam per morbum. Ad stillicidium accedit dolor circa pectinem, quia illuc est affluxus materiae pituitosæ & crassæ. Cum enim est in uesica urina, quæ acris est, & sti mulat naturaliter membranas, & musculus, ut egrediatur, simul premit pituita illa crassa, & excitat dolorem: cum autem mingit, liberatur à dolore, quia remota est causa. Stillicidium autem fit à multis causis, uel quia instrumentum debile, uel quod urina crassa. Et hanc causam esse hic credo ex parte urinae & instrumenti: ob admixtionem pituitæ, urina crassior non potest ita egredi. Instrumentum autem, quia dum materia crassior tendit ad exitum, obstruitur collum uesicæ, & non potest extrudi, ita non libenter exit, & fit stillicidium. Obstrui uero hoc potest uel à grumis, uel à calculo, uel à pituita. Hic est pituita: pondus autem percipitur, quia non excernitur materia quantum oportet. Istæ sunt actiones naturales læsæ, & morbi earum, uidelicet intemperies frigida & humida, quæ non est essentialiter in aliquo illorum membrorum, nisi in hepate, unde ad membra illa mandatur. Actio item animalis læsa, & primo, quod ad sensum tactus. Dolor & tumores in pede & brachijs fiunt ob defluxum materiae deuenientis ad eas partes: & uoluntaria ac sensitua læduntur ab eadem causa, à fluxu uidelicet seu materia, quæ est tanquam efficiens lædens membrum, & afferens tristem sensationem, & dolorem, quia est alteratio subita, & præcipue, quando mouetur & laborat, quia materia retenta in neruo comprimit eum, & excitat dolorem. Eadem materia est impedimento in motu, nam imbibitur in neruis & musculis, ideo non libere mouetur, sensitua etiam actio læsa, in pene & collo uesicæ ardor est urinae. Causæ huius duæ sunt, ut dixi ex parte urinae & instrumenti. Ex urina, causam declarat Gal. 3. de causis symptomatum. De excretionem. Ardor urinae fit à duabus causis, uel ratione uia, uel humiditatis existentis in pene & collo uesicæ, quæ hæret in adenibus, & est materia uiscida, quæ semper præuenit emissionem seminis. Ea humiditas, cum est exiccata, urina acris facile lædit penem, & partes illas sensituias, quando non sunt munitæ, amissa propria humiditate. Hic illustris Dominus incubuit plurimum Veneri, ergo potuit exiccari in istis partibus, sicut in senibus contingit, qui ab omni ferè humiditate tali exiccati sunt. Quia igitur exiccata talis humiditas, ardorem percipit ab urina, quæ ob admixtionem bilis acris est. Apparet autem huiusmodi ardor non semper, sed secundum quod urina est acris, uel ratione cibi, uel propter admixtionem humoris adusti, uel biliosi, uel salii, & secundum priuationem humiditatis illic existentis. Sic habetis causas omnium symptomatum, uel est intemperies per affluxum, uel morbus ex priuatione humiditatis in illis adenibus. Morbus ille à quibus causis prouenit? Morbus nullam facit indicationem, quia ex eo tantum scitis, quod debeat remoueri. A natura igitur morbi sumenda indicatio. Diximus morbum esse per affluxum, unde & quas habeat causas. Porro causæ alterantes, & præparantes quædam sunt extrinsecæ, quædam intrinsecæ. Extrinsecæ causæ omnes conuenerunt in hoc nobili uiro. Aer ita frigidus, tempore hyemis, ut clauis erumpant tanta uehementia, sicut Poloni narrant: ut interficiant homines, est enim Polonus. Accessit inunctio maledicti argenti uiui, & fuit causa potissima. Auicenna enim distinctius loquitur de eo, & dicit illud frigiditate & humiditate inducere paralytin, & facere stuporem, apoplexiam, & epilepsiam. Cibus & potus eius fuit inordinatissimus, Veneris plurimus usus, exercitium inordinatissimum, statim à prandio, quandoque manet in longissimo ocio, modo subito laborat, essent mihi tres dies necessarij ad enumeranda omnia: præterea in animi affectibus pluris

plurimum deliquit, administrat enim ferè omnia negocia regia. Intrinsicæ causæ sunt habitus corporis, ante habuit talem temperaturam, ut facile possit incurrere talem dispositionem. Temperaturam naturalem hepatis calidam & humidam indicat amplitudo uenarum, pili subflauis, mollities carnis, plurimum generat sanguinis. Cordis temperatura calida, & mediocriter sicca, quia est bonorum morum, non iracundus, benignus, mitis animi & humanissimi. Temperatura autem totius corporis facillime talis effici debet. Cerebrum in principio generationis, & testiculi fuerunt huius temperaturæ. Quod uentriculus bene concoxerit, indicatur ex bona corporis proportione, ac dispositione. Dum autem aliquis nutritur lautissime, & plurimo cibo, & non exercetur, membra non appetunt, sed respuunt tale nutrimentum, & ita repletur corpus humoribus, a quibus suffocatur tandem calor naturalis, & innatus. Hic itaque uir abundat pituita, per totum corpus, & humoribus frigidis & humidis, quæ multiplicatio materię frigidæ & humidæ & crudæ duabus de causis accidit: Primo ratione debilitati calor. Secundo ratione obiecti, quod quantitas tanta, & tales qualitates nutrimenti offerantur, ut non possit concoqui. His ita se habentibus apparet primo, quæ sint actiones læsæ, & qui morbi, & quæ causæ istorum morborum. Ex quibus elucescunt duo, quid scilicet dicendum sit de prognostico, & secundo, quomodo curandus.

Prognosticum. Dico si nos attendimus ad causas intrinsicas alterantes, reuera non est dubium quin possit curari. Generat enim adhuc multum de bono sanguine, quia rubicundus est, etiam in intemperies hepatis ad frigiditatem accessit: facile itaque poterit curari. Quantum ad extrinsicas, ab aere, cibo, potu, Venere necesse est ut temperet, & propterea fortasse non poterit curari, cum tales causæ, cum sanus esset, ac iuuenis, tantum potuerunt, ut illum ægrotum reddiderint. Quomodo igitur illis perseverantibus poterit restitui? Curatio. Duo sunt aduertenda: Primo intemperies frigida, & humida in uentriculo & hepate. Secundo, qualitas innominata, quæ aduersatur naturali temperiei hepatis, quæ non nota est, & uidetur esse affectus Gallicus. Ad temperiem remouendam instrumenta erunt calida & sicca, sed antequam hoc faciamus excrementa prius expellantur, deinde roboretur corpus. Repletum autem est corpus pessimis humoribus. Euacuandum igitur fortioribus: exhiberem syrupum de Liquiritia, confectionem Hamech, Coccias. Exhibuimus minoratiuum, sumpsit unum syrupum, cras mittetur sanguis e uena basilica ad 3. 12. pro sanguinis natura. Et uelim etiam iterari euacuationes, sed fortiores. De cauterijs & localibus tunc loquimur, ubi alia erunt facta. Victus ratio non erit, ut ipsi soliti sunt, sed est immutanda, siquidem uolet aliquid fructus ex medicinis percipere.

De puero patiente in pede tumorem, & ulcus.

Consilium XXX.

Asus ex relatione Frismelicæ. Nunc tertius agitur annus, ex quo hic puer incidit in febrem, quæ durauit duos menses, & erat phlegmatica ex inordinato uictu contracta. Curatus ita, ut uideretur se meliuscule habere per hyemem. In uere iterum male se habuit, & in Aprili superuenit tumor pedis. Factæ frictiones, & adhibita emplastra, absque eo, quod purgaretur totum corpus, plurima materia eo confluxit. Postmodum purgatum corpus, & apostema ad suppurationem ductum, uarijs auxilijs & ligaturis tandem apparente suppuratione cum aperiretur ferro, exiuit nescio quid puris, patiebatur grauissimos dolores, ut decumberet & uideretur moriturus: postea tamen meliuscule habuit. Ideo huc uenit querens auxilium. Montanus. Est ulcus manifestum, & uidetur quiddam compositum. Nam præter solutionem continui adest mala complexio propter colorem indicantem humores adustos, aggregatos, ibi facientes malam intemperiem. Est præterea caro superflua, & non naturalis, tollenda potius, quam curanda. Est & alia compositio mala, scilicet tumor. Et est dubium, an ulcus sit

cacoë

cacoëthes & malignum, hoc non constat, & tamen augetur dubitatio. Quædam enim attestantur esse profundam solutionem, quia impeditur motus directionis pedis, cum tamen pes ipse non intumuerit. Dubitatur igitur, si incisa, corrosa, aut apostemata sit ea chorda, propter quam non potest extendere tibiam, & an fiat ratione ulceris, an propter aliam causam, uidelicet affluxionis materiæ, uel propter participationem ulceris, quia est materia semper defluens, uel ex intemperie iam facta in loco, ratione cuius non concoquit alimentum delatum, propter loci debilitatem, uel propter affluxum materiæ à partibus superioribus; ut catarrhi deuenientis à capite, quia passus est in oculis, & pustulas circa caput præcedentibus diebus. Credo, quod primo & principaliter sit ex intemperie, quæ est in loco, ita, ut non concoquat, deinde etiam ex superioribus, nam hepar etiam non ita concoquit. Nec se exercet, ita ut solitus est. Fuit autem in plurimo motu, & ideo male habet, quia nunc sedet semper in lecto, & quiescit, & in illa quiete excrementa non ita excernuntur commode: sed defluunt ad locum imbecilliorum. Est igitur difficilis curatio, propter uarietatem morbi: secundo etiam, quia corpus cacochymicum abundat excrementis, quæ remouenda, si uolumus curare solutionem continui. Quid igitur agendum? Si uolumus curare ulcus, opus est euacuare, ut fieri potest, & iterare etiam, & intercipere defluxum corroboratione membrorum superiorem, & defensorijs, quæ non permittant materiam defluere, ut bolo Armeno, & auersionibus, cauterijs in parte superiori, uidelicet in brachijs, quæ nocuum non habent, quia facile consolidantur, & multum iuuant. Ideò laudo, ut fiant: si enim intercipiatur materia, & exiccetur, poterit melius curari. Abluatur caput aquis Thermarum, uel etiam totum corpus, ita ut habeat uas, in quo poneret pedem, tamen non humectaret, sed muniretur emplastris, ut non aqua transfiret, uel si transfiret, etiam forte non noceret, quia exiccaret & abstergeret. Nutriatur postea cibus humectantibus humido substantifico, non excrementitio. Ulceri subuenirem, primo erodentibus carnem superfluum, quæ adhuc restat in una parte, in altera remota est. Si posset reduci ad naturalem dispositionem, non remouerem, sed uereor ne possit, ideo remouerem medicamento, ex cera, oleo, & æruginè æris, quod corrodit & consolidat, ut & Galenus docet: unguentum Diapalmæ laudatur etiam ab ipso Galeno, ita ut eo solo ad ulcera, inflammationes, fistulas & fluxiones uti possimus, & uideo hæcenus bene successisse. Si postmodum permanferit aliqua durities, poterimus uti luto sancti Bartholomei post consolidationem. De prognostico: non scio, si est corrosa chorda, non poterit extendere pedem, si non, mouebit commode. Potest enim nunc esse ex affluxu materiæ. Post annum redijt parens cum puero, qui ulcus iam consolidatum habebat ut cuncta, restabant tamen foramina, seu cicatrices grandes, & puer pedem incommode mouebat, ita ut non satis extenderet: sed claudicaret, & pes etiam uidebatur minor. Montanus puerum purgari uoluit, dedit 3. 2. syrupi rosati solutiui, misti cum aqua Betonicæ. Deinde pedem totum supra incipiendo inungi uoluit pinguedine Taxi, quæ refrigerat, & mollificat neruos. Ad Thermas cum ire uellet, consulere noluit, quod uereretur illam contractionem esse neruorum ex siccitate potius, quam ex affluxu alicuius materiæ, in quo casu solo Thermæ profunt, consuluit ut potius incommode, quam omnino pede non uteretur, quod à Thermis maior exiccatio, & ideo uehementior contractio metuenda esset. Consuluit uerò, ut sequentibus potius auxilijs uteretur. Purgatio. ℞. Specierum hieræ simp. ʒ 4. cum melle rosato, fiat bolus paruus, & detur 3. horis ante prandium, die immediate sequenti. Accipiat infra scriptos syropos. ℞. Oxymellis simpl. mellis rosati, ana ʒ 6. decoctionis endiuia, betonicæ ʒ 3. Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs usq; ad 5. Postea ℞. Agarici præparati ʒ 4. fiant pillulæ N. 5. sumat uesperis uel die immediate sequenti. Item ℞. pinguedinis Marmoræ, laesi, ursi, humanæ ana ʒ s. adipis anseris, gallinæ, olei liliorum alborum, amygd. dulcium, ana ʒ 1. s. olei Therebinthinæ ʒ s. Misce & cum modico cerâ, fiat linimentum, pro unctione totius cruris læsi, incipiendo ab ancha usq; ad calcaneum, & ita frequentetur unctio per integrum annum, semel in die mane.

Pro uas

Pro uaria luxatione in pede, pro Domino à Stubenberg.

Consilium XXXI.

BELLOCATVS. Agendum nobis est de casu nobilissimi pueri, qui patitur luxationem circa pedem, à qua cupit liberari. Est autem puer tredecim annorum ferè, & ipsa luxatio à multis annis durauit, ita ut ipsi fere parentes ignorent principium, nec utrum ita natus sit, affirmant. Nemo enim recordatur habuisse eum motum liberum pedis, aut ullam causam primitiuam referunt, nisi quòd pater iratus ante multos annos puerum cum uerberare uellet, mater puero succurrens, pede eum ex manibus patris retraxerit. Sed tamen nō satis norunt, utrū illud læsionis fuerit principium: puer enim arte ita tegebat, ut incessu ægre animaduertetur, ideo parū tunc curabant parentes. Nunc duobus annis cum uehementius moueri inciperet, & duceret choreas, maiorē dolorem patitur, crus intumuit, & pes etiam à genu infra marcescit. Quærit de his consilium & curationem. Credo esse luxationem pedis extremi in iunctura fibulæ, siue ipsius tibiæ, inter os & calcaneum introrsum, quia cum incedit, uidetur non super calcaneo, sed super tibia ingredi, & pes iste sursum eleuatus est, & deorsum concauus, idēq; multis annis durauit, nec unquam repositus est, licet cum aliquibus (ut audio) se uerteret. Modo etiam intumuit, quia cum non sit in proprio loco, & puer uoluerit pedes exercere, factus dolor, cuius ratione materia attracta, & intra chordas imbibita et iuncturas, propter dislocationem, unde pes intumuit. Quidnam fieri possit? Galenus 3. Meth. repositionem ad artem spectare, atq; ab artifice fieri uoluit. Sed Hipp. de Articulis, & Gal. in comment. distinguunt penes maius & minus. Non facile sanantur, si magnæ & antiquæ, maxime si accesserit demacratio pedis, ut in hoc puero. Accedit materia etiam in illis cavitatibus contenta, propter quam non facile restitui potest, nisi materia remoueat: ideo difficilem credo curationem futuram, & forte impossibilem. Sed quid fieri potest? Materia quæ intra ossa attenuari debet, & pes deinde in meliorem situm collocari, ut consequenti ætate concreseat aliquo modo, ut saltem melius incedat, si non exquisite. Quomodo? luxatio reponi deberet, sed id non potest fieri propter materiam ibi contentam, ea igitur digerenda cū ijs, quæ emolliunt ualde, & parum resoluunt, ne magis induretur materia, & reddatur gypsea. Sed priusquam ad particularem aliquam curam accedam, prius totum corpus puto esse euacuandum. Ac quia puer est, non querendū de missione sanguinis. Arbitror igitur procedendum cum euacuantibus materiam crassam, pituitosam cum aliqua etiam parte cholerae. Sed cum calores iam maximi, & tempus non sit idoneum, ideo lenioribus uterem tantum, ut potius bis uel ter repeterentur. Darem itaq; cassiam cum electuario de Dactylis in parua tamen quantitate. Concoquerem materiam cum syrupo de Betonica & rosato. Et hoc modo facta & iterata euacuatione, uterem emollientibus lotionibus & fomentis factis ex decocto radicum Altheæ, sem. lini, Fœnugræci. Et postea mitterem puerum ad lutum S. Bartholomei, aut, montis Orthonis, quod emolliret partes induratas. Quibus peractis, si possibile foret, tentarem repositionem talem, qualis fieri posset, si puer pateretur, & postea roborarem ligamenta, & chordas cum emplastro ex croco, & aliquando ex Diadictamo, sed remissiori in caliditate, ita ut misceatur cum unguento Diapalmæ, aut Diachalcitidis, & per aliquod tempus haberet calceos arte paratos, aut aliquid, quod teneret pedem rectum, ut soleam, quæ non cederet, & ut pes non contraheretur, sed extenderetur. **FRISIMELICA.** Duo sunt symptomata, de quibus hic puer conqueritur. Impeditur operatio pedis, & apparet mutata forma, & situs pedis. Morbus qui facit operationem læsam, est dislocatio seu luxatio, uel dimotio articuli ab articulo, seu à loco proprio, cum congerie humorum crassorum, qui ipsi etiam motum impediunt, & quidem apparent luxata esse ossa omnia, quæ componunt pedem, & in malleolis esse maiorem repletionem. Quod ad causas attinet, credo primo factam esse aliquam attractione matris læsionem, non quòd

non quod sit luxatio, sed elongatio, ut refert Galenus libro de articulis, & Auicenna de luxatione. Ea dislocatione, facta est imbecillitas membrorum, non tamen omnino impediatur in motu, sed materia postmodum paulatim defluens perfectam fecit luxationem, & ideo a biennio magis impeditus est in motu, & adhuc quotidie crescit impedimentum, & dolor sequitur, & pes marcescit, quia humores mali defluunt, membrumque imbecillum redditur, ut non ita nutriatur. Sed hic unum est uidentium, quia sub genu affecti pedis apparet quaedam durities, an in musculis, uel alijs quoque partibus sit affectus praeter naturam, an materia per consensum aliquarum partium superiorum defluat, sicut fit interdum, ut caput transmittat excrementa sua ad loca inferiora. Sed cum diligenter inquisiuissem, audiui nihil eum unquam passum esse in capite, neque pati, nec aliud membrum in corpore esse affectum uidetur, quod mandet, sed tota ratio ad causam primitiuam referenda uidetur, quam deinde plurimum adiuuit mala uictus ratio. Quid igitur erit futurum? Si considero ea, quae sunt necessaria ad sanitatem huius nobilissimi pueri, uidetur ualde difficile, quia non credo posse perfici haec duo, ut remoueantur ea, quae congesta in pedem tumorem faciunt, & dislocationem perfecerunt. Secundo, ut membrum reponi possit, ferme impossibile erit, quia materia plurima aggregata est, quae crassa & locus est imbecillis ualde. Si materia euacuari posset, forte cura possibilis foret. Queritur modo, quod est possibile, ut scilicet praeseruetur, ne cadat in deterius, quod licet difficile sit, hoc tamen fieri potest. Materia euacuanda crassa est, uiscida, & adhaerens; ideo primum mollienda cum relaxantibus, & leniter, non ualde tamen resoluentibus. Cogitabam ego quoque de luto, quod emollit, & resoluit. Sed id medicamentum ualidum, & uehemens in puero tenello & resolubili, uix poterit perpeti, sed ideo non praetermitterem purgationem lenem, & delegarem ad Thermas, usque uteretur commode pro ratione temporis, & aetatis, postea haberet medicamenta resoluentia, & emollientia. Si non sanaretur in luto, adhiberem etiam localia, emplastrum Diapalmæ, seu Catholicon Nicolai, cui alia frigidiora admisceri possunt. Haec & alia praescribi poterunt. Purgationes maiores nunc non faciendae ratione temporis, & aetatis etiam; sed exquisita uictus ratio instituenda erit. Demacratio facile amouebitur, remota enim materia nutrirī incipiet, & pars illa durior circa genu facile resoluetur. Montanus: Offertur nobis casus admodum difficilis & implicatus; nam si actiones laesas consideremus, omnes tres laesas uidebimus. Primo enim uirtutem animalem motiuam laesam, & corruptam cernimus. Vitalem quoque diminutam, scilicet calorem a corde influentem ad membra diminute accedere ad eam partem. Naturalem etiam diminui, non enim nutritur pars, ut oportebat. Atque ita omnes tres uirtutes laesae sunt. Et cum actione laesa indicetur malitia morbi, omnino morbi plurimi sunt, & difficiles. Quod autem morbus etiam multiplex sit, apparet, nam omnia tria genera morborum commixta sunt. Primo enim intemperies tanta in toto membro a genu infra, ut longe gracilius sit quam aliud, & plurima materia ad partes infimas resedit, quae fecit malam complexionem, quam uocat Galenus libro de diff. morborum, per affluxum materiae. In compositione mutatus situs, laesa figura & in quantitate etiam uitium, alibi deficit, alibi abundat. Solutio autem continui manifesta est, cum sit luxatio multiplex. Itaque hoc modo triplex est genus symptomatum, triplex etiam genus morbi, & ideo multiplices indicationes medendi & occurrendi, sed quia haec in uniuersali tantum dicta sunt, ideo distinctius loquendum, & quia plures morbi, uel alter erit causa alterius, uel quilibet seorsim separabitur. Oportet igitur uidere quomodo se habeat. Ex relatione hoc scimus, licet ipsi distincte hoc dicere nequeant, ab eo potissimum actu, quando mater traxit puerum pede, dum manu patris esset comprehensus, factam esse laesionem uiolentam, ex qua quicquid incommodi successit, subortum est. Quia attractio illa fecit aliquid circa solutionem continui, separauit ossa uel integre, uel ex parte saltem, quia in puero ossa debilia & mollia sunt, & ligamenta humida, ita, ut facillime possit facta esse luxatio integra, ad quam reliqua incommoda secuta sunt; sed qualis sit, dislocatio, & in quibus ossibus, uidentium. Est in pede

pede primo astragalus, in quo tanquam basi firmatur os tibiæ & fibulæ, est deinde os naviculare, sunt ossa pectinis plantæ, & ultimo digitorum. In quibus modo sit dislocatio ex figura, & impedimento motus, inquirendum est; primo, pes contractus est brevior seipso, non quia chorda aliqua contracta sit, ut in spasmo cynico, in quo non ossa, sed musculi contrahuntur, & ita membrum contrahitur. Hic pes contractus est secundum longitudinem, circa plantam pedis, unde ossa aliqua plantæ contracta esse necesse est, & præsertim naviculare, circa quod tumor apparet insignis. Est & impedimentum circa iuncturam, ut neq; superius neq; inferius pedem mouere possit, quod non fit ex aliquo impedimento musculorum, seu chordarum, sed quia ibi est etiam peruersa locatio ossium, nec os calcanei erigit pedem, super quo fundatur stabilitas pedis: sed inflexum est, ex qua inflexione & fibula relaxata est, & os superius non rite adhæret suæ basi, & ita multiplicem crediderim luxationem, seu dislocationem, ut apparet ex motu deprauato, & ipsa etiam figura pedis. An uerò chordæ, quæ trahunt & mouent articulos pedis sint læsæ, aut uerò si ossa redirent ad debitam locationem, recte pedem mouere posset, difficultas uideretur; quia, ut refert clariss. Doctor, circa genu est aliqua durities, quæ impedimentum ex parte musculorum & chordarum ostendit, & ita multiplex impedimentum est circa uirtutem motiuam, cuius actiones uarie læduntur, propter solutionem continui, & luxationes prædictas. Quod ad alias actiones læsas attinet, uirtus uitalis non ita influit in hoc membrum, sicut ad alia, unde calor non ita fortis. Et naturalis etiam debilior, non ita nutritur membrum; quod apud me curationem fere facit impossibilem. Id unde ueniat exquirendum, & inquirendæ causæ. Videtur etiam difficile, cum ex motu uehementiori maior calor proueniat, & partes, quæ magis exercentur, maiores sint, ideo pes læsus magis calidus esse debet, in puero præsertim, qui fortis est calor: unde igitur secuta ariditas in puero naturaliter humidior, in quo difficilior est exiccatio: Vbi cunq; sunt dislocationes, paralyfes, uel aliquis in neruis affectus, continue augentur obstructiones, à quibus locus læditur, quia calor naturalis impeditur, ne transire possit: quòd si ex hac peruenerit, exiccatio facile remouebitur, remotis enim obstructionibus ad suum statum redibit: sed alia causa difficilior est, labor continuus exiccatur humidum radicale. Hic exercitium continuum & immoderatum habuit, & laboriosum, ut semper fit in ijs, qui habent pedes oblæsos, ambulauit cum maxima difficultate. Cum hoc modo crus substantifice exiccetur, & calor, qui humido nutritur, exiccatur, incurabile est, sicut & in paralyticis cõtingit, licet ibi fiat à causa contraria, uidelicet, à suffocatione, hic uerò à resolutione, idẽ tamen effectus, & quidẽ in hoc casu minus mirabilis, ideo hæc arefactionẽ magnificatio in hoc puero, cū credam esse ex humiditatis radicalis defectu, quia biliosus quidem est, sed tenuissimæ sanguinis, & resolubilis, carnẽ mollẽ habet, & musculos graciles, unde cū sanguine plurima est humiditas aquosa, atq; ideo facilius resolui potest. Quòd aut uirtus uitalis non accedit ad locum, credo factũ propter obstructiones, & humores pituitosos continue descendentes, unde tumor præter naturam & affluxus materiæ continuus, quæ procul dubio frigida, & pituitosa est, & propter indigestionem aggregatur, non quod mittatur ab alijs membris, quia nullum male factum est, sed quia in ipso membro obstructiones multiplices, uasa obstruuntur, & coarctantur, & tandem refrigerantur, unde nutrimentum descendens aggregatur in ijs partibus in quibus potest, & cum non bene conficitur, multiplicantur excrementa, & ratione cruditatis, & ob uirtutem expulsiuam debiliorem, ideo quotidie deterius habet, quia quo plus aggregatur materia, eò magis multiplicantur obstructiones, ac ipsa etiam dislocatio augetur, & sequuntur omnia incommoda. Materia etiam contenta ibi, resolutis partibus subtilioribus exiccatur, induratur, & fit gypsea, ut intra dislocationem & ossa tactu percipi potest: ea enim materia uacuitates omnes repleuit. Et ita multiplex est læsio, quæ plurimis indiget ad hoc ut curetur. Nam quoad speculationem facilis, quoad curationem uerò, hoc opus, hic labor est. Quoad prognosticum apparet ferme impossibilem

lis, si ea quæ requiruntur consideremus. Primo enim humor uiscidus implantatus est intra iuncturas & chordas in profundo, ubi alioqui difficulter resoluitur, & oportet remouere illam intemperiem, seu demacrationem, quæ si est ex defectu humiditatis radicalis, quomodo recuperari poterit: sed supponatur id fieri posse, & non esse factam resolutionem humiditatis radicalis, tamen cura difficilis erit, quia humor impactus crassus est, non facile resoluetur, partes enim subtiles exhalant, terrestres uero manent. Quod utinam non sit factum hæcenus, non quidem à Medico, sed à calore præternaturali. Quod si materia resolui non potest, multo minus remoueri poterit. Sed quia pueritia plena spei, in qua multa curabilia sunt, quæ alioqui curam nullam recipiunt, sicut Galenus refert de membris spermaticis incisis, possumus de humido quoque idem sperare, & de resolutione, sed credo difficile fore, tentandum tamen est, & melius est facere aliquid cum spe, quam omnino dimittere.

Ad curam. Propositum est lutum balnearum pro remouenda materia, quod quidem unum ex difficillimis esse dictum est. Sed uidendum, an ea possint soluere ita materiam ut oportet: plus enim resoluunt, quam molliunt. Nam habent sulphur, salem & parum de bitumine, sicut tribunt illi per distillationem, qui experti sunt harum Thermarum uires. Et si etiam plus esset Bituminis, tamen illud etiam ualde resolut, cum sit calidum in tertio. Si uestre excellent, inclinatur animus, ut recipiat, consulerem, ut toto eo tempore, quo accipit, quando non imponitur lutum, utatur lenientibus ex his, quæ molliunt, ut sunt oleum amygd. dulcium, butyrum recens, pinguedo porci non salita, alioqui suspectum haberem lutum. Sed si hoc modo reciperet una hora resolut, & toto alio tempore molliet, atque ita tentari poterit. Sed quid commodi sequetur, duo inde acquiramus, modum curationis, & augebitur etiam spes. Tentarem igitur hoc modo. Sed an prius euacuandus? Credo quod sic, licet calor insignis, tamen Cassia, & syrupus rosatus solutius dari possunt, eaque iterari bis uel ter etiam in balneo, ut diuertantur humores, ne fluant ad locum. Postea si perseverabit, unum propono, quod laudat Galenus si lenitione & mollitione loci præmissa fomentum facimus lapidis Pyritis, sed longissima mollitio præmittenda, ne magis induretur materia, & reddatur cura plane impossibilis: cum quicquid spei est, sit tantum ratione ætatis. De arefactione cruris, ut restaretur modo, quo potest in puero, factis purgationibus uteretur Droscapicis, qui tamen prudenter fieri debent, & relinqui in loco per modicum tempus, ut calor trahatur ad locum, & postea molliantur, & nutrientia adhibeantur, & utatur optimis cibis. Circa luxationem, si tumor, remouebitur à ligamentis, arte paulatim resolutio tentanda est, nec uno impetu statim reponantur.

De luxatione pedis, pro eodem.

Consilium XXXII.

Nemo potest dubitare situm & figuram pedis illustrissimæ pueri luxatione corrumpi, & ab eadem causa motum quoque impediri. Sed quæ nam ossa sunt luxata? Credimus primo illa esse, quæ sunt in pectine pedis, deinde os clauiculare, tertio talum, quarto os calcanei. Et hæc omnia expresse patitur, ut patet ex ipso modo impedimenti motuum, & ex figura uitiata, ex ipso situ & locis ubi apparet luxatio. Causas extrinsecas quidem pro comperto non habemus. Intrinsicæ uero quæ aduenerunt, fouerunt & auxerunt luxationes, humorem crudum & uiscidum opinamur esse, unde ligamenta laxentur, ossa lubricentur, & lubricata coarctentur. Cruris uero gracilitatem non modicam credimus maxime fieri ab humido nutrimentali nimis exsicato, ita ut etiam periculum imminet, ne pars quoque radicalis humiditatis exaruerit, scilicet ob laboriosum importunumque motum in ea parte excitatum. Indicio est quod tum maxime archieri incœpit, & deterius habere,

cum

cum uacabat choreis. Curationem arbitror quidem difficilem & arduam admodum, nihilominus tentandam consulo. Si enim puer ille generosus pati uoluerit, forte curatio non erit omnino difficilis uel impossibilis: est enim adolescentia plena spe. Primo igitur esset illi diligentissima uictus ratio proponenda, & ut ille cum toto crure maxime custodiretur à frigore, optimeq; muniretur, ea tamen ratione habita, ne nimis incallescant: si tamen ad alterum declinare oporteat, ad calidum potius declinet. Parcat comotationibus, uitet epularum multitudinem, unico cibo sit contentus: fugiat pastilia, lacticia, fructus, praesertim palustres, carnes porcinas, bubulas, & omnes antiquas. Persuadeatur ut quam creberrime, sicut esset bis in septimana, aut semel saltem, tantum Rhabarbari mandat ac deglutiat, quantum est scrupuli pondus: si enim hoc fecerit, nullo alio medicamento indigebit soluente. Circa lutum sancti Bartholomaei pro materia illa uiscida resoluenda, quae circa luxationes adharet, laudo quidem, sed ea lege, ut toto eo tempore, quo extra lutum morabitur, liniatur locus oleo amygdalarum dulcium, uel adipe sullo recenti sine sale, uel butyro recenti, uel oleo Camomelino. Post experientiam factam huiusmodi lutum applicando, pro ijs materijs quae adhuc relinquentur, laudo fomentum lapidis pyritis, ita ut prius mollificetur locus cum linimentis paulo ante recitatis. Deinde altero quoque die excipiat fumum lapidis pyritis, crebro agitando & mouendo, quemadmodum Galenus praecipit. Valet etiam ad resolutionem simul & mollitionem cœsypi ceratum ex descriptione Philagri: frequentissime tamen utatur lotionem facta ex ramentis cupressi, rosis siccis, camomilla, salua, & betonica, ualet enim ad resolutionem materiei, exiccationem & corroborationem loci. Pro crure alendo suaderem, ut minime laboraret, & mane modice fricaretur, deinde deliniretur oleo amygdalarum dulcium, uel medulla recenti cruris uiculi, & uteretur optimis alimentis pro cibo. Quod si contingat, ut materia in loco luxationis contenta maxima ex parte dissoluatur, tum poterit tentare restaurationem luxatorum ossium non quidem uiolenter aut confertim, sed suauiter & paulatim cum hastulis mollibus ac planis, & cum ligaturis commode ab optimo Chirurgo situm ossium naturalem intelligente perfectis: quia nos puerum sine consensu tutorum, propter calores, & imbecillitatem etiam ac teneritatem corporis, ad thermas mittere nolumus. Consulam, ut accipiat duas uel tres etiam uncias syrupi rosati solutui, cum modico aquae betonicae. Pes luxatus liniatur bene cum decocto camomillae, & deinde supponatur ceratum cœsypi ex descriptione Philagri, ac singulis diebus semel innouetur. Crus mane leuiter frictum inungatur oleo amygdalarum dulcium, & quietus uiuat. Singulo octiduo semel mastiget rhabarbarum, ut supra.

Pro D. Georgio Freydel Germano; alterius
cruris tumefactione laborante.

Consilium XXXIII.

Vm laudauerimus in hoc praestantissimo puero post purgationem ueris, usum thermarum, ita ut fumo & luto tumores fouendo, quaereret discussionem materiae & locorum corroborationem, ipse autem ob urgentia negotia cogatur in Germaniam proficisci, petit ut thermarum loco aliquid proponam, quod idem praestare possit quod ipsae thermae. Dico igitur, postquam in patriam redierit, atque ibi animo & corpore aliquandiu quiesuerit, optimum fore ut rursus expurgetur. Neque enim probabile est tantum itineris confecturum, quin in ratione uictus non delinquat plurimum, atque inde rursus non aggreget crudos & deprauatos humores. Est autem omnino contra rationem, loco adhibere resoluentia & exiccantia remedia, nisi primo totum corpus fuerit expurgatum, alioqui longe plus humoris attrahetur, quam resoluatur. Facta ergo purgatione, postquam animo & corpore quiesuerit, nullo temporis spatio interposito, parabit infra scriptum remedium.

Primo duobus aut tribus diebus loca tumentia illinet cum adipe porcino recenti, hoc est, eiusdem anni, non salito, admixto oleo amygd. dulcium, ac butyro etiam recenti; illinet autem singulis diebus bis, mane inquam & uesperi. Tertio die accipiet quatuor aut quinque frusta ad magnitudinem oui, lapidis pyritæ, quem uulgo marchesitam uocant. Quod si haberi non poterit, eius loco sumet frustū lapidis molaris noui, & aquam non experti, & sit eiusdem magnitudinis, quæ iniiciet in ignem ex carbonibus accensum, habebitque uas ad id præparatū stricti orificij æneum, qualia sunt ea quibus utuntur tonsores ad lixiuium deferendum, in quod uas aceto semiplenū infundat repente tantam copiam eorum lapidum ignitorū, ut fumus sufficienter exhalet; quem fumum totum diligenter excipiat circa tumores, adiectis undecunq; pannis operientibus, ne fumus per alias partes exhalet: & dum incalescunt partes tumefactæ, per illum uaporem, semper agitabit crus, hinc inde mouendo, tamdiuq; illum fumum admittet, quam diu partes exudent humorem ab extrinsecō. Deinde locum abluet aqua calida, in qua decocta sit camomilla, & rosæ siccæ, & absterget leuiter panno lineo calido. Ultimo inunget eodem linimento paulo ante descripto, & per duos adhuc dies eodem modo bis singulis diebus mane & uesperi idem repetat. Deinde tertio die ad illud idem suffumigium redibit, alternatim repetendo per 15. dies, aut etiam 20. postea quiescet, & si curatus fuerit, bene erit; si minus, interim quiescet donec autumnalis purgatio accesserit, qua purgatione facta statim tentabit illud idem fomentum uel suffumigium, deinde quiescet usq; ad uernam purgationem. Deniq; nunquam cessabit ab iisdem remedijs itidem repetitis, donec suauitatem acquirat. Neq; enim est discedendum ab ijs quæ inter initia recte fuerint instituta, etsi non successerit, quemadmodum optime consulit Hippoc. Estq; illi omnino præsupponendum, quemadmodum etiam in consultatione admonuimus, ægritudinem longam fore, & perseuerantia esse peruincendam, in qua sola est cum diuino auxilio spes ponenda, cum firma opinione. Nihil enim deterius huic, & omnibus alijs chronicis ac diuturnis morbis, quam crebra mutatio sententiarum & remediorum. Hoc igitur admonere uolui tanquam rem fortasse præ reliquis omnibus maxime opportunam.

Pro puero Patricio Veneto, à prima natiuitate scabioso.

Consilium XXXIII.

Natura in humano corpore excrementis dedicauit certa loca, inter quæ cutis præcipua est; quia igitur hic puer est repletus pituita & bile: natura fortis expellit materiam in ultimis uenis per ambitum corporis contentam, & cutis recipit excrementa, & ita fit scabies, quia pituita adusta falsa fit, & ei bilis admiscetur. Si simplex esset, non fieret scabies. (Gal. 3. de causis sympt.) Quando aut materia falsa est & subtilis, non facit pustulas, sed exhalat cum pruritu aliquo. Si nimis crassa est, non potest ad cutim peruenire. Si media inter crassitatem & tenuitatem peruenit ad cutim, & ratione aëris ambientis frigidi, non exhalat, sed unitur, & facit pustulas; ideo scalpunt se, & secundum quod plus est pituitæ, uel bilis, eò scabies est uel humida, uel sicca. Aliquando etiam pediculos facit ratione putredinis. ℞. Epithymi, Senæ ana drach. 3. in fero per noctem infunde, & mane decoque, & exhibe loco syrupi. Et omni die lauetur corpus ex fero cum fumo terræ. Caueat præcipue à piscibus & fœcamentis.

Ad scabiem ex materia adusta post purgationem,

℞. Succi limonum			
Butyri recentis	ana	3	3.
Terebinthinæ puræ			
Salis communis		3	2.

Mise

Misce omnia simul, & colliquantur ad ignem, & incorporentur agitando cum spatula lignea, postea remoueantur ab igne, & recipiantur vitelli ouorum recentium & incorporentur simul, sed prius refrigeretur unguentum, ne ova indurescant.

Pro quodam adolescente scabie laborante, & parum febricitante.

Consilium XXXV.

Acciperat Cassiam. Ordinavit clystere commune ex Hieræ picæ ʒ s. Mellis rosati ʒ 2. Postea syrupum: ʒ. Mellis rosati, syrupi de fumo terræ ana ʒ 1. decocti Cichorii, Boraginis, liquiritiæ ʒ 4. Misce pro uno, & pro alijs eodem modo, donec coctio appareat. Purgauit postea cum confectionis Hamech ʒ 4. Syrup. rosat. solutiui ʒ 3. cum modico aquæ fummi terræ, fiat potio. Vnguentum postea ordinavit, quia desiccare studebat, & febris iam desierat: ex tali aqua.

ʒ. Limones 10.
Salis Nitri ʒ 2.

Incidantur Limones & aspergantur sale Nitri, deinde imponantur in botiam, & destillentur ad ignem conuenientem sine adustione, fiet aqua odorifera, si libet, musco aromatizetur.

Pro scabie aliud.

ʒ. Styracis liquidæ
Olei rosarum,
Salis Sulphure tamen nihil
Succi Limonum præstantius.
Aquæ rosar. ana.

Pro capite fiat lixiuum ex cinere vitium, fici, & rad. cannarum, & accipiat q. s. pro una lotionem, adde Agarici ʒ 2. fiat ebullitio optima, & exprimat fortiter, cui adde salis Nitri ʒ 2. & erit optimum. Post lotionem exiccetur capilli, & ungetur locus oleo Caryophyllorum, & tantum Ladani addatur, & Terebinthinæ q. s. ad incorporationem, ungetur etiam quouis uesperis cum dicto oleo.

Aliud.

ʒ. Squammæ ferri
Hordei usti
Capilli Veneris usti.

Iridis ana, cum Ladano dissoluto in oleo Laurino fiat linimentum.

Pro scabie post purgationem.

Consilium XXXVI.

ʒ. Lapatij rad. simul cum folijs ab omni luto mundatos. N. 3.
Hordei cum cortice suo P. 3.
Radicum Altheæ ʒ 2.
Foliorum Maluæ M. 2.
Radicum Ellebori nigri ʒ 1.

Bulliant omnia simul in s. q. aquæ ad consumptionem dimidiæ partis, deinde fiat fortis expressio, & colaturæ adde postea: ʒ. Olei ros. ʒ 3. Terebinthinæ ʒ 2. Salis Nitri ʒ s.

cc ʒ Bulliant

Bulliant omnia simul ad consumptionem aquæ, deinde addantur succi Limonum 3 6. remoueat ab igne, dumq; incipit refrigerari, adde uitellos ouorum recentium num. 4. conseruetur postea in uase mundo, & bene cooperto, & sillinat loca scabiosa omnia scalpando prius apud ignem, & sic fiat alternis diebus uesperis ante introitum lecti septem uicibus, ultimo ingrediatur balneum, & mundificetur totum corpus, postea mutet uestes & chirothecas. Pro maculis delendis prodest aqua destillata ex Limonibus cum farina fabarum, uel aqua ex ipsis siliquis fabarum uiridium. succus etiam limonum cum nitro optimum est pro scabie unguentum.

De scabie pro puero.

Consilium XXXVI.

ERAT PVER LABORANS FEBRE PVTRIDA & hydropè, cuius cutis aspera erat, & habebat dispositionem ad scabiem, de qua Montanus hoc dedit consilium. Scabies est de genere fluxionum, & semper deducenda est ad fluxiones: sed in qualibet fluxione quatuor sunt consideranda, scilicet membrum mandans, membrum recipiens, materia quæ transmittitur, & uia per quas. Ad quam partem hic transmittitur: ad totam cutim, quæ recipit, propterea quia imbecillior est à propria natura. Semper enim uidebis ad cutim fieri crisin in fine ægritudinis, cum scabie, pustulis, sudore, in adolescentibus, & non raro etiam in alijs. Est præter hæc debilitatus admodum, quia perpeffus magnum frigus, & aquas intercutem, ut pene exhaustus sit calor, nec possit concoquere alimentum propemodum, nec expellere excrementa. Propter paupertatem & ingluuiem cibos multos ingessit & uarios, nec boni succi, nec nutrimenti commodi: unde in uenis & hepate materia multa. Via quoq; lata sunt, quia cholericus: habet latas uenas, & poros amplos. Scabies, rigor, sudor, lepra, pruritus simplex, flicus, sub cute ab eadem materia nascuntur. Ita omnes fluxiones sunt, sed tantum secundum diuersum modum substantiæ & uirtutis expellentis uariant. Si materia tenuis, & pori aperti, nullum fit symptoma, quia materia exhalat: si uero materia crassior, uirtus non fortis, & cutis resistit, fit rigor. Est etiam rigor sine febre interdum, ut Gal. lib. 2. de diff. febrium & lib. de rigore, ostendit. Si materia crassior, uirtus fortis, & uia latiores, peruenit ad cutim, ac ibi contrahitur, & pustulas generat: estq; materia pituitosa, aliquando salsa. Est ægritudo in compositione, quia cutis asperior est quam esse deberet. Gal. 2. de Causis mor. Morbus est quando impedit operationes: quando uero non impedit, est symptoma. In hoc puero sunt pustule, nec est simplex pruritus, sicut ubi materia tenuis est, Ex frictione cessat pruritus, quia dilatatis poris euaporat: hinc cutis aspera est, & facit desquamationes, quia materia multa quidem, sed tenuis est, & apud antiquos proprie lepra dicitur. Nã apud medicos hodie lepra longe alia est, quam quæ apud antiquos elephantiasis dicitur, & desquamat ferè usq; ad ossa. In hoc puero est ex humore falso, pituitoso, adusto. Si ex melancholia, faceret elephantiasin, & uerã leprã. Auicenna dicit falsedinẽ ex duabus causis prouenire, uel cum bilis cum pituita miscetur, uel quando aduritur materia pituitosa. Prima causa habet difficultatem, quia nunquam ex tali mixtione facietis falsedinem, rem scilicet amaram cum insipida miscendo. Nam falsedo etiam differt ab amaritudine, unde non scio qua experientia ductus hoc dixerit. In secunda causa uerum dixit: quia ubi calor adurens occupat materiam terrestrem & crassam, & eam exurit, falsam facit. Sic etiam fit falsedo maris, ob adustas partes terreas, mistas cum humore aqueo, ut Theophilus ait de saporibus. Falsedo in terra restri substantia fundatur, sicut & amaritudo: habent enim eandem causam materiam, materiam scilicet crassam & adustam, & efficientem, utrunque calorem adurentem, nisi quia amara sunt magis adusta, ita etiã, ut si quæ falsa ulterius aduruntur, fiunt amara, sicut nitrum est salis genus excoctum. Cura à natura rei. Primo ponamus corpus esse purgatum, est falsedo, & est fluxio, quæ quandoque sola euacuatione curatur, ut mater

ut materia cum non sit iam amplius, mundetur: unde etiam dicit Galenus, saepius se fluxiones sola euacuatione curasse. Abstineat à rebus salis, acetosis, carne bouina, uino crasso, potenti, & omni re calida & adurenti: utatur uino subtili & tenui. Si adhuc medicamentis indigeat, utendum abstergentibus & exiccantibus: quia si illa quae adhærent, abstergantur, corpus reddetur æquale. Aspera cum abstergentibus curantur; sic conueniunt omnia acida, ut succus limonum, acetosa, oxylapathum, sal nitrum, decoctum lupinorum, Terebinthina, si timetis nimiam exiccationem, potestis addere butyrum, oleum rosatum, sed satis est fontes indicasse.

De scabie humida cum pruritu,

Consilium XXXVII.

℞. Floris casiae ʒ 10.

Cum saccharo fiat bolus, sumat per horam unam ante prandium.

Item ℞. Succu boraginis

Fumi terræ

Cichoreæ ana ʒ 3.

Purificentur & feruentur pro tribus uicibus, sumatur ergo tertia pars huius syrupi, & feri caprini ʒ 6. Misce, & sumatur in aurora loco syrupi per 14. aut 15. dies, pro ut magis conferet.

Item:

℞. Reubarbari electi ʒ 2.

Macis ʒ 1.

Incidentur & aspergantur uino aromatico, postea infundantur in aqua lactis caprini, per horas 24. facta diligenti expressione & colatura.

℞. Confect. Hamech ʒ 3.

Syrupi rosati solutiui ʒ 2.

Misce, fiat potio danda in aurora cum custodia. Item ℞. sacchari rosati ʒ 6. Utatur ante cibum mane & sero, & sumat ʒ s. singulis uicibus, post assumptionem medicamenti, post duos præcedentes syropos, mittatur sanguis à uena hepatis dextri lateris, & extrahantur circa ʒ 8. Item peractis his omnibus ingrediatur balneum aquæ dulcis, & primo sudet & fricetur, deinde lauatur. Postea in secundo loco balnei mittetur sanguis per cucurbitulas, applicando eas tibijs, brachijs, spatulis & natibus, postea illinantur manus, & totum corpus linimento infra scripto.

℞. Terebinthinae lotæ ʒ 3.

Olei rosati

Butyri recentis ana ʒ 2.

Storacis calamitæ ʒ 1.

Succi limonum quantum est pondus omnium, salis nitri ʒ s.

Salis communis ʒ 2.

Misce omnia simul, & bulliant in olla noua ebullitione una, deinde remoueantur ab igne, & ubi tepuerint, adde uitellos ouorum recentium N. 4. commisce omnia simul ad formam unguenti, & utere ante purgationem, nullas lotiones aut unctiões (neq; de butyro) manibus applicari uoluit, quod ille plus materiae ad locum pertraheret, si tamen omnino lauare uellet, faceret id cum decocto altheæ maluæ, & ingeret manus succo aranciorum medijs saporis, pedes tumescebāt, lauit ex rosis, althea,

camomilla, salua Maiorana pulegio, in uino & aqua coctis. Et quia ex

malo regimine uidebatur quasi principium cachexiæ,

dedit Trochiscos de absynthio.

Ad scabiem post purgationem,

Consilium XXXIX,

℞ Radicum ellebori nigri	℥ 6.
Laphatij acuti	man. 10.
Radiciſ ellebori albi	℥ 2.
Limorum cum corticibus ſuis in fruſtra inciſorum numero 15.	
Therebinthæ	℥ 4.
Salis nitri	℥ 2.

Contundantur omnia ſimul, & fermententur per dies quatuor in uafe mundo & bene cooperto, ne tranſpiret, ſepelianturq; in ſimo equino: poſt fermentationem quatuor dierum extrahatur primo aqua, deinde oleum: utruſq; optime ſcabiem remouet, & cutem ab omni labe mundabit.

De ſcabię, tinnitu aurium, hæmorrhoidibus.

Consilium XXXX.

Accidentia ſunt conſideranda. Primo ſcabię, quæ habet puſtulas magnas, ſæpe aquoſitatem cum dolore, & mordacitate emanantem: habet & maculas nigras circa pectus, quæ depilant & perſiſtunt ſemper: habet etiam tinnitum aurium, qui perſeuerat, noctu præcipue, & dolores maxillarum, etiam hæmorrhoides ſunt copioſæ: ſanguis eſt copioſus, & poſt ſanguinem aqua exit, quæ mordicat & calida eſt, cauſat eundem dolorem in crure: febrem quoque, ut nunc habet. Materiæ & cauſæ ſymptomatum inueniendæ, ut curemus. Sed oportet prius ſcire temperaturam naturalem, ut ſciamus qualitatem lapſus & medicamenta. Procedam per concluſiones. Temperatura calida, & hepar calidum. Color magnum argumentum temperaturæ, niſi ſit aliquod accidens, ut ſi ſit in ſole uerſatus. Sed uera temperatura colligi debet ex actionibus & excrementis. Cætera accidentia poſtea teſtimonium & fidem perhibent illis, ſed non ſunt tam certa. Actiones ſecundum naturam quales erant neſcio: nam æger ad nos uenit, uenæ tamen amplæ. Pili & muſculi calidam temperaturam ab initio fuiſſe ſignificant. Nec curo aliorum temperaturam, ut cerebri, quia nec illud, nec alia membra curabo, non enim ibi eſt affectus: ex cacochymia omnia dependent, quæ quidem eſt ab humoribus in uentriculo & iecore genitis. Hepar eſt calidum & ſiccum intenſe redditum ut patet ex operationibus: eos enim qui hepar calidum & ſiccum habent perpetuo deſtitui bonis actionibus in uentriculo necesse eſt, quia caliditas adurit, & hepar amplectitur uentriculum, & cum calidum eſt, conſumit ſua caliditate omenti pinguedinem, quæ adhæret membris à frigiditate, nec permittit generare adipem omenti, cuius uſus eſt, ut calorem in uentre conſeruet: ideo ibi uulnerati male concoquunt. Etiam uoracitas facit, ut hepar ante tempus cibum attrahat. Inde ſiunt circa uenas meſeraicas craſſorum humorum obſtructiones, deinde in uentriculo generatur pituita, & ita una cauſa alteram iuuat. Hiſ ſtantibus, cognita hepatis & uentriculi temperatura, ratione hepatis calidi multum bilis & fecis ſanguinis generatur, quod eſt naturale. Ad hæc acceſerunt exercitia importuna, & labores: eſt uenator, pedes ambulat, nunquam quieuit, ſemper magnis laboribus deditus, coiuuit, ingeſſit cibos quoscunq; , & uina potentia bibit. Incidit in aliam calamitatem. Sunt 12. anni cum coiret cum ſcorto, incidit in puſtulas, & paſſus eſt morbum Gallicum. Medicus dedit linimentum ex argento uiuo: per os exſpuit, & membra neruoſa parata ad fluxiones reddidit. Quæ inde incommoda ſequuntur: Auic. dicit argentum uiuum inducere ſuporem, paralyſin &c.

& tota

inducere stuporem, paralyfin &c. & tota sua forma naturæ humanæ contrariari. Hæc igitur omnia accesserunt: primo temperatura hepatis à natura fuit calida: secundo uictus, exercitatio & consuetudo noxia: tertio, argentum uiuum omnia membra debilitauit: Scabies est ex fluxione, non ex contagio, in illo uiro, omniatq; accidentia præter febrem, tinnitus, grauitas capitis, hæmorrhoids &c. secundo de different. februm. Cum est fluxio, uidendum quod sit membrum mandans, quod recipiens, uiz per quas, & quæ materia fluens. Hæc est regula. Cutis igitur membrum recipiens est & occasio, quia debilis, & accidens ei aduenit nouum ratione cutis, trahit &c. Contagium quod cuti intemperiem & putredinem affert, cuius ratione trahit ad se humores, qui parant fluxionem. Vbi igitur abstergitur putredo illa, non fit attractio ulterius, secundo de differ. februm. In hoc uiro non est causa membrum recipiens, quod ipsum recipit aliunde. Sed interior causa est membrum mandans. Ideo & hæmorrhoides habet, quia uenæ illæ recipiunt humorem alium defluentem. Oportet igitur esse membrum mandans. Sic tinnitus aurium fluor est. Necessè igitur est aliquam esse materiam, cum omnia symptomata ad fluxionem sint reducta. Scabies propria cutis, quæ recipit: membrum mandans muscoli: & reliquæ partes interiores quæ debent nutriri, mittunt nutrimentum suum, quo nutriri debent, ad cutim, quia alimentum non est bonum, ideo quod fundamenta, hepar & chylus non sunt secundum naturam, unq; de malum generari sanguinem necesse sit. Musculi igitur trahunt dulciorem partem, & quod reliquum est mittunt ad cutim. Porro is humor in substantia uel tenuis est, uel crassus, uel salus, uel acris, aut mordax, & semper diuersa facit. Humor salus diuersificat in substantia, facit scabiem cum pruritu. Si est pruritus tenuis, natura facile euaporat: si est materia crassa, ex scalpura non euaporat, sed facit pustulas, & ibi putrescit. hæc uera causa scabiei. Materia subtilior pruritum generat, crassa scabiem: hoc uoluit Auicenna. Materia igitur huius scabiei est humor salus, qui transmittitur ad manus & crura, quia maior copia materiæ: & exit cum dolore aqua, quia humor calidus soluit continuum & alterat. Concurrunt igitur duæ causæ, quæ sunt causa doloris secundum Galenum, licet alij male dicunt unam esse, tinnitus in cerebro, & grauitas capitis, ex materia fluenti nascitur: tertio de locis affectis, cap. de dolore capitis. Qui habent calidum hepar, & totum ambitum uenarum calidum, subiecti sunt repletioni capitis: & si accessit cruditas per uiam communem, repletur caput, & ita fit non tantum ob hepar, sed etiam ob uentriculum, sicut hic concurrunt hæc duo, non tamen ob naturam hepatis, sed ob uictum etiam malum facientem erudum uentriculum. An caput calidum sit, non habet instructionem: potest tamen esse calidum, & causam habere, quod facile ascendant uapores, qui postea mouentur in aure, & faciunt tinnitum.

De ptora

DE PSORA OCCVPANTE

uniuersum corpus.

Consilium XLI.

VM SINT DVO PRAETER NATVRAM: primum, quod sensu non ita deprehenditur, difficultas anhelitus, uertigo, grauitas capitis, tinnitus aurium cum destillatione: secundum occurrit sensui uisus, & est defœdatio cutis pustularis, & asperitates: hæc principaliter sunt consideranda, nam de illis maxime conqueritur. Primum, apparet sensui uisus, & ex colore singulorum membrorum affectiones discernuntur: quæ quidem proueniunt à materia collecta. Natura materiæ deprehenditur ex colore: uidemus enim pustulas tam in facie, quàm in cruribus & toto corpore, quæ tendunt ad fuscedinem, partim rubent, partim nigricant: rubedo circa faciem magis, in alijs partibus nigredo magis. Nonnunquam illæ pustulæ in diuersis partibus erumpentes faciunt suppurationem, & inde exit pus. Consideranda natura ex colore. Sanguis dominatur cum bile, uel sanguine melancholico, erumpens ad cutim. Videndum quo nomine debeat appellari. Medici occupati sunt ualde circa hoc nomen. Ex una parte accidens est, hic affectus, ex alia parte ægritudo. Sunt morbi dependentes ab eadem causa secundum ordinem, ab eadem materia, sanguine adusto melancholico. Quidam est uniuersalis, quidam particularis. Particulares sunt, qui occupant tantum partem corporis, non totum corpus, ut cancri, lichenum omnes species, pendent ab eadem materia, sanguine melancholico crasso. Quædam ab eadem materia dependentes occupant totum corpus, ut elephantiasis, lepra, psora. In isto corpore non est morbus particularis, nam æqualiter occupatur ab ista defœdatione: fit à melancholia cum sanguine, & sic est morbus uniuersalis. Non est elephas, nam elephas habet proprium ut occupet carnem & ossa: sed ista defœdatio non nisi extimam cutim inuasit. Nec est lepra, nam lepra habet pathognomicum accidens, ut decidant squamæ, unde habuit nomen, quia squamæ quotidie decidunt. Galenus distinguit psoram à lepra, quia lepra non habet asperitatem & inæqualitatem, ut psora. Videmus hic inæqualitatem & asperitatem cum pruritu, quod psoræ longe magis proprium quàm lepræ: unde ponenda hæc affectio sub capite psoræ. Differunt omnes morbi uniuersales inter se, quod ut sciamus, plurimum facit ad curationem. Differunt in crassitudine materiæ peccantis uel humoris. Humor melancholicus naturalis cum sit humor crassus, fæculentus, non facit nec psoram nec lepram, quia non potest excerni ad partes cutis. Vbi autem humor est subtilis, tenuis, uaporosus, transit ad cutem, sed diffilatur propter tenuitatem suam: ubi crassior est non potest exire. Et illa materia est uel quieta, uel mota. Si est quieta, adhæret musculis, & facit lassitudinem ulcerosam. Si mota, & transit ad cutem, diffilatur, facit sudores: si non diffilatur, facit pruritum, & alia genera pustularum diuersa circa corpus. Si admodum crassa, non exit ad cutem, sed adhæret musculis, occupat partes solidas. Si corrumpit ossa, fit elephas. Vbi subtilior est magis declinans ad sanguinem, participans humore pituitoso falso, transit ad cutim, facile expellitur, non tamen potest exhalare, sed adhæret, & facit lepram & psoram: psora autem magis habet de humore melancholico: lepra magis ad falsum, & magis æqualiter inhæret, non facit eam asperitatem, quia liquidior & humidior humor facit superficiem æqualem: ubi autem exaruerit, facit squamulas ex humore pituitoso exiccatas, ut sunt in superficie capitis furfures, ubi diffilatur pituita ex capite, & circa cutim exiccatur, & facit squamulas illas. Vnde qui abundant squamulis illis, habent caput ualde humidum, quia pituita cum exarescit, facit squamulas. Psoræ autem quia fit ab humore
magis

magis adusto, facit inaequalitates cutis: proprium enim siccū est 4. Meteor, ut sit causa asperitatis, ut humidum est causa leuitatis. In lepra est leuior cutis quā in psora, quae dependet ab humore melancholico, qualis haec est, non tamen ita crasso ut faciat elephantem, sed tamen crassiori quā ut faciat lepram. Humor diffusus in toto corpore non est aequalis, admixta est pituitosa materia & sanguinea. Nō igitur mirum, si ea materia humida putrescat & faciat pus, & apparent pustulae quae à Græcis psudraciae, ab Arabibus Saphah uocantur. Haec est natura morbi quantū ad causam formalem: quantum ad causas efficientes, sunt intrinsecae & extrinsecae. Membrum quod generat omnes humores, est hepar: ad hepar ergo referenda causa efficiens, tanquam ad membrū principale, quod secundum propriam temperaturam generat humores. Si moderate calidum est, sanguinem generat: de bile autem & humore melancholico, facit quantum opus est: si maior caliditas, & hepar calidius sit quā par est, plus de bile generatur, & appellantur tales cholericī, in quibus propter caliditatem hepatis generatur plus de bile quā de reliquis. Vbi intenditur caliditas & minuitur humiditas, generatur humor melancholicus. In paraemastica aetate calidi & sicci, fiunt melancholici adulti, quia acquiritur caliditas ex diminutione humiditatis, non generatur bilis, sed humor melancholicus. Hoc hepar est supercalefactum, & uidetur à primo ortu tale esse quod excesserit notabiliter ad calidum, per siccum & humidum non multum. Qui habent caliditatem solam, absq; passuarum excessu, plurimum carnis generant. Qui calidū & humidum, abundant plurima pinguedine. Probabile est quod fuerit calidū naturaliter, absq; excessu humiditatis & siccitatis, temperatū in passuis, redundans in calido. In habentibus autem symbolum, facilior est transitus: generauit sanguinem biliosum, deuenit ad paraemasticam aetatem, potuit generare plurimū humorem melancholicū. Accedunt aliae causae non corporeae, sed extrinsecae. Fuit conditionis talis, in qua habuit omnia quae potuerunt supercalefacere hepar: bibit uinum potentissimum, Credo quod natura ipsa usus fuerit cibarijs salis & acribus, quae supercalefaciunt hepar suis qualitatibus primis. Alimenta praeter calorem auctum potuerunt generare humorem melancholicum: nam à calore igneo & immoderate se habente, per se generatur plurimus humor melancholicus: si accedat secundum, scilicet alimentū generans melancholiam, potentissima erit causa aggregandi humores melancholicos. Habuit insignem caliditatem hepatis, & in *μαρτυρι* multo magis auctus calor iste est, ex modo substantie sibi melancholici. Nisi fuisset adiumentum naturae per fluxum haemorrhoidum, incidisset non in psoram, sed in elephantiam. Materia continuo expurgata fuit per fluxū. Qui subiecti sunt huic fluxui, liberantur ab omnibus humoribus melancholicis. Potentissima causa in hoc fuit, cum haberet eum fluxum, & tamen habuit hunc morbum. Quo ad catarrhum, corpus ita paratū est ad catarrhum stante ratione uictus, ut nullum corpus magis opportunum. Talis temperatura corporis mittit uapores ad caput continuo, primo Epid., & tertio de locis affectis. Ab ambitu totius corporis ascendunt uapores stante pessima ratione uictus: & hinc etiam tinnitus aurium, propter motionem spirituum. Catarrhus ex ea parte materiae est, ubi: in cerebro naturaliter frigidus. Nam in naturali sua substantia propria, omne cerebrum frigidum & humidū est, sed dicitur respectiue calidum, humidum & siccum, cum tamen omnia sint frigida & humida. Ideo cum sit propria natura frigida & humida, condensat uapores, & sic fit catarrhus, & hic facit anhelitus difficultatem, & tussim. Non tamen est insignis laesio adhuc ex hoc catarrho. Pruritus facile curabitur, si modo non patiatur elephantiam. Psora est initium elephantiae: oportet ut ipse sibi sit medicus. Circa curā duo sunt facienda: primo tollendus morbus factus, secundo causae quae faciunt. Morbus factus sunt pustulae, defecatio circa cutem, quae abstergendo mundificanda est: quod non fiet nisi materia remoueatur, quae in toto ambitu uenarum fouet continue illam partem. Oportet omnino remouere materiam. Duae ergo sunt indicationes: primo, ut abstergatur cutis: secundo, ut remoueatur materia. Est tertia indicatio: nam si remoueatur materia & abstergatur cutis, & non remoueamus

remoueamus caliditatem hepatis, & causas efficientes & extrinsecus occurrentes, nihil proderit. Primum ergo est abstergere cutem: secundum, remouere humorem; tertium, alterare hepar: quartum, regulare rationem uictus. Incipiamus ab euacuatione, sine qua nec alterare, nec abstergere cutem, neque nutrire corpus cibis conuenientibus possumus. Mundificandum corpus cum his quæ mundificant humores peccantes, scilicet humorem melancholicum, sanguinem & pituitam, quæ redundat ex descensu catarrhi. Accedit portio bilis, redundant omnes quatuor humores. Alij humores coquuntur & præparantur. Sanguis non expectat aliam coctionem, debet euacuari sine præparatione. Facta purgatione humorum in primis uenis cum calsia, deueniatur ad misionem sanguinis, ut euacuetur principalis humor sanguis, & fiat sæpe. In humore melancholico ubi permixtus est sanguini, iteranda est phlebotomia, & euacuetur per interualla: deinde bene nutriatur, post iterum euacuetur, idèq; à basilica. Intentio est non tantum euacuare humores, sed simul alterare membra, quod possumus facere uno remedio, non debemus facere pluribus. In utroque latere secanda uena, & ab utraq; basilica. Secundo fiat euacuatio præcipue duorum humorum, melancholiciæ & pituitæ. Bilius humor facile coquitur & expellitur. Rhalis uult bilem non indigere coctione: sed indiget leni coctione, facili momento coquimus. Maiore coctione indiget pituita & melancholia. Sunt concoctiua in communi usu, quæ respiciunt pituitam, non considerando humorem melancholicum, quem agrediar postea. Ex multitudine pituitæ obstruuntur uenæ sua uisciditate, & ille humor retinet alios humores ne sint præparati: obstruit quoq;. Quando igitur pituita in uenis est cum humore melancholico, non debemus utrunque simul præparare. Pituita indiget incisuius abstergentibus: humor melancholicus aliquali humectatione, ut fiat facilis ad excretionem, non est uiscidus, sed crassus, qui indiget humectatione. Quæ faciunt ad coctionem pituitæ, non faciunt ad concoctionem ipsius humoris melancholici. In hoc casu inciperem à pituita. Oxymel, & syrupus acetosus incidunt sine calefactione. Non multum calefacerem, ne humori melancholico nocerem. Danda sunt quæ incidunt lapides & calculos. Vtrum acetum conueniet digestioni humoris melancholici? quanto magis dubitabitur de calefacientibus, & exiccantibus. Acetosa conueniunt partibus terrestribus, confringunt calculum & lapides. Darem syrupum acetosum, oxymel, cum melle rosato. Euacuarem postea cum confecti hamech, in qua epithymus & myrobalani. Et euacuant humorem pituitosum pilulæ de Agarico. Darem agarici 3 2. cum 3 1. calsiæ, euacuat humorem pituitosum, & respicit humorem melancholicum. Quo ad humorem melancholicum, syrupum de pomis dulcibus, Sabor regis. Decoctum liquiritiæ maxime confert ad humorem melancholicum siccum & frigidum. Item maluæ decoctio cum iuribus pinguibus pulli: postea euacuarem cum illis decoctis traditis à Mesue. Deinde apponerem elleborum nigrum, ut in superiori syrupo, non plusquam 3. semis corticum ellebori nigri: felicissime operatur ter aut quater sine molestia. Quod si detur ante euacuationem pituitæ, lædet, & nihil proderit ista euacuatio. Pituita optime euacuetur. Soleo dare sex uicibus, euacuat quadragies, nisi debilitas accidat, tunc intermitto unam. Facta euacuatione abstergenda cutis. Fieri possunt linimenta ex succo lapathi, limonum, ellebori cortice ex radice. Decoquantur cum malua & althæa in aqua, donec consumatur tota substantia, factis expressionibus. Oleum rosarum recens, therebinthina, styrax liquida, magna copia succi limonum cum nitro, abstergit omnem defœdationem. Peracto illo, quæritur nunquid conueniat lotio balnearum? Habent magnam uim abstergendi maculas corporis. Sed dubito ne calefaciant hepar. Ad defendendum hepar sumat duas aut tres heminas seri lactis, & illinatur hepar in frigidante Galeni: conuenit propter hepar calidum. Bibat serum, & ingrediatur balneum. Non dubitarem de supercalefactione hepatis. Aqua marina idem facit, sed nimis calida est. Aquarum quoq; dulcium balnea, cum fiunt ex elleboro, lapathio, cum sale, abstergenda: curis gratia.

gratia. Necessè est deinde confortare, fiat ad contrarium, & in frigidetur hepar. Viti-
 mum est quòd regat se, ac remoueat causas extrinsecas: abstineat ob omnibus calidis,
 uino calido. Utatur carnibus bonis, frigidis alimentis, piscibus saxatilibus. Marini
 sunt laudatissimi, quia habent minus superfluitatum quàm fluuiales, qui faciunt augeri
 pituitam, & calorem postea: expedit quoque ut pituita non multiplicetur. In partibus
 Dalmatiæ, gobij marini optimi sunt, in alto mari. Inter pisces saxatiles, mugiles,
 apud nos rari. Admoneamus & protestemur, si uult permanere sanus,
 quod debet eo uictu uti & refrigerantibus. Saccharum rosa-
 ceum cum Rhabarbari 3 1. ter aut quater in mense
 sumat. Hæmorrhoides semper teneantur
 apertæ: si stringuntur,
 aperiantur.

F I N I S,

DE MONTANO, AD MONTANVM
 TYPOGRAPHVM, HIERONYMVS
 Donzellinus.

Iamq; opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignis,
 Nec poterit ferrum, nec edax abolere uetustas.
 Nam licet exiguo, iaceat Montanus in antro,
 Marmore conclusus, fatorum lege perenni:
 Parte tamen meliore sui, super Æthera notus
 Viuet; eritq; illi æternum, indelebile nomen.

Noribergæ, apud Ioannem Montanum, &
 Vlricum Neuberum,
 M. D. LIX.

ff